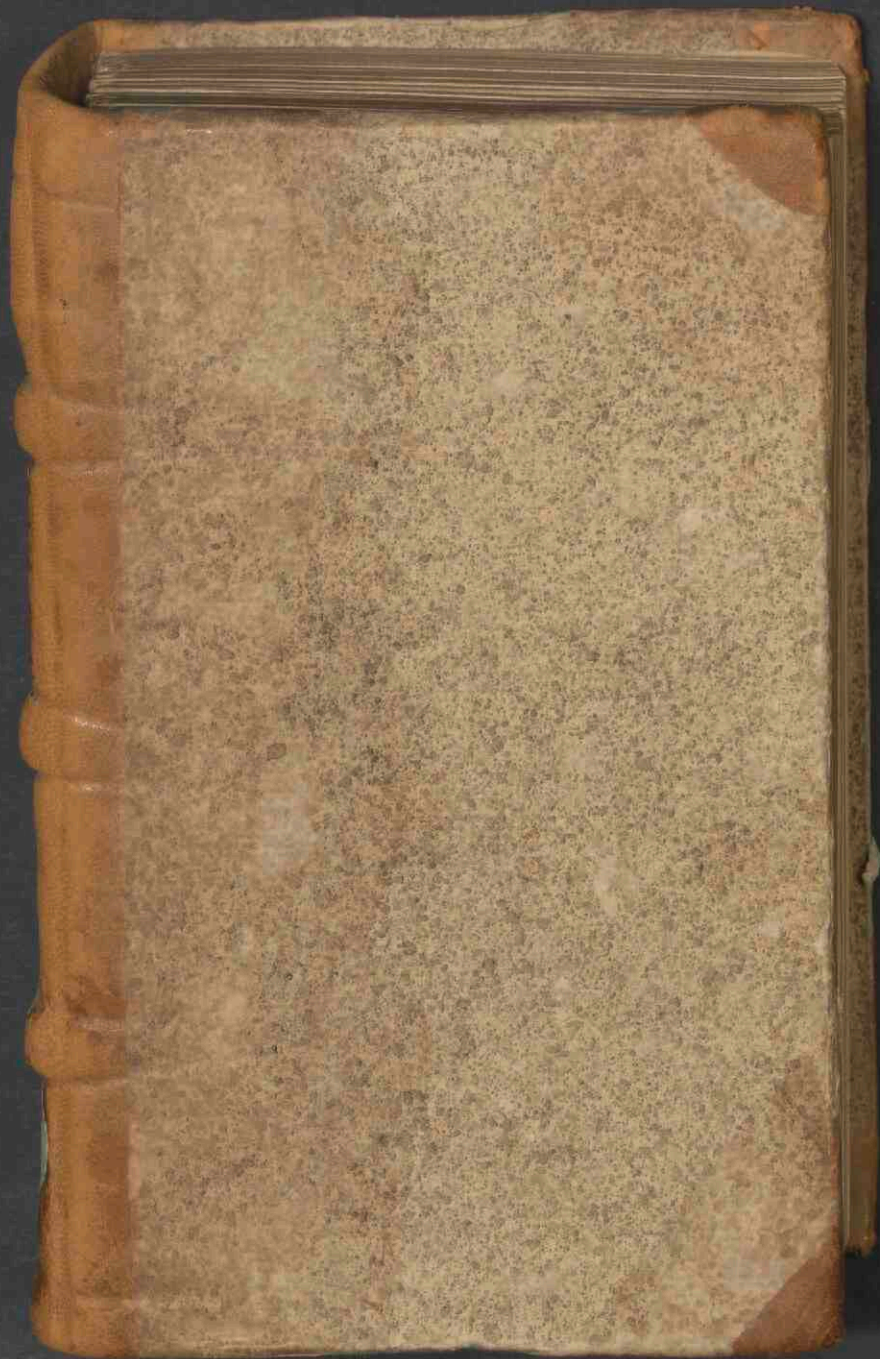

**Loci, ex sacris literis de bonis operibus, Authore Georgio
Wicelio. Ad haec praeconium Euangelicae gratiae. Theses
aliquot. Precatio pro Ecclesia.**

<https://hdl.handle.net/1874/431269>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

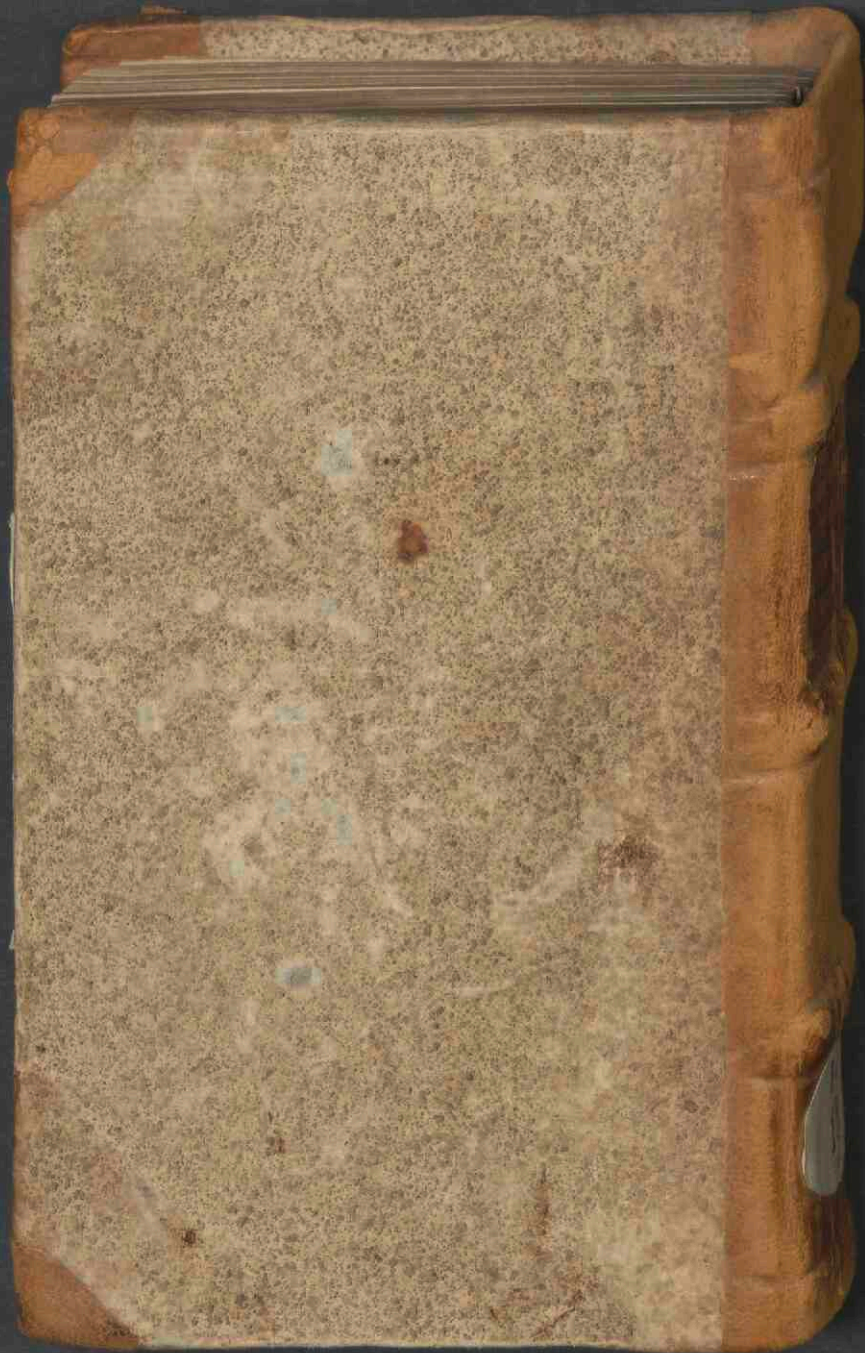
Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

page.

N. 6

00

Miscellanea Theologica

Octavo n°. 114.

N. 47. C.

165
LOCI, EX
SACRIS LITERIS
de bonis operibus, Authore
Georgio Vuicelio.

Ad hæc præconium Euangelicæ
gratiæ,
Theses aliquot.
Precatio pro Ecclesia.

Ex dono Brugæ

Matth. v.
Quisquis fecerit & docuerit,
hic magnus vocabitur in re-
gno cælorum,

Veneunt Antuerpię in ædibus Delpho-
rum, Per Ioannem Steelsius.

Ccipe scripturæ locos ^{ως τὰ}
^{θεωρητικὰ} Catholicæ ac Euange-
 licæ doctrinæ, quisquis de vete-
 ri Religione & Theologia be-
 ne sentis. Ceterū forsā insolē-
 si hæc locorū coaceruatio ^{πᾶν}
^{ἀτεχνος} tibi esse videatur, ac cupias rem non ita
 disiunctim tractari. Ego eq̄dē maluissem verbose
 differere, & vt alij, iusto volumine è tot certiss.
 scripturæ sacræ presidij concinnato atq; munito
 in castra factiosorū facere eruptionē, nisi fuisset
 veritus huius sæculi nauseam. Video nō capi, nec
 teneri amplius nostros homines loquaci pagina-
 rum congerie, posteaq̄ occasione schismatū lite-
 ræ denuo contemni cœperunt. Quare visum est,
 nouo hoc pugnandi genere vti, quo ceu machi-
 na impetuosa hostē semel funderem. Alioquin nul-
 lus est inter hos ferme locus, in quo explicando
 ac ventilando non possis q̄ longissime immorari
 adeoq; è singulis singulas liceat homilias facere,
 Hos placuit ostendere magis q̄ infigere, & dare
 potius amari verbum dei q̄ meum, vt omnis oc-
 casio calumniæ submoueretur. Citius succumbet
 hostis telo q̄ manu ictus. Postulant nunc aperta
 scripturæ testimonia, en illis testimonia. Postulāt
 eadē à glossematographis incorrupta, en illis in-
 corrupta. Ipsi porrō videndum, ne in harenam
 contra bona opera de integro descensuri, glosse-
 matis nos adoriantur, cuiusmodi è nostris mani-
 bus excussa volunt. Aequa est conditio ô tenelli
 euangelistæ, verbo pugna transigatur, non glos-
 sa. Atqui vos illico terga vertetis, si glossarum ar-
 mis ficulnis locus denegetur, quippe qui præter
 glossas

BONIS OPERIBVS.

glossas, maxime in hoc argumento, nihil habetis
 callerisue. Intenti ac vehementes in vos erimus,
 vos vobis ne vlllo pacto desitis, etiam atq; etiam
 facite. Pugna nobis expeditior est, quia certa vi-
 ctoria. Nouimus sub cuius signis, quo duce, qua
 in acie, aduersum quos & de quo certemus, vos
 vestra videritis. Conscientiæ alacritate destitui-
 mini, cor est dissolutū ceu cæra liquefcens, man-
 tremulæ, vacillantia genua, vt miserandi potius
 q̄ vincendi sitis. Ad insultus tamen vestros, si qd
 audetis ambitiosiss. catilinarij, obdurabit adaman-
 tina Iesu Christi turris. Cum illo, mihi credite,
 nō mecum dimicabitis, Opinor autē illū, cum q̄
 illo a vobis tutam fore reginā veritatem, quātū-
 uis Enakim, Emim, Rephaim in cohorte vestra,
 inq; oculis vestris nobis ipsi esse videmini. Por-
 rō libri is est scopus amice frater. Oppono locos
 qui irrefragabiliter edoceant, non sufficere solā
 fidem, ad consequenda immortalitatis præmia,
 & oppono ijs, qui diuersum docent, quiq; toto
 amplius decennio nihil aliud egerunt, tot libris,
 tot axiomatis, tot lectionibus, tot concionibus,
 tot cantionibus, tot rhythmis, tot contestationi-
 bus, quam ad tædium vtrq; suum etiā inculcarūt,
 Bona opera neq; consistere, coram deo, neq; va-
 lere in negotio salutis, neq; prodesse, neq; quicq̄
 efficere, neq; respici, neq; laudari, neq; rependi.
 Imo ea vel optima, esse peccata coram deo, sors
 des, stercora, & quib. nihil nisi iram dei commo-
 reamus. Patrocinator nostrę sententiæ, præter tā
 tam scripturarum vim (quam tamen non omnē
 adduximus) consensus Ecclesiæ Christianæ, vnā
 cum toto sanctissimorū scriptorū choro. Aduersa-
 rij etiam ab omnib. retro hæresib. nedum a scri-
 ptura atq; sacris doctorib. deseruntur. Neq; enim

L O C I, D E

extitit hæresis: si vnam Prædestinatorum excipias: quam eò insanie delapsam legerimus. Opus p̄cius ad Albim, & qdã Raidus vere παδ'ιοεγος quod tota vicinia clamat: è Ro. Curta, fide atq; eruditione plus satis curta, homo miser, sed nemini nec sibi miserabilis, contra priorem farraginẽ oppederunt, non scripserunt. Perstat adhuc & obdurat immotus libellus, quem ego in presentia neq; sub incudem reuoco, neq; rursus extrudo, sed ex hoc aggestis locis plures addo, eosq; genuino in sensu succinctos, vna cum prioris instrumenti copijs in expeditionem emitto,

vt vtriusq; instrumenti panoplia simul
ostensa contentiosi territi, sub ala
fortis Israel, dum licet, si vellent,
seruandi confugiant. Vale.

Eislebij apud diuum Andreã. Anno dñi.
M. D. XXXIII. In Febuario.
Georg. Vuic.

I N C A L V M N I A T O R E M.

Surgent Eumenides crebo vicesq; colubræ
Atq; aderit ditis tota caterua mali.
Vt tingant turpentq; rudi mea scripta veneno
Et felle aspergant: non mea dicta: suo.
Sed nihil efficies cacodemonis angele pulchri
Non cedent portis hæc monumenta tuis.
Stultitia est quod agis. Verbum dominiq; deiq;
Ecclesiæ in cæras absq; dolo reruli
Cur diuina minus sapias oracula scripta
Inuide marcescens ira dolorq; facit.
Attamen est cur tu placeas tibi iudice turba:
Iudice ego palmam posteritate fero.

Ex Gene.

BONIS OPERIBVS
EX GENE.

3

ASPEXIT DEVS ad Abelet
ad munera eius. Hoc est, authore
Chrysoftomo, accepit, gratum ha
buit, laudauit, quia recta intentione
& sincera mente obtulerat. Resi
pisce igit̃ pseudeuāgelice p̃co, q̃ haec̃en⁹ atrociss.
dictis in bono, operū dignitatē abs re inuect⁹ es,
magis zelo fatuo adeoq; affectui cuidā, & leuis
turbę plausib. indulgēs quā cōsyderās, quid, quo
modo, in quē finē diceres. Quin honorabis in po
sterū opera, vtpote quę tāti sūt apud Deū Opti.
Max. & huc ducta animas, vt interiori bonitati
exteriorem adiungant, vt aspici cœlitus in operū
studio mereantur.

Cap. 4

Nonne si bene egeris, accipies. Hic de trans
latione cōtrouersia est. Nos certi sumus hoc lo
co vsurpari hebręis Seeth pro capere siue ferre,
quēadmodū & Gene. 44. quoq; reddiderūt. Itē
1. Reg. 2. Rabini hāc voculā de remissione inter
pretantur, vixi. Gen. 50. vbi dicitur. SANA id
est, Remitte obsecro. Pręterea si Robotz futurū
facis, & ad Cain refers, cur non Seeth quoq; ma
xime cū vtrobicq; de eiusdē vel mercede vel pœ
na loquatur, iuxta eius vel benefactū vel malefa
ctum? Sed nihil mirū, quod noua Germanorū
translatio à veritate textus refugit. Neq; enim il
la habet, nisi quod causę est accōmodū. Tamet
si fraus nequicq; prodest dogmati, qua pro: acci
pies: oblatio verūt, Nā eodē recidit, oblatio sur
sum assumitur. Sed eius qui in vita bene facit, nō
qui credit tantū: vt videas beneficētia cōmenda
ri ceremonias. Ad hęc si est oblatio assumpta, &
hoc ob benefacta, manifesto liquet, quanti precij
apud deum sis, Si benefactis impense studeas.

Eodem.

שנה

רבי

L O C I, D E

Cap. 6 Sustollitur è peccatrice generatione. Enoch, nō ob aliud profecto, q̄ quia ambulauit cū deo, hoc est ob diuinā eius vitā. Fides (sine qua fieri non potest vt quis deo placeat) in eo inerat vel Apostolo teste Hebr. 11. at vitę modo mentio fit in eius sublatione, ne dubites, maius esse sincere viuere q̄ credere. Nam olim in iudicio cœcumenico magis ad calculū reducetur, quomodo vixeris q̄ quomodo credideris. Matth. 25. Multitudo recte credit, at in ea vix pauci (vt nunc sunt tēpora) recte viuunt. Memorię illud affige: Maior horū charitas. 1. Cor. 13.

Cap. 7 Ingredere tu Noe & omnis domus tua in arcam, te enim vidi iustū in generatione hac. In. 6. cap. dicitur Thamim ἀμωμος ambulasse cum Deo, sicut Enoch, vt scias, quid demum sit, quod tantopere in eo probarit Deus, nēpe vita bona, quam (malū) multis concionum arietibus temere quassarunt Luteristę. Causa erat salutis patriarchę probitas, quam precessit fides. Hebr. 11.

Cap. 8 Non delebo Sodomā propter decē videlicet iustos. Magni pretij in cœlo sint oportet iustitię facta, ob quę nimirū parsurus erat sodomitis iratus dñs. Stellula insignito: propter. Ad eū modū pollicetur sese propitiū fore Hierosolymā, si vn⁹ dūtaxat virorū inueniatur, qui ex animo recte & fideliter viuat. Hiere. 5. A deo cohibere etiā pia pi orū facta furorem domini valuerint.

Cap. 20 Propterea dicitur dominus passisse siue coercuisse, ne Abimelech se stupro contaminaret, qđ in simplicitate cordis & innocentia manū ad se accerserat Sarā. Quo claret, sepe custodiri nos à scelere propter innocētis stimulos. Cōtra, tradi in reprobū sensum vt preter modū peccent, eos qui peccatis gaudent. Eiusmodi bonę vitę com-
modi

moditates infinite sunt.

Per meipsum iuravi, dicit dominus. Quia fecisti hanc rem &c. Vix alibi reperias causam euidentius expressam, atq; hoc loco. Nā præter Ki, etiam saan adijcit Hebræus, vt duplicatā cernas Rationalem, quo res indubitator sit. I nunc & blatera, Deū ob opera nostra neq; facere quicq; neq; omittere. Abrahę fides meretur prædicari. Roma. 4. Hebr. 11. Sed eque opus isthuc, per quod ad extremū delectavit dominum. Per quod inq; adeo adegit dominū, vt se illi totum effunderet. ô celebranda ô buccinanda viri opera, qui non fide solū, verum etiam obedientia, & operis executione iustus extitit Jacob. 2. Adeoq; cui nihil pro futura erat iustitia fidei, nisi accessisset iustitia operum.

Cap. 22

יב
דערי

Dabo posteris tuis &c. Eo quod obedierit Abraham. Quod supra dictum. Hic stabilitur. Obedientię deo grati operis causa affirmat se dominus benefacturum genti Iudaicę, ac nobis qui in huius locum successimus, oliuę inserti. Excitare igitur credens, excitare & euigila ad studia bo. operum, imitator fidei Abrahamicę iuxta ac factorum. Venditur hic obseruatio Mandatorum dei, quę aliquid est, cætera nihil. 1. Cor. 7

Cap. 26.

Non vno scripturę loco apparet, dominum respicere ad pressuras etiam & passiones nostras. Quemadmodum hic videt in humilitatem & cōtemptum Liæ, quo factum vt præ æmulis prolifica redderetur. Sic respexit ad humilitatē Marię deiparæ, perpetuę virginis, Lucę. 1. & Israelitarum, Deutero. 26. Atq; hic locum habet illud In humilitate nostra memor fuit nostri. Iacob fastetur dominum laborem manuum suarum respexisse Cap. 31, Sic Exod. 4. Porro illud respiciendi

Cap. 29

L O C I, D E

verbum cōplectitur diuinā munificentīā, & lati-
nis aliquoties in eo sensu vsurpatur. Iuuenal. So-
lus enim tristes hac tēpestate camēnas, Respexit
Quę memoro, vt rubore suffundātur, qui fidem
duntaxat à deo respici prodiga infreniq; lingua
sua indefesse lallant.

Cap. 30. Propter Iacobi pietatē bñdici ac ditari se de-
dicat Syrus ille. Tantū vbiq; & semp boni effi-
cit probitas, quę fide nititur. Hoc modo cap. 30.
legis dñm bñdixisse Aegypto propter Iosephū
ne nesciremus, q̄ vehementer mulceret afficeretq;
deū pietas vitæ, & inuitaret ad bñfaciendū nō so-
lū bene operātib. verū etiā propter hos male ope-
rantib. Quid rogo te addi posset laudi bo. operū
Bñfacit dñs bonis & rectis corde, Bñfacit idem
malis & prauis corde propter bonos, q̄ tamen
boni nō essent, nisi hoc ipsum extimis documen-
tis declararent, hoc est, nisi corā hominibus lux
eorum luçeret. Lucete, inquit Paulus, vti lumina-
ria. Tale olim adumbratum est, quando trecenti
id est, pauci è multis sub rectis lampadib. pugna-
bant. Iud. 7. Cui libet, is disquirat Iosephi huius
opera, quorum valor in publicam Aegypti vtili-
tatem redundauit.

E X E X O D O.

Cap. 1. Benefecit ergo dominus obstetricib. Mox.
Quia timuerunt deum, ædificauit eis domos.
Pro eo quod detrectabant crudeles manus infan-
tulis afferre mulierculæ, sed metu dei à malo ab-
stinebant, conseruantes hebræam prolem, exhi-
buit se in eas benignum dominus. Fecerunt ve-
rum quod scribitur. Qui timet deū, recedet à ma-
lo. Quam propensa est voluntas dei in operarios
Quis det, vt nos totos transferamus ad ope-
randi studium. Occurritur hic à Misergis.
An

BONIS OPERIBVS.

7

An non propter misericordiam suā magis iuuat ac saluat deus? Respon. Indocte, Quid aliud sunt bo. opera nisi Misericordia dei? Hæc præuenit, hæc subsequitur, Sine hac nihil operamur. Quid quæso boni fructus ferres, nisi esses palmes in vite, qui est Christus. Ioan. 15

Ascendit clamor eorū ad deū & opera pertinent etiam ad astra, nō humi tantū repunt, vt nungantur isti. In memoria & conspectu dei sunt, quęcunque operamur. vnde dicit Apocalyp. 2. Scio opera tua. Psal. 20. Memor sit omnis sacrificij tui. Cap. 2

Si obedieris voci domini & quod rectū est coram eo feceris, nō inducam super te languorē & c. sic cap. 23. Probitas & innocentia recti præseruant hominē à morbis, præter tot alia cōmoda, quę parit & corpori & animæ, dominus minis etiam impellit ad officiū, vsque adeo gaudet morum nostrorū rectitudine. Animaduerte interim conditionalem Si: de hoc infra non nihil Cap. 15

Si obedieritis voci meæ, eritis mihi in peculiū præ cunctis gentibus. Minuenda igitur opinio est qua freti, secure stertimus & bene operari negligimus, persuadentes nobis, quod simus sacerdotes, reges, populus & hæredes dei, fratres & cohæredes Christi, etiamsi tantum credimus, & opera Esæis relinquamus. Seducti sumus à rectoribus nostris, qui docuerunt. Opera bona nihil conducunt vel ad iustitiam vel ad salutem. Cæterum huic loco Euangelium consonat. Vos amici mei estis, Si feceritis quęcunque præcipio vobis, Ioan. 13 Cap. 19

Facio misericor. In millia his qui diligunt me & præcepta mea custodi. Operarijs promittitur misericordia dei, non ijs qui apud Sy

L O C I, D E

sach, peccatū super peccatū adijciūt dicētes. Mā
 fericordia dñi magna est. Talibus respōdet dñs.
 Hiere. 15. Laboraui miserans. Attamē maturan-
 tes respiscentiā audiūt. Nolo mortē peccatoris.
 Ezech. 8. Ceteri in Tophet ablegabuntur, vbi
 erit fletus & stridor dentiū. Disce hic, obseruati-
 onē p̄ceptorū dei è dilectionis fonte profluere,
 quare prius dicitur. Qui diligunt me, post vero,
 Et p̄cepta mea custodiūt. iuxta illud. Qui dili-
 git me sermonē meū seruabit. Vide Deut. 10. &
 11. Dispereant sicut quisquilię à facie venti qui do-
 cuerunt p̄cepta dei nō esse data vt ea faciamus
 aut facere etiā queamus. Item p̄cepto nos non
 meliores sed peiores effici. Rursus, p̄cepta
 operib. non impleri

Decalogus ad opera spectat. Hūc seruātī por-
 ta cœli patet. Mat. 19. Hūc seruātī vitę æternę he-
 reditas promittitur. Mar. 10. Operi quarti p̄cep-
 ti promittitur lōgæuitas. Deut. 5. & 7. Prouer.
 3. & 4. p̄terea. Ezech. 6

Seruietis dño d. v. vt benedicā panib. vestris
 & aquis & aufer. infir. Seruiendū Creatori Re-
 dēptoriq; nostro erat, citra etiā remunerationis
 spem, quāto igitur seruētius seruendū, posteaq;
 tot stipendijs inuitati sumus? Seruitus vero est
 Iustitia & Sanctitas Lucę. 1. Bonitas cordis deu.
 28. Integritas & veritas Iosua. 24. Timor & tre-
 mor Psal. 1. Nouitas vitę Rom. 6. Seruitus proxi-
 mi est charitas de puro corde & c. 1. Timo. 1. Per
 charitatē seruite inuicē, Gal. 5. Luteristici p̄aco-
 nes p̄destinatis pares dicunt cum Iudejs apud
 Malachiā: Vanū est deo seruire, & quod cōpēdi-
 um est, quod custodimus p̄cepta eius. Simus
 nos heus orthodoxi serui dei & Iustitię, qui an-
 tea serui diaboli & peccati fuimus, Obitupescite
 &

BONIS OPERIBVS.

& audite, deus noster ignis deuorās est, & idem remunerator quęrentib. se

Placatur iratus dñs opere orationis, quęadmo Cap. 37
dñi eodē opere sanatur Sara Geñ. 20. & per hoc promittit̃ vita Abimelecho. Hoc opus cędit A malechũ Exo. 17. Impetrat prolē Rebecce Geñ. 25. Per hoc sperat Paulus se donatũ iri Philemoni Sed arenam numero, tu ipse scripturas reuolue.

EX LEVITICO.

Propitium reddit deũ opus orationis, Sicuti Cap. 4
psal. 106. clamauerunt ad deum cũ tribularentur. Sic. 3. Reg. 17. Claudit & aperit cataraclas cœli. vide Iud. 3. 4. Nihil potētius isto opere, Si adiuuata habeat ieiunia & eleemosynā Matt. 17. Act. 10. Tob. 12. Beatus qui experitur. Phialas horum operum (přęcationis) plenas non abijciet agnus Apocalyp. 5

Demulserunt deũ opera hostiarũ exteriora, Cap. 19 & 22.
atq; adeo in hoc adhibebantur, vt demulcerēt. Quāto aut̃ citius certiusq; serenabit eũ bo. opus. posteaquā ex inimicis amicos nos ei exhibuit Iesus seruator: Opera sacrificij nostri gnauiter ope remur. Ascēdūt enim in cœlũ vt suauiss. odor. of feramus cor contritum psal. 50. os laudis psal. 49. Hose. 14. Heb. 12. Imo totũ corpus nostrũ Ro. 12. Hęc demũ opera sunt viuētia, sancta, deo placenta Beatiss. vir. qui per hęc Redēptori suo seruire satagit. Lege Orig. de isto sacrificij genere & vsu, Super. Roma. 12.

Si in přęcep. meis ambula. &c. dabo vobis Cap. 26
pluuias tempo. suis. Vt omni affectu cupit, vt serio exigit, vt indefinēter efflagitat deus noster, quo bene operemur. Iussa amara dulcorat melliss. promissionib. vt alacrius agonizemus per viam stricctā, Dare se centuplũ recipit operarijs, & dein

L O C I, D E

dein vitam æternam, nec tamen audiunt in circū-
cisæ aures. Malunt enim in vetustate vitæ atteri
& dicere: Vetus vinum melius. ô iram domini
ardentem, & portatu grauem

E X N U M E R O.

Cap. 14

Seruum meū Caleb, quia plenus alio spiritu
secutus me est, inducam in terram hanc. Hebræi
succinctius & nervosius. licet obscuriuscule effe-
runt. Impleuit post me, quod, lxx. dixerunt: Se-
cutus me est, Cuius sensus est, studuit me imitari,
nihil prius habuit, quàm me imitari. Voluit san-
ctus esse cum sancto deo, atque adeo in deū qua-
si transformari. Quo idiomate & alibi in Calebi
laude vritur, præsertim Iosua. 14. quasi peculiare
eius elogium istud sit, quemadmodū Enochī &
Noe Vaith hallech eth haelohim, de quo supra.
Cæterum hic & Deut. 1. Vides Calebo ob bo-
norum operum sanctimoniam promissam terram
contigisse, quæ adumbrat hæreditatē conserua-
tam in cœlis. Nam illo itur per opera & præssu-
ras. Mart. 19. & Act. 13. Insuper vides toties pro-
missam cananæam populo denegari. Cur id?
Quia volebat audire & obedire. Aspice textum.
Ipse adeo Moses tam ob incredul. Nume. 11. q̄
ob præuaricationē & propheta. non potuit beatæ
terræ fieri particeps. Deut. 32. promissa dei habēt
plerunque annexas conditionales siue continuati-
uas, vt Beati estis, Si feceritis Ioan. 13. Vestrum
esto Brabion, Si ipsum currendo prehenderitis
1. Corin. 9. Cœna parata est, Si vos modo digno
cultu ad eam accesseritis. Matth. 22. Ibidē habes.
Non prospere cessurum transgressorib. verbi do-
minici. Nam ipsum dominum cum talibus non
esse. Solēt etiam pessimi quique opinari Deum
à se stare, vt Mich. 3. vociferantur. Nunquid non
domi-

BONIS OPERIBVS.

dominus in medio nostrum? Non venient super nos mala. Sic Hieremi. 21. Quis percutiet nos, & quis egredietur in ædes nostras? Hoc pacto persuadebat sibi Ioannes ille Giscalonites apud Hegesippum, tuta Iudæis fore omnia in obsidione Hierosolymæ. Nam adonai isto in loco incole re. Iactare licebat Templum domini, templum domini, at se tutari in templo domini non licebat. Imò in lib. Reg. dici sciebat, templum solo equandum, ni pergant Deo soli seruire, & bene operari, quod à Chaldæis antea facitatum, quamuis hoc futurum pauci crederent. Scribitur sanè dominus ignem in zion & Caminum in Ierusalem habere, Sed tamè miserabiliter relicta vrbs est ob vitia sua. Memoria promissa dei tenemus, at minas eiusdem obliuioni contradimus. Haud scio stultiores ne an inferiores. Meminerimus igitur tum nobiscum fore deum, Si quæsitauerimus bonum & non malum. Amos. 5. Exprima mus Dauidem morum probitate, vt cum illo dicere queamus. Non timebo mala, quoniam tu mecum es.

Cap. 15

Extinguit iram domini flagrantem opus bonum phinees, quod opus illi imputatum est ad iustitiam. psal. 105. Haud aliter atque fides Abraham, de hoc in priore libello. Mirifice iactant Evangelion, vt bo. operum vtilitatem & existimationem obfuscent, sed ad populum phaleras. Euangelium sonat: vinciti exite, sed iam egressis sonat: Ne posthac peccetis, ne asperius reuinciamini, & redeat spiritus impurus fiantque nouissima priorib. deteriora. Euāgelium sonat: Heus sitientes venite ad aquas, sed idē mox: derelinquat impius viam suam. Prouerbio. 9. Vocantur ad mensam, i. ecclesiæ societate infantes siue insipientes,

L O C I, D E

entes, sed iisdē mox audiunt. Relinquitē infantia,
 Hoc est: Ne estote quales eratis. Marcus scribit,
 predicatē Euāgeliū, sed Mattheus docete eos ser-
 uare quęcunq; p̄cep. vo. Ve derisorib. in malū
 EX DEUTERONOMIO.

In isto libro vbiq; infigitur vita pia puraq;
 sed non simpliciter, Affigitur insuper vitę pię pu-
 ręq; merces. Nā ego alioqui nō coaceruo leges.
 Eos vero p̄ceptorū locos supra repetitos ocu-
 lis Christianorū subiicimus, qui p̄terq̄ quod
 iussu fatigāt, illecebris etiā succulentarū promissio-
 nū delectant, idque facio, partim vt catholici
 hoc seuerius bona opa excolāt, partim vt Schis-
 matici facilius ad sanam mentem reuocentur, &
 si qui sunt ἄλι πρὸς ὦποι vehementius reuincan-
 tur expugnenturque.

Ca. 1. & .5

Addit benigniss. deus factorib. suę legis, vt be-
 ne sit vobis & c. Q. D. Nō superuacaneū est nec
 infrugiferū, si recte facta cumuletis. Ero enī ob
 hęc vobis placator & ijs factis meam erga vos
 volūtātē liberalitatęq; demerebimini. Qui Chri-
 stiani censemur toties nobis cęlestia etiā ac æter-
 na promitti credimus, quoties caducorū premi-
 orū sit mētio. Etenī vsu venit, vt iustissimi quicq;
 minimo omnīū tēporaliū istorū plerunq; fruā-
 tur, nec minus tamē verax deus est. Proinde vbi
 illi ē corporū vinculis tanq̄ ē carcere euolauē-
 rint, tum demū fruētur pollicitis in beata patria,
 in terris tamē nō derelicti, psal. 3. Diues deus ea-
 dem facilitate remunerat stipēdiarios suos inuisi-
 bilib. quā visibilib. Neque enim ideo nō æterna
 quoque contigerunt patriarchis, Calebo, Iobo.
 pijs regib. & c. quod fluxis hic vsi fuere: Quę
 quo parcus nobis in vitę huius breuitate reddū-
 tur, eo copiosius æternis donatiuis in futuro secu-
 lo obru

lo obruemur. Delyrant igitur, qui benedicendi verbū, & vitæ, item beatitudinis in veter. instr. temporalib. duntaxat alligāt, Qua disputatione dum se ho. operum necessitatē acriter debellare putant, Christū & apostolos imprudēter calcāt. Hac de re alib. Porro carptim recenseamus temporalia ex Deut. Propter ho. opera, bene fit tibi à dño, vt prolongetur vita, vt in pace viuas, vt incolumis, vt benedicatur fructus ventris tui, fructus agrī tui, fructus pecorū, caulæ ouīū, horrea, cellaria. Promittitur tibi operū præceptorū gratia victoria de hostib. gloria & diuitiæ, celsitudo, potētia & nihil nō. Sunt loci innumerī qui ea dē polliceātur. Vide Hie. 42. 4. Re. 17. psal. 111. 12 7

Et iustitia erit nobis, si custodierimus & fecerimus omnia præcepta eius, Belialitæ Luteristæ Cap. 6
 ceu aborigenes, genus hominū sine legib. liberū atq; solutū, cōsueuerūt eos Iusticiarios per cōtumeliā appellare, qui ad opera sunt propensiores. Nā ea hæctenus plane reiectanea in illorū scholis sunt, vsque adeo scilicet fauēt gloriæ Christi, Qui secundū nouā Theologią, opera pati nō potest. Itē: qui oper. bonis cooperti sunt, penetrare cælum non possunt, Imo ouicula Christi horret vbi concionari aliquem opera inaudit. Præterea præceptum decalogi tertium violat, qui prædicat opera moralia. Rursus: Non est in ecclesia simul magister fidei & operum. Tandem docuerunt: Sint sanè opera, modo sciatur ea esse coram deo peccata. Id genus ducenta emblemata in spectaculum afferrem, nisi decreuissem, vt semper, esse breuis. In refectione Luterismi eiusmodi, spero, mox dabimus. Verum hic apparet. Iustitiam attribui obseruationi præceptorum dei, idque in ijs qui crediderunt deo, Locum ipse disc.

L O C I, D E

discute ex fonte hebræo. Infra cap. 24. pari ratione dicitur de operibus bonis ut habeas iustitiam coram domino deo tuo.

Cap. 11. Magnifica promittuntur factoribus. Quæ nimis mirum indicant, quàm serio à nobis exigantur bonorum opera. Sed dyfangelicę sectę persuaderi non potest, ut in mentem inducant, deum operibus affici.

Cap. 16 Eligimur ut simus deo populus peculiaris, & ut custodiamus præcepta eius. Apud Paulum dicimur redempti, ut simus populus zelotes bonorum operum. Tit. 2. Hic mox creati etiã dicimur in laudem, nomen & gloriam dei, quemadmodum Esaię. 43. Tolle pietatem, recta opera, mores, instituta, vitam, virtutem, iustitiam, & istud peculiarium omneque sustuleris, quod sumus. Creati, redempti, electi ad sanctimoniam sumus, Eam ni perfecterimus, deum non videbimus Hebræ. 12. Laus & gloria dei est, bona vita fidelium Christi. Philip. 1. Repleti fructu iustitię in laudem & gloriam dei. Sicuti contra Blasphemiam diuini nominis est mala vita. Ezech. 36. Roma. 2

Ca. 15. & 16. Terram dabit tibi dominus deus tuus in possessionem. si tamen audieris vocem eius, & custodieris omnia &c. Non hoc tantum libro sed

in Reg. etiã *συναγγελισμός* promittit dominus bona sua, ut sciens scias, nisi planè bardus es, necessario requiri bona opera. Hebræum, ne diffidas lector, sententiam hanc citra controuersiam gignit, Ra Kim & sic ceteris in locis quoque habet. Vbi igitur sunt qui clamant operibus cum promissione non cõuenire: palam est, promissionem dei tam fidem quàm opera postulare. Habentes promissiones, inquit Apostolus, mundemus nos ipsos. &c.

id quod

BONIS OPERIBVS.

9

Id quod continuat, ne putemus cū Luteristis, sufficere, si promissiones fide captemus, de conuersatione nihil solliciti.

Vt habeas iustitiam coram domino deo tuo.

Cap. 24.

Lorarijs digni sunt, qui nomen iustitiæ à virtutū factis resecū, sibi fidei vendicarunt, id quod nescio audaciam ne, an ruditatem an maliciam interpretet. Atq; ij sunt, qui primi scilicet intellexerunt sacras literas, hos nos secuti quinquennium priscorum scriptorum gloriæ indignissime insultauimus. Sed reddita mente, nobis persuasum habemus. Iustos etiam coram deo esse, qui post fidem rectam vitæ viam ingrediantur, Nec fide sola satisfieri deo, qui ad conuersationis honestæ curam nos verbis, exemplis, premijs deniq; prouocant. Ioan. Chriſo. recte. Non modo, inquit, qui fidem habent, conuersatione neglecta, regnū cœlorum non poterint introire, sed qui cum multa etiam fide splenduerūt claritate signorum, nec tamen aliquid boni operis in vita exercuerunt, à cœlestibus similiter ianuis repellentur.

Maledicuntur operarij iniquitatis. Nam ij audiunt apud euāgeliū. Discedite à me εἰς ὄλεθρον adeoq; in gehennam vbi vermīs eorum nō morietur, & ignis eorum non extinguetur. Ceterū qui hæc monet videtur cum Lot ridens loqui, sed olim plus nimio experientur. Math. 25.

Cap. 27.

Benedicuntur operarij iustitiæ, Nam ij audiunt: venite, possidete, viuite, regnate, ô glo. iam admirandam, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Hic hic apparebit multa merces sanctorum operum.

Cap. 28

EX IOSVA.

Meditaberis in libro legis die ac nocte, vt custodias & facias omnia &c, tunc prosperabitur

Cap. 1.

B

via

L O C I, D E

via tua. Hinc psal. primus. Obserua, Tunc bene fortunare deū quin nostra studia verbi diuini regula metiamur. Tūc exaudiemur precātes, quin officium in proximū cōferamus. Esa. 58. Secundis rebus etiā vtūtur mali Job. 21. et Hiere. 12. Sed suo malo. Pone ob oculos epulonē Lucę. 16. & Esau Hebr. 10. Appetit tēpus quādo ij, quorū spes ceulanugo est & velut spuma gracilis, dicent: Quid nobis profuit diuitiarum iactantia? Transierunt omnia illa tanq̄ vmbra, & tanq̄ nuncius p̄currens, Sapien. 5

Cap. 2 Opus hospitalitatis Raab Hierichōtingē emeruit illi salutem corporalem & spiritalem. Vide Iacob. 2. Sic Lot ob hospitalitatem malis eripiebatur, Gene. 19. & quia oculis auribusque iustus erat. 2. Petr. 2. Neq; tamen eiusmodi illis profutura erant, ni ante credidissent. Habes confessionē mulierculæ, qua sese credere arguit: dñs deus vester, in cœlo sursum & in terra deorsum & c.

Cap. 14 Caleb iterū atq; iterū cōmēdatur à diuina cōuersatione, de qua supra, Ventrī obedientia pecora istiusmodi non curant. Gaudēt in vitę veteris volutabro consensescere, & recte monentib. oggrunire: Deus est misericors, Qui credit dūtaxat immortalitate fruatur. Christus impleuit legē, vt non dānare possit si nos eā minus impleamus Ipse fecit opera, ipse expiauit, quicquid peccam⁹ Animā efflaturabile gabimus ad hunc tortricem conscientiā, & accusantē diabolū & c. Habes Euangeliū à tineis & situ vindicatū dñs hominibusq; plaudentibus, id quod ni factū fuisset, ebrj atq; ructantes paradisum intrare non poterant.

Cap. 24. Iosua exēplo se fidelis obfirmet, ne alijs degenerantib. ipse quoq; vnā degeneret, dicat ex animo: Ego autē & domus mea seruiemus dño. Qui nolunt

BONIS OPERIBVS: 10

nolunt pietatem consecrari, omittendi sunt, Mat
thæi. 15. Impijs & intractabilib. via lata relinque
da est, quæ ducit in exitium, quantumlibet ad eũ
tib. commoda videatur Matth. 7. Tale nouerũt
& ethnici: Molle ostentat iter via lata, sed vltima
meta præcipitat captos voluitq; per ardua saxa.
Præcipit apostolus, ne nos geramus sicut cæteri.
1. Theil. 5. qui gratiam ad lasciuiam transferunt.
Iudæ. 1.

EX IVDIC.

Vel in Nazaræis apparet & Rechabitis Hie
re. 35. auere deum religiosa opera. Nec video cur
non quiuis Christianus Nazir & esse & dici de
beat, hoc est, is qui se abstrahat seu separet a mun
di huius contagiosis illecebris, & se totum, quan
tus est, Conditori Redemptoriq; suo consecret
atq; addicat. Hinc illud Iacobianum, Religio pu
ra & immaculata est semet immaculatum serua
re a mundo. Quiuis Christianus: vt animi sen
sa paucis exprimam: aliquo modo monasticen
exerceat, non tam in practica quam theoretica vi
ta, Nam ita demum responderetur baptismi ec
clesiastici votis & germanæ eius significationi,
Roma. 6. Colos. 2. Atq; ita recta imitemur
Miores, qui initio Ecclesiæ in pura & integra
conscientia secundum Euangelium viuebant, de
quibus post philonẽ Eusebius noster, & in epis
tola illa ad Traianum præclarissima Plinius Sec.
Sed habet satan cauilla, quibus obstrepat diuinæ
philosophiæ: En, ait, Cynicos, Stoicos. En
Essæos, Encratitas, Catharos, &c. vt impleat
illud prophetæ: Declinans a malo, prædæ
expositus est, & Apostoli: Qui volunt pie
viuere in Christo Iesu *διωχθίς ονται* Sine in
uidia pseudochristianorum nemo omnium vnq;
B z bene

Cap. 13

LOCUS DE

benefacere & deo suo placere potuit. Erit hora, quando causa pro tribunali agetur.

EX RVTH.

Cap. 2. Reddat tibi dominus pro opere tuo, & plenam mercedem recipias a domino. Ad eum prope modum præcatur Paulus Onesiphoro. 2. Timoth. 1. Non perit merces poculi etiam frigide aquulæ Matth. 10. Huc pertinent loci operum dilectionis, Luca. 14. & 15. Agnoscitis igitur tandem operum bo. carnifices, qui impie, qui impudenter imprudenterque credulam Germanicæ gentem deceperitis. Fuit inconsiderata leuitas, quod operum curam ex ecclesia deturbastis, & disciplinam euacuastis. Sin minus agnoueritis errorem sacrilegum, Sed insuper eum defenditare perrexeritis. Scitote nos olim dicturos *ὅτι τῆ ἀπωλίας ἡμῶν, ἢ ὅτε ἀργεῖ ὅτε νυσᾶζει, αὐτῆ τοῖ δίκῃ ἐστὶ δειῶν, οἱ ὄλυμπον ἔχουσι.*

EX PRIMO REG. LIB.

Cap. 1. Imperat ardens ac improba Hannæ præcatio cum promissione siue voto coniuncta filium, qui tale nomine etiã refert. Operaria est ista mulier, & hoc deo acceptior, hoc sapientior, deoque plenior, sicut deo eius loquitur. Huius generis est Hanna apud Lucam cap. 1. quæ spinæ instar est in oculis Luteristarum. Talis est Symeon iustus apud eundem. Voluerunt illi, pro nephas, collectis operibus in cælum scandere, voluerunt cælum operibus solvere, Non eguerunt Christo, ipsi sibi fuere saluatores, Ipsi sibi fuere via veritas & vita, o antichristianos papistas. Hæc *μίμητικῶς* Nemo omnium est, opinor, qui dubitet de salute parta per vnicum Iesum Christum. Deinde qui nesciat fideles iustificatos fuisse, hoc est iustos a deo

BONIS OPERIBVS. 11

deo pronunciatos habitosq; ob fidem, quę ianua est ad vitam, vt inquit Chrysoft. Postremo qui nesciat fideles sua opera per donatā gratiā operari, & ea valere ac prodelle propter vnicum illud opus salutiferę mortis Iesu Christi, ita vt totum recidat in gloriam vnus Christi, qui magna sęueritate iussit bene operari, si velimus frui parta salute. Atq; huic consentit reliqua scriptura, tam legis q̄ prophetarum.

Quicumq; honorauerit me, honorabo eum. Cap. 2
 Honor dei Opt. Max. est, sese ad rectum conuertere quod gręci κατ'ὀρθώματα, vocant, quo omnia vt inquit Ambrosius, corriguntur. Heli satis credebat, satis erat in cultu dei assiduus, sed vitę cōmunis institutio non cōgruebat. Nō erat bonus pædagogus, hoc est, nesciebat proprię domui præesse. Ideo dicitur, deum non honorare, sed cōtemnere. Porro magnum est a deo honorari, & honorem tantillum omnium maximo honore pensari. O opus bene collatum.

Promittitur salus de manu hostium, sed poenitentibus & ad dñm conuersis: Seruite, inquit, ei soli, Et eruet vos. Quod ad dominum attinet. Salute non destituimur, at cautio est, ne nobis ipsi desimus. Promissis suis stabit deus, tu vide officij memor sis. Ne caussare vires imbecillas. In domino faciens facies virtutem. In domino omnia poteris: Nam ipse operatur in te & velle & perficere. Liberum tibi est Christiane, vtro velis inclinare. Idcirco adijce animū ad recta, quę immortalitas comitatur. Cap. 7

Domínus reddat tibi vicissitudinem hęc pro eo quod operatus es in me. Sic. 2. Tímoth. 1. Sępe refocillauit me &c. Instituat nos Dauid homo secundum cor dei, Is quia Maletractatus, be

L O C I, D E

nefecit hosti Sauli, recepit benefacta centuplum in hac vita, & nunc vitam æternam. Huius Ogdoadas edocet, quanta cum admiratione nauarit operam iustitiæ officijs: De quo ego in Hypodigmatis diuorum veteris testamenti.

Dominus reddet vnicuique secundum iustitiã suam & fidem. Trirum est: Nullum bonum irre-muneratum. Iustitia iusti, inquit propheta, super eum. Porro maximi atque excelsi pectoris est, hosti fidem seruare, Quam rem necesse est & valde deo probari, & ingenti præmio pensari, Notum est vel è gentium literis, quanta cura semper fidem exoluerint viri integri, adeo vt hanc non pro vulgari Numine duxerint, cui nimirum apud Athenienses delubrum fuisse legimus & Romanos eam in capitolio vicinam Iouis sui esse voluisse. Vnde illud Ennij: ô fides alma, apta pinnis & iusiurandum Iouis, Hinc lacæna quædam cum venderetur, rogata quid sciret, respondit: Fidelis esse. Quasi hac scientia nulla maior sit. Plutarchus in polit. hanc fidem mire prædicat: Primum & max. omnium, inquiens, quæ existimationi bonorum ciuium tribui possunt, fides certe est, quæ gradum ad agendum constituit, & aditum magna capeissentibus. præstat, propugnat, armat, instruit bonos benevolentia ciuium aduersus obtretractores, & sicut mater ab infante suauiter dormiente abigit muscas, ita liuorem inuidiamque procul pellit. Mar. Cicero non semel fidei nomine vniuersam complectitur virtutem. Vincit vero in fide, præstanda tam grecorum quam Romanorum exempla David, utpote qui iusiurandi fidem crudelissimo hosti exhibuerit, idque vt conseruaret iustitiam, ex qua, vt ille ait, boni viri nominamur, Neque enim hanc conseruare quiuisset, ni fidem seruallet

BONIS OPERIBVS. 12

seruasset. Nam non esse non potest semper iustitiæ fundamentum fides, Quod & Flaccus prope vidit, quum diceret: Iustitiæ soror incorrupta fides nudaque veritas. Hinc exitit nobilis illa pictura, qua visebatur iustitia fidei dexteram ceu salutis humanæ certissimum pignus porrigere, vt est apud Valer. Max.

EX SECVNDO REG.

Benedicti vos à domino qui misericordiam hanc fecistis &c. Et nunc reddet vobis dominus misericor. & verit. Vides quæ sit vbiq; scripturæ sanctæ harmonia. Tu modo adnitere, vt ea salubriter vtaris. Misericordiæ opus miã stipēdj vice recipit iuxta illud. Beati misericordes, qm ipsi misericord. cōsequētur. Nosti hoc, adde actionē. Nam citra actionē, nulla virtutis laus. Cap. 2

Si forte respiciat dominus afflicti. meam & reddat mihi bonū pro maledicti. ista. Tā benignus ac liberalis deus, vt & ea quæ in fontes patimur, nedum operamur, rependere statuerit. Ignominia, inquit, Salomon, præcedit gloriam, Et ea gloria, quæ reuelabitur erga nos, longe omnē sensum exuperat, nedum afflictionum acerbitatem huius temporis. Roma. 8. Archetypus huius rei Christus ipse esto, qui ob supplicium non commeritum in summam sublimitatem euectus est. Philip. 2. Quapropter & deus exaltauit illū. Moneo lector, vt scripturam orthodoxe tractes & accurate. Non omnib. datum est, in ea inoffense versari. Elephas enim in ea natat, & agnus peditat. Quod scite dixit Grego. & abunde declarant magni crepi nouarum sectarum hæreticæ. Cap. 16

EX TERTIO REG.

Si ambulaueris in vijs meis &c. longos faciã dies tuos, Sic infra cap. 9. u. Si corā me ambulas Cap. 3.

L O C I, D E

in simplicitate (siue integritate) cordis rectitudine ponam thronum &c. vt inculcet, eatenus se pactum nobis seruaturum, quatenus nos illi obediamus, liberauit fidem suam deus, si nos scapulam ab eo auertentes parere nolimus. Fidelis enim est, semet negare non potest, obserua interim has voces in arcanis literis ad bona bonæ vitæ opera pertinere. Nimirum, ambulare, cõuersari, lucere, induere, currere, seminare, audire vocem, Timere deum, seruire deo, voluntatē dei facere, contēdere per angustā portā, sermonē seruare, pugilem agere, vigilare, sanctū esse, præbere mēbra iustitiæ, fructificare deo, & alia innumera.

Qui custodis pactum & miser. seruis tuis, qui
Cap. 8 ambulant coram te toto corde suo. Idē. 2. Esræ. 1.
 Roborat ante dicta, ne fluctues. In plerophoria sacrosancti verbi omnino temet exædifices oportet, ne ceu pluma à quouis ventoso scriptorculo huc atq; illuc vectère. Ibidē vides expressa opera bona. Pœnitentiam, confessionem, præcationem, cuiusmodi sequitur exauditio & admissorū condonatio: diligenter relege textum, & non dubitabo, quin te turpiter seduxisse phrenetas istos quærare, quib. suū dogma tandē noxæ erit.

Cap. 21 Nonne vidisti humiliatum (siue subditum) Achab coram me? Quia igitur humiliatus est à facie mea, non inducam malum &c. Flectitur iratus deus compunctione. Ita enim. LXX. habēt, de hac saluberr. leges apud Chrysosto. Minarū executionem anteuertit humilitas, quæ puro cordis affectu exprimi debet non simulato gestu corporis, aut fracta verborū voce, quæadmodum Hieronymus scribit. Sic infra de Roboam, Iosia, & Niniuitis, vt pudefiāt qui opera ceu infrugifera apud Deū ex hoīm memoria eijcere ausi sunt.
 Magnis

BONIS OPERIBVS.

Magnifica sane opera fuere Abdiaæ œcono-
mi regij quæ illi indubie tam ad tēporalia quàm
ſpiritualia conduxerunt. Cap. 18.

EX QVARTO REG.

Operaria Sunamitis illa eſt, & factis officio-
ſis ſibi prophetā demeretur, vnde poſt filius da-
tus ſterili. Cap. 4

Dixit dominus ad Iehu. Quia ſtudioſe egi-
ſti quod rectum erat. Rectius, pro eo quod bene
egeris, vt faceres rectum in oculis meis. Atq; ita
etiā. LXX. Duplicatur faciendi verbū, vt altius
imbibamus ſentētię veritatē, & ætiologicę præ-
ponitur pro eo quod vt diſcamus ab operib. pen-
dere rem, quæ in hoc præcepit deus vt requirat,
& ijs exitentib. bene nobis ſuccedat. Luterana
ματμολογια viderit quomodo conſiſtat. Nos
abſque fūco doloue verbū dei tractamus, quip-
pe certi, veritatis eſſe q̄ ſimpliciffimā orationem. Cap. 10

Memento dñe quomodo ambulauerim corā
te in veritate & corde perfectō, & bonum corā
te fecerim &c. En bona opera. Mox: Audiui ora-
tionē tuam, inquit dominus, & vidi lachrymas
tuas & ecce ſano te. En operum reſpectū. Hoc
iſdem verbis leges Eſaiæ, 38. vt in ore duorum
conſiſtat verbum contra inficiatores, quorum
anima naueat ad boni operis mentionem, & ad
meritorum nomēclaturā deſpuit. Tametiſi nunc,
vbi ſentire cœperunt Miſergi quod veritas ca-
tholica caput releuet, os tergunt & dicunt. Non
fecimus. Sed vt ſorices produntur a ſuapte voce

Pro eo quod emollitum cor tuum à verbis
quæ audiſti & humiliatus es &c. Vbi que habet
hebræus Ioan. LXX. ἀνθ' ὧν ὀτῖ. Quod adſcri-
bo, vt in ſententiā ſolidere. Humiliatum cor non
deſpicit deus, Bene illi, cui lapideū cor malleus

LOCI, DE

conquassat, qui est verbū dei, vt subiugetur sub
potenti manu excelsi dei

EX SECVNDO PARALIP.

Cap. 11 Et cum humiliaretur, auersa est ab eo ira do-
mini &c. Etenim in Iuda erant opera bona. In-
stillant nobis sacræ literæ, quàm impense oble-
ctetur deus humilitatis opere, & quam perpe-
tuo ad hoc oculos vertat. Præterea addit cur po-
tissimum ponat iram vltor dñs, Nempe ob bo-
na regionis opera sub Roboam. Idem infra in
Iosaphat repetitur, ne quis vllō modo dubitaret

Cap. 15 Dominus vobiscum, Quia fuistis cum eo.
Si quæseritis eum, inuenietis. Nisi cum aspide
aures obtures, audis nimirum, quam exquisite
nostros conatus, opera, vigilias ac studia à nobis
deposcat diuina benignitas. Impij vociferantur:
dominus vobiscum est, Inuenimus eum, quum
ipsi cum eo non sint, nec eum vnquam quæsie-
rint. Ipse re præstabit quod dicitur Emmanuel, Si
nos præstiterimus quod dicimur populus dei, re-
cti corde, Christiani fratres, sancti

Et in hoc super te ira dñi, sed bona opera in-
uenta sunt in te. Hic obturanda illis rimula est,
qui dicturi, tam hebræos quàm græcos, nō ope-
ra, sed verba habere, idque tam hic quàm supra
cap. 12. Quibus respondeo, communi Theologo-
rum consensu sæpe verbum pro facto in mysti-
cis literis vsurpari: Deinde debar polysemon esse.
Quoniam autem sepissime res siue facta signi-
ficat, non perperam hic opera reddidit Hierony-
mus, qui ipse quoq; opinor hebraice calluit. Po-
stremo quū opera ipsa mox in cōtextu subiiciā-
tur, quæ inuenerat in rege, nō video quomodo
quadret, Si pro operib. verba subdas. Nā sic ha-
bet circumstantia; Sed bona opera inuenta sunt
in te

BONIS OPERIBVS. 24

in te (siue tecum) Quia abstulisti, lucos de terra & precor. &c. adeoque multa & ea excellētiss. opera regis huius in hoc capite legis. Aufer igitur te hinc cū tuis verbis, quę ceu folia non magnificat deus, si desint opera

Passim hoc habetur, nempe potentiss. factos esse reges Eo quod vias suas direxerint coram domino, id est, Qui veram religionē, iustitiam, fidem, liberalitatē, modestiam, temperantiā, magnanimitatem, gratitudinem, simplicitatem, comitatem exercuerint. Cap. 17

Seruite domino deo patri vestro, & auerte- tur à vobis ira furoris eius. Si enim vos reuersi fueritis ad dominum &c. omnia tautologicos infarcit, propter istos opinor Ergomachos, qui inquietarunt ecclesiam ab initio, id quod satis loquitur epistola Ioannis & Iacobi. Post reuixerunt temporib. Honorij & Arcadij, vnde in eos coactus est scribere Augustinus librum de fide & oper. præter alia. Nunc orti sunt bruci, qui corroduunt, quod reliquum fecerant Erucaę atque locustæ. Væ inhabitantibus terram à facie schismatum. Ibidem: Dominus bonus propitiabitur cunctis qui cor suum compararunt ad quęrendum dominum. &c. Hic locus sanctimonix fidelium exteriori nihil detrahit, Si eum penitus contemplare, præterea promittit gratiam ijs, qui animos suos adiiciunt ad quærendum cœlestia. Cap. 30

Hic ratio odiosorum operum, deo gratorū, sui ipsius deiectio, compunctio cordis, lachrymę, gestuum etiam & totius corporis pullata quædam species, quibus rebus interiorē cordis poenitentiam testamur. Potentiā quidē opera sunt, sed fidei Christianæ fundamento nixa Cap. 34

LOCI, DE
EX ESRA.

Cap. 8

Teiunauimus & rogauimus deum pro hoc,
& exaudiuit nos. Multi hodie queruntur, se fru-
stra præcari ad deum, quã præcones Euangelici
sine fine iterent exauditionis facilitatẽ, nec quid
præter vnam fidẽ ad præcationẽ requirant. So-
lentur igitur tales directores sui. Nos scimus ad
præces rite peragendas pertinere præter fidem,
ieiunium, eleemosynam, conscientia puram, secu-
bitum, animũ liberum, secessum & gestus illos
præcantium sanctorum humilimos atq; religiosissi-
mos. Quod dixerim, non quod citra huiusmodi
præcatio recta esse nõ possit, Sed quod sciam ad-
miniculis ijs adiunctis, fortiorẽ, certiorẽ atque
diuinis aurib. oculisq; gratiorẽ eam fore, Hic ri-
debunt me ergomachi viri illusores, Sed facile
fero nimirum certus, mecũ rideri sacras literas,
quæ & verbis & exẽplis isthæc tradunt. Exu-
lant talia iam pridẽ ab istorũ catib. & si quis de
ijs rebus in istorũ scholis dilserere ausit, hunc ab
illis eam puto initurum gratiam, quã is qui in for-
nice de temperantia & in caupona de sobrietate
conetur verba facere. Nam ieiunare horrent, sti-
pem erogare inutile ducunt, ἀτιμαγελϑη ne-
sciunt, Imo sunt qui peccatum & iniuriam coniu-
gij interpretentur, Conscientia negligunt. Qui
potiores in eis sunt, ij conscientia quãtumuis re-
mordentẽ sola fide passionis Christi sustinent
aluntque. Cætera exhibant vt hypocrises, At-
que tales vocantur nunc Euangelici. Ibidem ma-
nus dei nostri est super omnes querentes se in
bonum. Abunde dictum est ijs, qui aures audi-
endi habent

EX NEHEMIA.

Si reuertamini ad me & custodiatis præce-
pta

BONIS OPERIBVS. 23

pta mea & faciat is ea, etiam si abducti fueritis ad
 extrema cœli & c. Hoc è Moysè citauit Nehemi-
 as. Demiramur, quod his annis à scelerata gente
 Getici illius Mahometę impetimur, & parit ista
 calamitas plurimos turbines in Europa. Multi
 multa ea de re disputant atque deliberāt. Malum
 nō decrefcit, sed in singulos fere annos augetur,
 adeo vt ista ęstare de filo pendere hanc orbis par-
 tem quidā existiment. Censeo ego calamitatem
 infandā bonis operib. posse consopiri, Nā isthuc
 scriptura edocet. Armis repelli potest schy-
 ta, at pie factis potest is placari, cuius forte prou-
 dentia ille in nos sœuit, vt per hunc officij com-
 moneamur. Sunt qui oratione sola velint hostē
 fundere. Vidimus eheu qui fuderint. Nam quid
 oratio efficiat iniustorum atque impœnitentiū?
 Addamus fidei virtutē, addamus orationi opera
 castę vitę, & mirabor, Si diu tot funestiss. bellis
 concutiemur. Si bona opera vitam æternam san-
 guine saluifico partam & ab ipsis auerni portis
 ereptam nobis adipiscuntur, quāto facilius quies-
 tem à barbaris impetrabunt?

Memento mihi domine in bonum, omnium
 quę feci populo huic ò te perditum osiergū Ne-
 hemia, Tu n, opera tua deo ostētas, & vis illum
 meminisse eorum quę bene feceris: Peccata ostē-
 tas stulte, Virtus tua velamē est nequitię, res dā-
 nata est oīs tua iusticia. Apagelis sanctule: Deus
 fidem duntaxat respicit, qua sola gaudet, qua sola
 cum eo agere, qua sola tum iusti, tū sancti mereri
 te oportebit. Habes iterū aliquid de germanica
 febre. Eiusdem ordinis est Esther, quę meliorem
 Nonnam q̄ reginā præstet, Vititur fatua cilicio,
 luget, affligit corpusculum inedijs, & c. Certe
 non fuit Euangelica, quemadmodum nec Hessa
 illa

Cap. 5

L O C I, D E

illa φιλόπρωχος Elizabeth: Item phlacilla apud Euseb. vxor Cæsaris, quæ nec ipsæ intellexerunt regnum Christi, iustitiam spiritus, libertatem Christianam. Ineptæ fœminæ nesciuerunt opera bo. esse rudera, pannum menstruata & nihili

E X I O B.

Cap. 1 Vide quantum profuerint bonæ vitæ opera Iobo. Nam ita scribitur, Nunquid Iob frustra timebat deum? Nunquid tu vallasti eum ac domum eius? fuit ille vir Thamueiasar, i. integer ac re-ctus. Quæ duæ voculæ passim in scripturis concurrunt & sese veluti osculari gaudent, sicut psal. 24. Innocentia & rectitudo adhæserunt mihi, & psal. 36. Custodi innocentiam & vide rectitudinem, præterea prouer. 2. & 3. Reg. 9. Quemadmodum misericordia & veritas, Iustitia & iudicium sese mutuo respectant, Interdum conglutinantur innocentia & puritas manuum. Item iustitia & puritas ma: Græci ita reddunt, ἀμεμπτος καὶ δίκαιος id est inculpatus & iustus. Neque enim aliud tota hac descriptiuncula sibi voluit, quàm illud: fuit is vir integer vitæ scelerisque purus, siue bene beateque vixit. Iam vero bene beateque viuere, vt rectissime scripsit M. Cicero, est honeste & recte viuere. Quæ quum ita habeant, non tamē veritus est quidam Luteristarum ἀειρετισίης in literas mittere, Hoc totum de Iobo non de vitæ operib. Sed de fide intelligendum, quum ex cap. 31. satis demonstratur, id quod res est, ò insigniter insignes scripturæ adulteros. Nemo ignorat fidē ihs omnib. factis præponi, Quæ enim opera hominis fide dei vacuit?

Cap. 8

Si mūdus & rectus tu, Tūc euigilabit ad te
do

dominus. Non aberrauit Suites ille, nā dicto scripturæ suffragantur. In hoc errauit, quod Iobi integritati plus nimio detraxit.

Si iniquitatem quæ est in manu tua elongaueris. & c. Quia tunc leuabis faciem tuam sine macula. Mox, Et confides, quod sit spes & c. Is est periodi huius sensus. Si ambulaueris integre, ambulabis confidenter prouer. 10. Nam magnam animo fiduciam ac solatium addit in aduersis uita honeste acta. Tale uocamus puram conscientiam, de qua Paulus semel atque iterum gloriatur. Viderint Misergi, quam fiduciam spemque habituri sint, ubi euenerit, quod timebant. Scriptum est, spes impiorum peribit

Saluabitur (sive euadet) innocens, saluabitur propter munditiam Ma. 5. Nec longe est à scopo Themantes, Nam tota scriptura assentit Felix, in cuius animo nulla conscientie labes residet.

Virtus & probitas ubique sua habet præconia.

Adsint qui cum bonis operibus belligerantur, & audiant Iobi uictoris malorum operum triumphos. Bone Christe quæ pulchre instituta uirtus sancti uita, quam bene constitutus animus. Longo interuallo reliquit Socrates, Epaminondas, Phociones, Diogenes, Cleantes, Epictetos, Curios, Fabricios, Catones, Appios, Hunc hunc imitemur Christiani

Deus reddet homini iustitiam suam. Iustitiæ operum retributionem in Luca, in Ezechiele & nullibi non legimus, psaltes. Et retribuere mihi secundum iustitiam meam. Epilogus. Totus Iobi sermo & amicorum diserratio Luterismum eneruat & calamum eius defensores quatit.

LOCUS DE
EX PSALTERIO.

Pfal. 1 Beatus vir, qui non abiit in conf. imp. &c.
Beatitudo imputatur ijs, quib. nihil est cōmerciū
etiā cum male operantib. præterquā quod ipsi
nō male operantur. Tale præstitit qui dixit. Cū
iniqua gerentib. non introibo. Vide totum psal.
100. Paulus denūciat vt nos subducamus ab om-
ni fratre, qui inordinate ambulat, de his alias. Le-
ge Basilium Mag. super isto psalmo & Erasmiū
Rotero.

Pfal. 7. Qui saluos facit rectos corde, hoc est qui
æquitatem & honestatem ex animo sectantur, in
quos nō cadit iniquitatis suspicio. Psal. 72. Quā
bonus deus ijs qui recti sunt corde. i. bonus bo-
nis est.

Pfal. 14 Domine quis habitabit in tabernaculo tuo,
&c. Respondet. Qui ambulat integer, & opera-
tur iustitiam. An non totus hic psalmus manife-
stissime viam indicat, qua eant fideles ad super-
na? Et quid aliud cōplectitur, nisi pia piæ vitæ
opera, Sed veritati tam apertæ inuidentes Lute-
ristæ, integritatem istam ad fidem retorquent.
Ea enim istorum audacia, quam sapientiam esse
non ita multis ante annis iudicabam, Sic textum
fabricantur. Qui ambulat sine macula, id est, qui
credit. Qui loquitur veritatem, id est, qui concio-
natur verbum dei (Luteri) ita antea. In consilio
impiorum id est externis operib. In sede deriso-
rum id est malorum doctorū. Breuiter omnia vt
volunt & quo volunt torquent, vt ipsorū iudi-
cio videatur scriptura in Ro. ecclesiam esse diui-
nitus inspirata.

Pfal. 17 Et retribuet mihi secundū iusticiā meam &
secundū puritatē m̄a. mearū. Verba sunt cuius
conspicua. Nec est doctorū qui ignoret quid he-
bræis

BONIS OPERIBVS. 17

brāis sonet iusticia, quid palmarum puritas. In eodē. Cum sancto sanctus eris, Cum viro integro, integer eris. & c. Quid igitur magis necessarium, quā sanctimonia & morum integritas? Sociā est nostrā Dei sanctimonia, & prouēctrix illius. Quid vero cordis habent, qui clamant, sufficere nobis vel ἀνοσίοις, Christum sanctum esse?

Quis ascēdet in montē dñi & c. Respondet. psal. 24
Innocens manibus, & puro corde & c. Hic accipiet benedictionē a dño. Secum non pugnat bonus spiritus, malus vero nunquā sibi constat, vt apparet in ijs, qui omni Empusa inconstantiores in scribendo sunt.

In custodiendis illis (viuendi praeceptis) retributio multa. Ea retributio fiet in resurrectione iustorum Lucae 14. Nempe quando defecimus, Lucę .16. supra. Reddet homini iustitiam suam. psal. 18

Quis est homo qui vult vitam & c. Respondet. psal. 33
Custodi linguam tuam. Mox collectim: declina a malo & fac bonum. Si sapiſ o homo crede potius vni Dauid (per quem spiritus dei locutus est. 2. Reg. 23.) quam septingentis Belialitis (Baalitæ esse nolunt) qui pro libertate dimicantes, in praeceptis miserandis modis ierunt. Voluerunt esse liberi, & liberi facti iustitiæ, Serui vero peccati. Iaciarunt iugum disciplinæ dei, & receperunt iugum diaboli. Si vitam amas in cælestibus. cura vt vitam deo conformē hic degas. Memineris scriptum esse, sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Imitatores dei estote, sicut filij dilecti. Salus tibi magno empta est, & gratis oblata, tu vide ne negligas donum, ne in vanum receperis gratiam.

Ibidem. Humiles (siue contritos spiritu) saluabit, Salus vbique offertur ijs, in quibus inest

L O C I, D E

cor fractum, quassatum, pressum. psal. 50. *Esaia* 57. & 66. Porro tale cor parat crux, & res aduersæ, quib. dolamur & vrimur ad voluntatem patris cœlestis atque salutem nostram.

psal. 21

Clamauerūt & sal. fact. s. Ita psal. 54. de Preca-
tione supra. Hæc, clamor dicitur ob vehemen-
tiam atque impetum ardoremque, & is demum
discindit nubes, vsque ad thronum gratiæ pene-
trat, & exorat.

psal. 37

Custodi viam eius & exaltabit te, vt hære-
dites terram. Hoc est, conuersare secundum be-
neplacitum dei, morē gete deo, & senties emo-
lumentum hic & illic

psal. 40

Beatus qui intelligit erga egenum & paup.
in die mala liberabit eum dominus. Clara verba
audis, tu fac & viues. ibidem: Me autem propter
innocent. suscepisti, Siue, Me autē in innocentia
mea sustentasti.

psal. 90

Qui dilexit me, eripiā eum, Dilectio dei pro-
curabit tibi o fidelis prospera.

psal. 60

Dabis hæreditatem timentibus nomen tuū.

psal. 102

Bonitas eius super timentes eum, Item custo-
dientes foedus eius, & recordātes mandata eius,
Vt faciant ea

psal. 108

Miserere mei vt soles eorum qui diligunt no-
men tuum

psal. 145

Facit voluntatem timentū se & exaud. eos.

psal. 146

Beneplacitū est dño in ijs qui timent se. &c.

psal. 84

Prope timentes salutare ipsius

Obsecro catholicos per aduentum domini,
vt serio metum dei, qui sapientiæ initium, addis-
cant, præstat ille vt deo qui te creauit redemitq;
religiose seruias. Præstat item, vt vitam bonā
ingrediare, & q̄ plurima, q̄ eximia, q̄ saluberr.
operere. Quin efficit vt ne libeat quidē pecca-

re,

te, & iam propofita impunitate. Huius encomi-
on lege apud Syrach. cap. 1. Moneo Schifmaticos,
vt agnito errore, veritatem honorēt, & de-
finant in cœlum expuere. Satis audiuius Cre-
de, Quādo audiemus Time, Ama, operare: Imo
& nos, inquit, docemus opera, ohe. *ἱεὺσ ἀπαίς*.
Totus id orbis nouit. Nunc tandem incipiunt
quidam operum & vitæ alicubi mentionem fa-
cere sed leui admodū brachio. Satis dolet, quod
operandi vocabulum nominare oportet, nempe
quod antea toties plenis buccis vituperarūt. Sed
oportet, ni velint propediē Christianis qualib.
cunq; paganos manifestarios. Dicūt nunc, quo-
ties repræhenduntur iniuriæ bonis operibus il-
lata, Quomodo intulimus iniuriam? Non fecus
ac illi apud Malachiam, qui de polluto pane re-
præhensi, impudenter responsabant. In quo pol-
luimus? Malunt enim contentiosi frontem per-
fricare, quā peccatū agnoscere, quasi vero non
palam vlciscantur sui contemptum ac neglectū
opera, dum nemo ferē omnium ea curat, vt nihil
dicam de libris diatribis, sermonibus quorū nul-
la est pagina, in qua opera non iugulentur

Dedit illis regiones gentium, vt seruent præ- psal. 105
cepta & c.

Si populus meus obedisset mihi & c. Tūc (si psal. 81
ue velut modicū) inimicos eorum humiliasset.

In quo corriget (siue purgabit) adolefcēs viā psal. 118
suam? Respondet. Si se gerat secundum verba
tua. Gloriantur illi: fides purificat corda. Act. 15.
Recte. Dominus recepit impuros gentiles in al-
bum ecclesiæ, propterea quod crederent cuius fi-
dei gratia purificauit & iustificauit eos, vt abs-
que circuncisione (quam regebant Iudaizantes
fratres) pateret eis aditus. Hic sensus loci est,

L O C I, D E

Igitur ne postea non purgat conuersationē nostram obseruatio verbi dei? E Petro liquet animas castificari obedientia. Num & hoc falsum te iudice? Ad eum modum gloriantur, per fidem solam nos esse filios Abrahæ & Saræ. Atqui Petrus & benefaciendo dicit mulieres filias Saræ. Hoc est liberæ fieri

E X P R O V E R B.

Cap. 3 Custodi legem meam &c. Tunc ambulabis confidēter. Supra in Iob eandem sententiā audisti, Nec enī facile perterrefit, qui operatur iustitiam. Gerit animum in aduersis optime constitutum. Fruitur recti conscientia, quæcunque tandem mala ingruant, cap. 28. comparatur talis Leoni, qui ad nullum crepitaculum commouetur, quem neque mors neque vincula terrent. Hoc sensit Horatius ad Aristium ode. 22. ô non referendam innocentia vim. Porro lex lux est ca. 6. vide psal. 18.

Cap. 8 Beati qui custodiunt vias meas, hoc est, qui probis sunt moribus. Ibidem. Ego diligētes me diligo. Contra crudos, qui se suaque & terrena modo diligentes, mira iactant, quanti fiant apud Deum & quam valde ab eo diligantur ob fidē nudam.

Cap. 11 Iustitia innocentis dirigit viam eius. Ibidem: Seminanti iustitiam, merces fidelis. Ibidem: Semen iustorum saluabitur. Ibidem: Voluntas dei in ijs, qui integre ambulāt, Sic psal. 146. Vel vno ex his capite refutandū erat dogma, ab orco reuocatorum prædestinatorum. Deus, inquiunt, neque ad probos neque ad improbos respicit, sed ad tenentes verbum. Hæc est margarita è multis electissima. Igitur ô bone coram deo nihil retulerit, probus ne, an improbus viuat, modo verò

BONIS OPERIBVS. 19

do verbum teneam? Et quid quæso verbum sine fructu facti? An secundū verbum iudicabit deus orbem terrarum, & non potius secundum factū vel probitatis vel improbitatis? sed valeant mēdacia varum

Miseriçordia & veritate redimetur (siue remittetur) iniquitas. Hic ille vnguis in vlcere Luteristarū. Nam quid est misericordia (siue beneficentia) & veritas, nisi opus? Et istud opus efficit, vt dominus propitiētur peccato operantis. Huc pertinet Remitte & remittetur tibi. Itē Remissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum. Pudeat igitur vos vulpes vestrī nugamenti, quippe qui negatis ad remiss. peccat. valere bonum credentis opus, quum sine bono opere non sit remissio pecca. Miraris? At aspice textum Matth. 18. vbi dicitur. Si vos non remiseritis, nec pater meus cœlestis remittet vobis. Iam remissio fraternæ noxæ, opus est, quod hic dicitur. Miser. & veritas. Requiritur ergo opus ad remiss. peccat. vide Dani. 4

Cap. 16

Qui custodit præcept. is custodit animam suam. Ibidem. Timor domini ad vitam. Timet autem, qui seruat mandata, atque ita mādāta dei vita æterna sunt. Ioan. 12. Ibidē. Qui miseretur pauperis, foeneratur dño, qui vicissitudinē suam reddet illi. Matth. 25. Venite benedicti. Esuriui enī. Lucæ. 14. 16. Supra cap. 14. Qui miseretur pauperis, saluus erit.

Cap. 19

Qui ambulat integre, saluus erit. Vbi estis qui quoties fidei fit mentio, excluditis opera? Isthuc si licet, licebit & mihi his locis innumeris excludere fidē. Sed amens sim si hoc fecero. Nolim enim, ita me seruet Christus, operū amore fidei, quā æque amo, tantillū detrahēre. Fides

Cap. 28

L O C I, D E

pars salutis est, non totum. Fides oculus est, quo coram cerno oblatam salutē, opera vero manus sunt, quibus apprehendo, de vita æter. apprehēdenda. vide Paul. Breuiter adime fidei vitā euangeliō dignam, & ipsam salutem ademeris

Cap. 29 Beatus qui custodit legem &c. Custoditur autem operib. ab affectu profectis. Dat affatim vim deus, Si rite postules, qua possis custodire legem. Ne videar superstitiosius omnia velle congerere, quęcunque astruant bo. operum dignitatem iuxta ac necessitatem, decreui manum de tabula tollere, maiorem locorum partem, tam in psalmodum quā in prouerbiorum libro intactam relicturus

E X E C C L E S I A S T E.

Cap. 8 Qui custodit precep. non experietur (siue nō sciet) quicquam mali. Ibidē. Ego cognoui, quod erit bonum, Timentib. Deum, hoc est, pie colentib. iuxta Grego. Neocæsari.

Cap. 11 Mitte panē tuum super transeuntes aquas. Hebra: super faciem aquarum, Quia in multitudine dierum inuenies illum. Greg. Neocæsar. in Metaphrasi: Iustum est, panem & cætera huius vitæ necessaria communicare hominib. tametsi periturum videatur beneficiū, ac si quis in aquā proiciat panem. Apparebit autem procedente tempore, non inutilem tibi fore misericordiam. Deum time & præcepta eius serua. Quia hoc omnis hominis. Admirabili anacæphaleosī opusculum hoc (quo nos à cura Mūdi huius auocat) finit vir sapiētiss. Ita totū legis Mosaicæ volumē cōtraxit dñs ijs verbis. Diliges dñm deū tuū ex toto corde. Et proxī. t. In his pendet lex & prophetæ. Itidē Ioan. 13. Hoc est præceptū me. vt dilig. Et in epistola cap. 4. cōpēdiosissime Paulus.

Con

BONIS OPERIBVS. 20

Cōsumatio legis est dilectio. Gaudēt & prophete talib. epitomis. Dauid: declina à malo & fac bonū. Micheas: Indicabo tibi ò homo quid sit bonum & quid à te requirat dñs &c. Zacharias: Hæ sunt res quas facietis &c. cap. 8. Quin ipse quoq; Moyſes epilogicōs dicit Deut. 10. Et nunc Iſrael quid dñs d. t. à te petit, niſi &c. Ibidē, Quia omnia opera adducet deus in iudicium pro omni errato, Siue bonū ſiue malū. Erratū accipitur hic pro omni actione, quam vel neglecte vel ſecrete designauimus. Quod præter hebręum LXX. quoq; ſubindicāt, qui habēt παραρωραμένω id eſt, re quapiā neglectim cōrēptimue peracta. Hoc dicto ceu fuſte impellit nos ad bonorū operū ſtudia. Fœlicem, qui virtutis amore potius quàm poenæ formidine animum ad recta adpellit

EX SAPIENTIA.

Iuſti in perp. uiuent. & apud dominum eſt Cap. 5. &
merces eorum. Vita æterna mercedis loco repē 10.
detur, Iuſtis id eſt ijs qui cum fide coniunxerunt
officia charitatis

Qui cuſtodierunt iuſtitiā, iuſte iudicabūtur. Cap. 6
Gręca variant: Qui ſanctē cuſtodiuunt que ſancta
ſunt, ſanctificabūtur. Amoue hinc ſentimētū Lu
teranū quod ſine fronte introduxerūt, Nempe iu
ſtitiam & ſanctitatē fidē eſſe, & iuſtos ſanctos
que fideles eſſe duntaxat interpretantur, foras
eiectis miſeris operib. quib. in iſto Regno (quē
admodū Iunoni propter pellices in Iouis regia,
vt habet Tragedia) nullus eſt locus. Feruntur
ibi citius quęuis vitia, quàm bona opera

Erunt accepta (deo) opera mea. Verba So Cap. 9
lomonis, Siue quiſquis author libelli optimi
eſt. Si accepta deo opera ſunt, mentiuntur ſcho

L O C I, D E

hastę. Sin h̄ verū dicunt, mentiuntur sacre literę
 ā deo inspiratę.

Cap. 6 Cura disciplinę dilectio est, dilectio vero ob-
 seruatio legum eius. Porro attentio legum confir-
 matio incorruptionis est, Incorruptio autē pro-
 pinquum facit deo. Ita habet ad verbum ē grę-
 co. Climax est perq̄ eruditiss. Scandit autem ā di-
 sciplina ad ipsum vsque deum. Tu singula excu-
 te. Videbis loci fecunditatem.

E X E C C L E S I A S T I C O.

Cap. 1 Timenti deū bene erit in extremis, & in die
 defunctiois suę benedicetur, Gręce, inueniet
 gratiam. Locus longe pulcherrimus & dignus
 quē animo inculpas. Omnes nobis metuimus
 ab vltima rerū linea, Sed eum metū expellet dei
 metus. Metue deū & liberabere metu mortis.

Cap. 2 Huius quor & quanta pietatis Christianę cōmoda
 Qui diligūt deū cōseruabūt vias eius. Nā dile-
 ctio Dei otiosa nunq̄ est. Fōs ea est, ē qua custodi-
 tio p̄ceptorū Dei, id est, virtus & probitas pro-
 fluit. Ibidē: Qui timēt dñm, requirēt beneplaci-
 tū eius. Mox: Qui timēt dñm, custodiūt mādata
 eius. Ceterū tametsi hoc posterius nō est de grę-
 co, confirmatur tamē infra, cap. 15. vbi legis. Qui
 timet deū faciet bonū. Si observatio viuēdi p̄-
 ceptorū, non dico toties, sed semel aut iterū fidei
 vēdicaretur, immane, quā tumultuaturi essent
 deplorandi ergomachi. Te pie lector ā veritate
 textus nemo transuersum rapiat

Cap. 3 Eleemosyna patris tui nō erit in obliuione.
 Vide reliqua. Sunt huius generis loci quā plu-
 rimi, Sed nos paucis in presentiarū contenti eri-
 mus. Qui paucis diffidit, Huic ne multi quidē fi-
 dem fecerint. Ad hęc nolui excerpere, quę in
 gręcis non habeantur

Bene

BONIS OPERIBVS. 21

Benepiacitum est domini, apostare à malo. Cap. 33
Mundi seruis displicet, Si non vna cum eis accur-
ras ruascq; de scelere in scelus. At deo ceu gratis.
victima placet, Si valedicas veteri consuetudini,
in qua seruebas immundiciæ, ventris ac gulæ
mancipium.

Timentis deum beata anima est. Ibidē:ocu- Cap. 34.
li domini in diligentes se. In psalmis dicūtur ocu-
li domini in iustos, & timentes, vt cōfusione ope-
riantur qui in solos credentes respicere oculos
domini docuerunt, freti loco Hieremiæ, qui ta-
men nihil pro illis facit, vt videbimus.

Operamini opus vestrum ante tempus & Cap. 35
dabit vobis dominus mercedem in tempore suo
Dictum Sapienti sat est.

EX TOBIA.

Egregie operarius Tobias erat, dum vixit.
Intellexit vir cordatus, non superuacaneum fore
quicquid tam in contribules quàm allophylos
munificentie conferret. Erat polynctor indefes-
sus, quod opus summam hominis pietatem con-
testabatur, & erat hoc preclarium in oculis dei,
quo despectius in oculis mortalium. Erat cruci-
ger. Vides enim que subierit pericula propter tã
feruidam bo. operum peractionem. Passus est si-
bi diripi substantiam. Respectum enim habebat
remunerationis. Ipse nusq; tutus ob iusticiã: dat
poenas laudata fides, ait ille. Erat eleemosynari-
us inexhaustus, nec hoc frustra. Erat pedagogus
religiosiss. atq; vtinam hunc q̄ Heli Silonitē imi-
tari mallems. Erudi filium, inquit sapiens Rex,
& refrigerabit te. Vide pedagogiam Christianã
apud Paulum. Eph. 6. Colof. 3

Quoniam memor fuit domini in toto corde Cap. 1.
suo, dedit illi gratiã corã rege Salmanasar. Quã-

L O C I, D E

uis in græco prior loci pars desyderetur, haud tamen obscurum, quoties in scriptura, iubeamur memores esse dei nostri in omni vita & fore, vt nostri quoq; memoria non abiiciat. Christianus nunq̄ nō circumfert deū suū in animo, hunc honorans, hunc amans, hunc metuēs, hunc laudās, hunc imitans, hunc zelans, huic fidens, huic adherens, huic in omnib. gratias agens.

Cap. 3 Hoc pro certo habet omnis qui colit te &c. Non inueni hanc sententiam in fonte græcorum nec minus tamen reliquis scripturis affirmatur. vide. 2. Timoth. 2. Iacobi. 1. Apoc. 2.

Cap. 4 Noli auertere faciem tuam ab vlllo paupere, & a te non auertetur facies domini. Iuxta illud: date & dabitur vobis. Reddetur pro aurichalco aurum ophir, proq; vitro vili preciosiss. gemme Mox: Eleemosyna liberat a morte, & non sinit intrare in tenebras. Hoc Danielis. 4. roboratur. Ibidem. Fiducia magna erit coram summo domino, eleemosyna omnib. facientib. eam. Græci pro fiducia magna, donum bonū habent. Vtrūq; defendit opera, si verba perspicias. Quod Latinus habet non patior refelli, quin aliunde etiam nobis persuadeamus, fiduciam animis addere recte factorum conscientiam. Non metuit Neme siē mens recti conscia. In canonica Ioannis ascribitur charitati fiducia, qua vtamur in die iudicij, & sine metu queamus consistere. Et supra audisti eū fiducialiter ambulare, qui custodiat legē diuinā, Prouer. 3. Adhęc pro. 1. dicitur obediēs verbo sapientię fiducialiter quiescere sineq; mali formidine, Quę nimirū incutitur operantibus malū

Cap. 10. Rursus cap. 14. In timore dñi fiducia fortis. vide Iob. 11. Ibidē. Cōtingēt tibi multa, Si meaueris deū & recesseris a peccato, & feceris &c.

Bonum

Bonum est, oratio cum ieiunio & eleemofyna & iustitia. Mox: eleemofy. à morte eripit, & ipsa repurgat omne peccatum. Rursus. Faciētes eleemofynas et iustitias implebuntur vita. Hæc non faciunt ad Bacchum sectę misergæ.

EX IVDITH.

Mulier operum longe studiosissima atq; abū dantissima Iudith, vere impleuit, quę Apostolus de viduis scribit. 1. Timoth. 5. Vides q̄ crebra mētio his in libellis fiat pœnitētiæ, ieiunij, planctus, cilicij, vigiliæ, præcationis, squaloris, afflictionis, lachrymarum &c. quę cum fide copulata fregerunt iram Altifremētis dei nostri, Hoc supra in Regib. Satis comprobatū, Si huic libro ceu apocrypho (qui tamen ex axiopistis est) minus fidas Porro Monogamię exemplū in ea muliere proponitur, quę & ipsa ex Ecclesia pulsā est, ne quid superesset veteris disciplinæ, inducta heptogamia. Nunc anus quoq; capulares hyrcissant atq; rugarum simul & laudatę continentię obliuiscētes maritos emunt. Nam in Luteri regno nemo cum laude viuit, nisi coniunx, Sicuti contra apud Cataphrygas & Encraritas nemo nisi cælebs. Atq; ita labuntur sectę imprudentes, alię ad dextram, alię ad læuam. In medio consistit semper veritas ecclesię dei.

EX ESAIA.

Ferant & prophete testimonium verbo veritatis, quod asserit operum pondus, idq; contra eos, qui ea, dum voluerūt videri insignes Gratie præcones, è medio sustulerunt. Enarrarunt cōtra opera & contra eadem transtulerunt sacra Biblia, vt imperitis lectoribus comā circūtonderēt Si aspirarit Christus, ostendemus ecclesię filijs qua fide vtriusq; test. libros trāstulerint, vt tandem

L O C I, D E

dem pennas suas demittant superbissimi Moabitarum, ut tandem inquam videat orbis, quales sint, qui pro se damnare non dubitarunt & viuos & mortuos, quotquot ab initio Ecclesie constitutę atq; sub omni cęlo & sunt & fuerunt.

Cap. 1. Lauate, Mundate &c. Cessate male agere, discite bene agere. His subiungitur: Si fuerint peccata vestra quasi vilum coccineum, quasi nix alba erunt. Peccata poenitentibus remittuntur, & non ijs qui peccata peccatis accumulunt. Videant igitur qui saxonico Euangelio edocti sic dicere solent: Quid doleam? Peccata credentibus non imputantur. Omnia cooperantur nobis in bonum, etiam peccata. Mundis munda omnia. Tegit deus peccata suorum, sustulit ea super lignum. Atq; interim fortiter peccare pergunt. Norunt Catholici, Christum dei filium venisse vocare peccatores, sed ad poenitentiam. Matth. 9. Citra quam omnes peribunt, Lucę. 13. Qui dei sunt, discedunt ab iniquitate. 2. Timoth. 2. Imo crucifigunt semet, Gal. 6. Tantum abest, ut tam proterue in dicam Christi semel passi peccent, et sibi in peccando blandiantur.

Ibidem, Si volueritis & obedieritis, bonum terre comedetis. Et fortunis nostris prodesse cultum iusticie. Verum hoc non magni ducit Christianus, contentus eterna fœlicitate. Hanc querentibus & iustitiam eius, victus vestitusq; vltro adicitur. Gloriam, potentiam, opulentiam, splendorem, strepitum pompaticum, voluptatem, læticiam, pacem, & quicquid huius est quod Mundani expetunt, nos in cœlis expectamus. Cap. 3. Dicite iusto, quia bonus, quia fructum studiorum suorum comedet, Dat is, Wie dat recht doet, die fals ghenieten.

Conuertamini ad me, & salui eritis. Conuer- **Cap. 45.**
 sioni, Hoc est, operi, quo animos ad deū, ab om-
 ni quod non est deus, mature flectimus, Salus sæ-
 pe attribuitur, item vita Ezech. 18. Porro non sæ-
 tis est conuersum esse ab infidelitate atq; idololæ-
 tria, nisi à turpitudine etiam vitę conuertaris. Cō-
 uersus erat Ananias à Iudaismo, sed non à pecu-
 nię studio, ideo à salutis vitęq; spe decidit. Act. 5.
 Ne erremus fratres, deus non irridetur.

Quis nostrum cohabitabit igni devoranti, **Cap. 33**
 Quis nostrum cohabitabit focus eternis? Hoc est
 Quis nam saluabitur? Ignem hic deum dici ex
 Deut. 4. & Hebr. 12. putat Haymon non malus
 author. Respondet ipse sibi: Qui ambulat in iu-
 stitia, & loquitur recta, Qui respuit in auaricia ca-
 lumnias, Qui excutit manus suas, ne sustineant
 donum, Qui obturat aures suas ne audiāt sangui-
 nem, & qui claudit oculos suos ne videat malū.
 Eius formę questio de beatitudine est, quales ha-
 buimus Psal. 1. 14. 24. & 33. Quibus locis doce-
 mur fructus spiritus, & pariter dedocemur ope-
 ra carnis. Utinam attendisses ad præcepta mea,
 & fuisset sicut flumen pax tua & c. utilitas multi-
 plex sequitur opera præceptorum quę quia ne-
 gligis, careas necesse est.

Derelinquat impius viam suam, ac conuer- **Cap. 55.**
 tatur ad dominum, et miserebitur eius. Impius
 opponitur iusto apud hebręos, quod & Paulus
 innuit qñ ait, Ex fide iustificans impiū. Via impij
 est, vita iniustitię, & vitij cooperta conuersatio
 Ab ea respiscens, experietur miām boni dei.

Beatus homo, qui faciet hoc, Nempe qui cu- **Cap. 56**
 stodit sabbathum, ne prophanet illud, & qui cu-
 stodit manū suā ne faciat omne malū. Sabbatiza-
 re Christianis est, à peccādo quiescere, nō exequi
 suam

L O C I, D E

suam voluntatem, hoc est, desideria carnis, Esa: 38. Qui ita feriatur beatus erit. Origenes in exodo Si desinas ab omnib. secularib. operibus & nihil mundanum geras, sed spiritualib. operib. vaces, ad ecclesiā conuenias, lectionib. diuinis aurē præbeas, de cœlestibus cogites, de futura spe sollicitudinem geras, venturū iudiciū præ oculis haberas, non respicias ad præsentia & visibilia, sed ad inuisibilia & futura. Hęc est Christiana obseruatio sabbathi. Augusti: Male celebrant sabbathū, qui à bonis operib. cessant. Qui enim ab iniquitate debet esse etc. Item. Nos ab omni feruili opere id est ab omni peccato abstinemus etc. Vere ac venuste dixit quidam ἀνάπαυσις ἢ κακῶν ἀπεργασία.

Cap. 58 Frange esurienti panem tuum, & pauperes vagos induc in domum. Quum videris nudum, operi eum etc. Tunc (nonnulla omitto) ibit ante te iustitia tua, id est, hęc faciēs sub fide iustus pronuntiaberis. Mox. Tunc clamabis & dñs exaudiet. Vides, nisi plane lippis, non solum esse faciēda opera bona, verum etiam magni referre vt facias, & magnificum coram deo esse, si facias. Nā ea propter habes iustitiam coram deo. Deuter. 6 24. psal. 105. Ezech. 18. 1. Ioan. 3. Iacob. 2. & præces tuę efficaces sunt. Aures enim dñi in præces iustorum inclinatę esse psaltes canit.

Cap. 64 Habetur locus, quem Apostolus de inaudita inenarrabili & incomparabili gloria æternę vitę citat, quę parata sit diligentib. deum. Huius glorię meminit. Roma. 8. 2. Corin. 4. 1. Thess. 2. & c. Audis igitur seu gloriam, seu vitam, seu hæreditatem, seu cœlum, seu patriam, seu ciuitatem manentem, seu regnum, seu remunerationem, seu coronam, seu brabiō, seu æter: Taber; seu paradisum dicas,

BONIS OPERIBVS: 24

dicat, contingere dilectioni, quā fides præcessit.
Sic. 2. Timot. 3. coro. dab. omnibus diligent: Iacob. 1. Quā promissit ihs a quib. fuerit dilectus.

Ad quem respiciam? Respondet. Ad pauper-
culum & contritum spiritu, & tremētem sermo-
nes meos. Quare ergo fabulatur voluptarij con-
cionatores, deum præter fidem, nihil respicere? Cap. 66

Ani eum proprie hebrei vocant, quem nos mise-
rum siue infelicem dicimus, hoc est, eum, qui
vel præsidio & solatio destitutus, vel corpore af-
flictus, vel sinistra fama læsus, vel re familiari exu-
tus, vel quibuscūq; incommodis oppressus atq;
humiliatus est. Iam qui talis est, in eo inest cor
Necheb, id est fractum ac veluti contusum ab ad-
uersis & sese præmentib. atq; exulcerantib. ma-
lis. Porro quem ad eum modum macerant & ex-
coquant vitæ iniuriæ, is si fidelis est non spernit
verbum dei, Sed tremit obstupescitq; ad auditū
eius, nimirum sentiens vim eius exertam in qual-
sato corde, in quod facillime illabitur. Sic David:
Bonum mihi quia humiliasti me, Nēpe vt discā
iust. tuas. Experimento isthęc rectius capiuntur.
Proinde hic locus non ad operantes, Sed ad pati-
entes ac malis vitæ huius humiliatos pertinet,
quos dñs æque respectat, amat, subleuat,

EX HIEREMIA.

Conuertimini filij auertentes &c. & assumā
vos. Itē, & non auertā faciē meā a vobis. Itē, & Cap. 3.

sanabo auersiones vestras. Quo crebrius iterat,
illud Schubu, id est, Redite misericors pater, eo
durius cum eis agetur, qui redire noluerunt. Au-
ferentur omnes excusationes, Nullus erit locus
supplicationibus. Dicetur: Mosen & prophetas
habuistis. Heu somnum humani pectoris
altissimum. Sed terreat incuriam tuam. Aurel.
August.

L O C I, D E

August. Apud inferos erit quidem poenitentia, sed sera, ideo infructuosa. Vis vt sit fructuosa, vis de ne sit sera. Hodie te corrige, dum viuus. Nam qui iudex tuus futurus est, ipse hodie tuus aduocatus est.

Cap. 4

Ablue a malicia cor tuum, vt salueris. Salus erit non malis corde, sed bonis corde. De cordis radice exit vel bonum vel malum, idcirco curandum, vt si bene operari velimus, bonum cor reddatur. Ora: domine cor bonum crea in me. Transforma impurum cor in purum. Adime cor lapideum & da carneum. Exculpe e prauo cor rectum, Ceterum sunt, qui freti lotionem baptismi, nihil amplius curent, Sunt qui putent se a gehenna tutos ob baptizantes, Benedictus deus, baptizati sumus. Notum vitę interim nulla ratio. Quum ad hoc baptismus valeat, vel August. teste, vt Baptizati Christo incorporentur, vt membra eius habeantur, vt consepeliantur. Iam quomodo cadunt flagicia in eum, qui est Christo insitus, cum Christo mortuus cum Christo sepultus, cum Christo in nouitatem vitę excitatus? Ea nunc baptizatorum vita est, vt optandum sit, quo aliqui, si non secundum spiritum, saltem κατὰ φύσιν viuerent (quam S. Ambrosius, honestatis formam. M. Tullius optimum viuendi ducem appellat, hanc, inquiens ille, qui sequitur, nunquam aberrabit) & essent homines, si non Christiani. Tamen si ego nomen Christiani nulli inuideo, nec author esse volo, vt hoc vlli baptizato adimatur non tam ob fidei Christianę dignitatem, quam ob istos mulos quosdam, quibus multi impelli solent ad officij considerationem, Si tanto titulo compellerentur.

Cap. 5

Domine, an non oculi tui ad fidem? adeo placent opt. deo recte facta & veruata fides, vt hic polliceatur, Se toti Ierosolymę peccatrici propitium

BONIS OPERIBVS: 25

placitum fore, Si vnus vir in ea reperiat, qui recte faciat, fidē prestet. Nā & si sint, qui videantur fide mutua pollere, presertim ij qui sancte de iura re soleant. Hai, Adonai, falsum tamen esse iusiurandū, quod videlicet fide careat. Quorsum enim conducit iusiurandū, Si desit iusiurandi fides? Perpendens igitur propheta, q̄ rara in sua gente virtus sit, preterea quāta inundent periuria, quantæ fraudes, & cōtra q̄ deo probetur seruata fides velut obstupescēs erūpit in hanc vocē: Dñe an non oculi tui ad fidē veritatemq; versi sunt? Quasi dicat, Ne tu dñe respicis q̄ fideliter pactū atq; amicitias mutuo seruent, & non q̄ sancte iurent. Vis vt sit ratū verūq;, quicquid alter alteri promittimus, vtq; sit dictū ac factum. Vis vt absit dolus, hypocrisis & circūuentio à fratrib. & c. Et o virtutem eximiā, sine qua nimirū orbis: vt sapiētes existimant: Vnū diē stare non queat. Vnde vere dictū ab Anneo Seneca, nempe fidē esse sanctissimum humani pectoris bonū. Diximus non nihil de hac fide supra. i. reg. 24. docet igitur hic locus quanti momenti apud deū sit integritas & fidei exhibitio et veritatis custodia, sine qua nomen amicitie valere non potest, nec fraternitatis, quæ inq̄ arcere possunt à populo plagas dei. Cohibere potest irā dei vlticē iustitie cultor, rigidi seruator honesti, simile propemodū legis. Gen. 18. Porro vbi nos fidē, legit Symmachus, Hieronymo teste, veritatē. Vtrunq; enim reddit Aemunah, id est, certa veraq; ac rata fides. Et Lyranus hoc loco exponit fidem, id est mentis fidelitatem, nō tantum verba. Idem sep. cap. perijt fides sic interpretatur, perijt fidelitas populi erga deum & hominem, nec valde meo quidem iudicio delirat.

Bonas facite vias vestras, atq; opera vestra, Cap. 7

D & ha

הי יהוה

L O C I, D E

& habitabo vobiscum. Intelligis opinor emphatice istis in locis accipi copulatiuam: Et sic supra sæpissime acceptum vidimus. Ibidem. Obedite voci meæ, & ero vobis deus. Ad eum modum Cap. ii. Audi: volū. meam & facite &c. & eritis mihi in populum.

Cap. 8. Si pœnitentiã egerit gens illa à malo suo &c.

Cap. 22. Facite iudicium & iustitiã, liberate vi oppressum &c. Si facientes feceritis verbum istud ingredientur &c.

Cap. 25. Reuertimini vnusquisq; à via sua mala &c.
et. 35. & habitabitis in terra.

Cap. 29. Cum quaesieritis me in toto corde vestro, inueniar à vobis & reducam captiuos &c. Contẽplare locos hosce, nec dubitabo quin fateri cogarís, Deum opt. Max. fructibus spiritus & virtutum factis non solum impense delectari, verum etiã ob hæc benefacere nobis, commorari nobiscum, benedicere nobis, tueri nos, breuiter prospicere & animo & corpori. Operib. bonis acceptę quidem ferendę sunt tot commoditates, sed Misericordiæ gratiæque accepta ferre debemus opera bona, & illis actis dicere: Serui inutiles sumus, Et cum Iobo: Si probus sum, hoc ipsum ignorabit anima mea. Sicuti Matth. 6. Nesciat sinistra &c. Neq; enim patitur deus gloriationem nostram, quasi ex nobis ipsis quicquã probe egerimus. Scriptum est in Deuteronomio: Ne dicas fortitudo mea & robur manus meæ hæc omnia mihi prestiterunt, Sed recorderis domini dei tui. Quia ipse dat tibi Coah Laæsoth, id est, virtutẽ siue vim ad faciendum. Græci ἰχθυῶν. Rursus Iud. 7. Ne dicas viribus meis liberatus &c. Nihil habemus, quod non è supernis acceperimus, non est igitur vt gloriemur, præterquã in deo, quod hunc

כִּי
לְעֵשׂוֹת

hunc hunc cognouerimus, qui est omnia in omnibus, benedictus in aeuum Amen.

Pro eo quod obedisti precepto Ionadab & c. propterea & c. vel in Rechabim istis appareat, quod incredibile placeant Deo bona opera, eiusque sint delicia gaudium & corona. Vtina vero nos non solum laudaremus opera, verum etiam faceremus. Cap. 35

Vides operibus placari deum. Id quod apertius supra cap. 26. Nunquid non timuerunt dominum & deprecati sunt & c. Cap. 36

EX EZECHIELE.

Non erunt in memoria iustitiae eius quas fecit: videlicet, ubi degenerauerit ad iniustitias. Audis memoriam esse apud deum, operum pie sanctaeque vitae? describitur (mihi crede) non in fabulosa diphthera, quicquid agimus siue bonum siue malum, Ecclesiastica. 12. 2. Corinth. 5. Vnde iudex iustissime iudicabit & reddet suum cuique auramentum, pro quo militauit, huic vitam, illi mortem, Roma. 2. & 6. Insculpetur in animo tuo, narrae familiae tuae, meditare domi forisque, tere in pinacio exaratum, pendeat ob oculos, incide columnis, depinge in parietibus. Quid obsecro? Verbum domini, Ioan. 5. Prohibent qui BONA FECERVNT in resurrectionem vitae. Qui vero MALA FECERVNT in resurrectionem condemnationis. Cap. 36

Si fuerint tres viri in medio eius, Noe Daniel & Job, ipsi per iustitiam suam liberabunt animas suas, ait dominator dominus. Non proderunt tibi aliena opera seu merita, secundum Tuam olim iudicare. Qui probus fuit is recipiet in eo loco, ubi futurus est aeternus, Quam dulce erit tum meminisse gemituum, laborum, afflictionum, Cap. 14.

27 L O C I, D E

quas hic pertulimus. Quam grata erit recordatio benefactorum, Quam iucunda erit bene actę vitę conscientia.

Cap. 18

Qui fecit iudi. & iusti. Qui super montes nō comedit & oculos suos non leuauit ad idola domus Israel. Qui vxorem proximi sui non violauit, & ad vxorem menstruatam nō accessit: Qui hominem non contristauit: Qui pignus debitori reddidit: Qui per vim nihil rapuit: Qui panē suū esuriēti dedit, & nudum operuit vestimento, Qui ad vsuram non dedit, & superabundantiam non accepit: Qui ab iniquitate auertit manum suam. Qui iudicium verum fecit inter virum & virum: Qui in p̄ceptis meis ambulauit & iudicia mea custodiuit, vt faciat veritatem: Hic iustus est Vita viuet, ait dominator dominus. Satis explicite atq; illuminate loquitur nobis amantiss. paterne quis sermonis obscuritatem causetur. Audimus definitionem iusti hominis, ea rogo per vos Luteristę *ἄκινυτος* perstet. Nouimus vestra, vt opus non sit morbidum dogma inanib. verborū ampullis protegere. Querite peregrinos, quibus verba detis. Asinum suum auriculę p̄longę *παρὰ κρυμαίς* nos sat prodiderunt. Iustitia bonis Christianorum operib. ascribitur, Sicuti contra iniustitia malis. Hoc oraculi constanter tene te, qui ecclesiastici estis, & æque ferte hæreticorum in rabiem actorum ludibria. Ibidem. Vita viuet. Idem cap. 33. Strenue versant sententiā propheta: Iustus ex fide sua viuet, quasi hoc quisq; inficietur. Scimus quomodo eo testimonio vtitur apostolus ad confutanda opera legis, quę suo tempore in Christianismum ingerebant appellat fratres. Sed neq; Propheta neq; Apostolus sensit, opera credentium bona ideo nihil valere co-
ram

ram deo, quod iustus ex fide sua viueret, Imo idē dei spiritus in Ezechiele dicit eundem iustum ex operibus suis viuere. Nam si ille iustus est, qui enumerata opera peregit, & iustus ille viuet, cōsentaneum est, quod ex operibus viuet, quę peregit, non ex fide tantum. Quod si sibi ius sumunt viuendi verbum in Ezech. de temporali solum vita interpretari, licebit mihi eodem iure idem verbum in Habacuc de temporali solum vita interpretari. Tam enim mihi nihil obstat, quā illis, & eadem mihi authoritas quę illis (tamen si nihil sum) & eadem mihi *δουματ' ὀργία* quę illis Audacię & insolentię palmam concedo. Audiunt verba tua & non faciunt ea. Referta est scriptura similibus dictis, quibus vellicantur auditores verbi ob neglecta facta. Nec tamē emollescunt Luteristę, vt adduci queant, non dico ad operum peractionem, sed ad operum duntaxat curam & amorem. Nam vt contra ea in templis detonant, ita contra ea palam viuunt, ne scilicet euacuetur dogma. Orthodoxi norunt: Beati qui audiunt verbum dei, & custodiunt illud. Eo deferant quicquid in se est studiij, vigilię, laboris.

EX DANIELE.

Peccata tua in eleemosyna redime, & iniquitates tuas in misericordia pauperum, Ecce erit lōganimis delictis tuis. Hęc est certa solidaq; eius loci interpretatio, ad hebraicam simul & gręcā veritatem, ne diffidas lector, Nisi quod gręci eleemosynis & misericordijs habent, & forsitan pro ecce, cuiusmodi secutus est latinus. Verum hic locus *καρκίνωμα* illud est Luteristarum, quod frustra toties brassica non bene trita medicati sunt, Hunc mirum dictu quā sudarunt vt vel se

L O C I, D E

cus transferant, vel secus enarrent, atque veritas habet. Sed laus Christo nihil egerūt, q̄ quòd per fidiam suam nobis prodiderunt, effeceruntq̄, ne illis posthac tam facile credamus, & si animas suas millies nobis pignorent. Eleemosynę vox mi re offendit aures animosq̄ istorum hominū, quare eam vbi possunt, amoluntur à textu, vbi non possunt scholijs velant. Nam sex istę syllabę prosternunt gigantes istos ergomachos. At Orthodoxy scimus quinq̄ linguarum consensu Sidkah hoc loco eleemosynam esse, quantumlibet alibi Iustitiam significet, tamen si alibi quoq̄ eleemosynam reddant LXX. vt Psal. 23. Pręterea cogunt circumstantię, vt aliter nō possit verti, Nam mox tautologicę repetitur, Et in misericordia pauperum. Quo apparet, hoc solum prophetā sibi voluisse. Postremo non est adeo insolens, eleemosynis peccata expiari, quum idem Prouer. 16. quoq̄ legeris, et semel atq̄ iterum in Tobia. Date eleemosynam, inquit dominus, & omnia erunt vobis munda, & Matth. 6. dicitur reddendam eleemosynę mercedem. Item Prouerb. 15. Eleemosynis & fidelitatib. (nam gręci plurali vtuntur) repurgantur peccata, dicit, hoc desyderatur in hebreo. Respondeo. At in gręco est, quod non omnino friuolum, Imò quo olim Ecclesia catholica vel solo vsa est, & è quo Apostoli testimonia vbiq̄ ad verbum citarunt. Quod si non satisfacit, age, cap. 16. Habes eadem pene verba in vtraq̄ lingua, vt, velis nolis, vincat veritas. Sed iustitię vocem maluerunt insertam, quę videlicet secundum dogmation, fides dumtaxat est, vt constat quod ipsi docuerunt, Nam si ab hoc resiliirēt, inconstantię crimen incurrerent. Cæterum ijdem ne videantur eleemosynam prorsus tolere,

lere, utq; se oculatos præ de pontanis veteribus ostendent, interpretantur. Hefed eleemosynam in pulchro confitemini. Insuper faciunt ex eleemosyna quoduis beneficiū in quosuis collatum &c. omnia vt lubet, posteaq; labia eorum ab ipsis sunt, Sed donemus, vt cōmodū suo reti irretiantur. Si Hefed eleemosyna est (quod tamē nō nisi ἔλεος vocant & LXX. & Euangelistæ) & Hefed apud Solomonē peccata expiat, Igitur eleemosyna peccata expiat. Atq; ita vetus translatio Danielis ab ipsis impugnantibus, propugnatur. Ad hæc toties cōmendabitur eleemosyna, quoties Hefed reperitur (reperitur autem frequentissimè) & fiet vt vnus locus Danielis, domi labefactatus, foris ad infinitū confirmetur. Hæc scyllā non viderant oculati isti Argi. Est qui exponat eleemosynam mutationē cordis &c. Vnde hoc mi vir? Sed ignoscendum est miserandis glossicemarijs, quorum aliqui pudore magis q̄ malicia temere recepta dogmatia tuentur. Metuunt, ne si quid tribuatur bonis operibus fidelium, iniuria fiat gratiæ, quasi vlli obscurum sit, Bona opera si ne præcedente & consequente gratia, m̄ca. atq; inualida esse, aut quasi leuiss. delictum quouis modo remitti possit sine effuso sanguine immaculatiss. agni Iesu Christi, in cuius gloriā omnes omnium operum actiones redundant. Cætera quæ hic dicenda, in aliud tempus differemus.

Deus misit angelum suum & conclusit os leo. &c. Quia coram eo inuenta iustitia in me, etc. LXX. ἐνδύτης id est rectitudo. Lutherista ὡς μέσος ἐχῆ, nec poteris elabi, quaquaversum circumspecies, Opera piorum coram deo ceu authore & remuneratore inueniuntur, non

L O C I, D E

solum suafore. Ob opera benefit pijs, & sentiunt illorum fructum, tam in æterno quàm externo homine.

Cap. 9 Qui seruas pact. & miser. diligentib. te & custo. man. tua. Hoc supra in Mose & Esra. Certi sunt de dei misericordia iusti homines, qui in bo. operum studio excellere perpulchrum putant. Deut. 23. Seruis suis miserebitur.

Cap. 10 Panem deliciarum non edit propheta, carnes & vinum non intrans in os eius, vnguento non vnguitur quæ Adæ afflictio coram domino comparuit, & verba precantis eo tempore exaudita sunt. Vnde nobis hypocrita, speciosus pelle decora Daniel? Vnde nobis delectus ciborum? Olet Tatiani & Manichæi pedorem ista superstitio. Cibus nos non commēdat deo, nec curat malua lupinouæ vescar, an ceruina & turdo. Quid obest animæ, Balsamo perungi, aut balnei vti delicijs, aut etiam quæ sub alis fiunt? Quid detrahit fidei meæ vestis schema mundi præseferens? Quid tæ dij medica alea? Quid orchelismus, quid Cythara et musicum melos, quid rosacæ corollæ? Laudo, abi, virum te Euangelicum iudico, Maeste isto animo perge seruire deo tuo. Iouiani & Aristipi institutum sectare. Omitte Timotheos, Hydroscotas, Anthonios, Hieronymos, Zenones in sua macerata vita. Euangelium (tuum) nihil exigit à te præter iustitiam spiritus, quæ est abscondita in corde, hoc est, vt sis, qualis es, Euangelicus scilicet.

Cap. 11 Vita æterna non solū promittitur doctorib. iustitiæ, Verum etiam quod sint in ea veluti stelle perpetuæ futuri. Docere autem, bonum opus est Sed doctores dent operam, vt hic quoq; stellas imitentur fulgendo in pietate & honestate, quemad

BONIS OPERIBVS. 29

quemadmodum fulsit Adamātius ille Origenes de quo fertur elogium: Hic est qui quale verbū habet, talem habet vitam. Vulgare est illud Augustini: Bene docere & male viuere, est seipsum condemnare. In lib. Iud. 5. dicuntur omnes amatores Dei, nedum doctores, sicut exoriens sol ru-tilaturi.

EX IOELE.

Cōuertimini ad me in toto corde vestro, in Cap. 2
ieiunio, fletu & plāctu, & scindite corda vestra.

Egrediatur sponsus de cubili suo &c. Quis scit si conuertatur & ignoscat deus &c. Semper placuerunt deo pœnitentium atque dolentium opera exteriora, adeo vt sepe facilem & placibilem se talib. exhibuerit, atque commérito flagello manus continuerit. Exemplis abundant scripturę. Temperātia coniugū ob religiosa opera deo valde probatur, id quod ex. 1. Corint. 7. liquet, præter exempla Exodi. 19. 1. Reg. 21. Tobię. 6. Certū est displicere deo, quicquid carni nostrę placeat, & illi esse iniucundum, quicquid ea expetat. Diuorum exempla inflammare nos ad pietatis exercitia debent vt eorum fidei & vitę vestigia insequētes eò veniam, quo ipsi nos p̄cesserūt. Dux erit spiritus & lex lux, vt & velimus & possimus, in gloriā patris nostri, cui volupe est, in bonis opera prospicere. Ibidem. Quicumq; inuocauerit nomē dñi, saluus erit. Nemo inuocat aut orat, nisi qui credit. Roma. 10. Nec minus tamen clamori, hoc est operi credentis salus attribuitur. Porro salus hīc alia nisi æterna esse nō potest. Saluus erit, id est, eripietur è faucib. diaboli, & collocabitur intra ecclesię moenia, vnde post assumetur in æter. patriam, Si fidei baptismoque vita eius responderit,

LOCI, DE
EX AMOS.

Cap. 5

Querite bonum & non malum, vt viuatis, Et erit ita dominus deus Zebaorh vobiscū, Sicut dixistis. Locus hic perbelle quadrat ad assertionem doctrinę Ecclesiasticę, & tota huius virtus in vocula, vt, consistit, hebraice Lemaan, quod planè ætiologicum est, & gignit eum sensum: Propterea quærite bonum & non malum vt viuatis. Sin minus, non viuetis. Vitam vero interpretor de qua dicitur Ioan. 5. Qui bona fecerunt, prodibunt in resurrect. vitę. Huc spectat illud Davidis: Quærite bonū & viuet anima vestra. Quin ad eam boni exquisitionem, aliō quoque promisso extimulat, quum ait: Et erit ita dominus &c. Non caret emphasi additum, Ita, Hebraice Chen, quod solī. LXX. non neglexerūt. Sic enim sentit: Grandia iactatis me circum vos esse, vos iuuare, vobis fauere, bene velle, sed falli mini. Vbi vero bene operati fueritis, tunc ita ero circum vos, ita iuuabo vos, ita fauebo vobis quemadmodum iactatis

EX ABDIA.

Propter interfectionem & iniquit. &c. peribis in æternum. Quoties in sacris literis dicuntur mortales, præsertim iudeorum populi propter peccata puniri, toties sentiendum est, eosdē omnia prospera adepturos fuisse, si secundum deum & recte vixissent. Nam sicuti peccata causa sunt cur plectaris, ita bona opera efficiunt, vt bene tecum agatur. Et quemadmodum ob peccata irascitur dominus, ita ob bo. opera placatus quiescit. Reuolue Biblia, enota historias irę diuinę testes, numerata dicta irę, & quicquid ibi eius instituti occurrerit, id ipsum κατ' ἐναντίωσιν prostruenda sententia faciet, quam nunc defendendam

dam suscepi. Qui mala opera punit, idem bona remunerat: Qui vicia flagellat, idē virtutes coronat. Indicat furor eius maximus, & animaduersio crudelissima in improbos, q̄ immensa atque eximia bonitas sit & saluatio opulentiss. certiss. q̄, Si vitę sanctimonia integri fuerimus.

EX IONĀ.

Vidit deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala & misertus est eis. Sunt duo operum Christianorum genera, Ecclesiastica & Ethnica. Illa sentio quę in publico coetu peraguntur, Nempe, curare vt proles per baptismum Ecclesię Christianę dedicetur, baptizata rite confirmetur, nimirum adultior, Confirmata orthodoxa Catechesi instruat, instructa bonorum morum iuxta & literarum studio formetur, & vel ministerio Ecclesię vel Ciuitatis agriq; opificio in timore & tremore cōtradatur, alliduū interessē sacris, memoriā passionis Christi grato animo recolere, audire cōciones, auditas domi ruminare, precari, ieiunare, psallere, legere, stipē largiri, cōfiteri, feruari, tametsi hoc extremū leuius est, Hęc vero appello, pœnitentiā agere, cōteri dolereq; vehemētissime & corpus affligere propter cōmissā, vitā ad regulā Christi instituire, deo constāter fidere in omni vita, deum amare, metuerē, colere, in animo habere, verbū eius in rebus gerūdis cōsulere, inuocare, intercedere pro viuis & mortuis, vigilare ad nocturnas preces, meditari cœlestia, esse ἀπίμαγελον assensu socię, mortificare carnē atq; sub iugū mittere, vitia odire & fugere, mundū contemnere cū desyderijs eius, lugere, zelare, pati, opes, atque gloriam viliducere, proximū amare, honorare, docere, corripere, pauperem alere, agrotum visitare, consolari, Breuiter facere opera decalogi,

L O C I, D E

& paræneses Apostolorum. Cum Ethicis copulo opera œconomica, nempe pie beneque præesse domui, recte instituere liberos, iuste tractare seruos ac seruas, Item mercenarios peregrinos sub tectum accipere, victum labore quærere, incommoda vitæ ferre, & si qua alia huius classis sunt. Ad numero & politica opera cuius generis sunt, parere magistratibus: pendere tributum, citra murmur ferre expilationes, fidem seruare, pacto stare, fidum in opificio esse, integrum esse in contractibus, æquum erga viciniam, creditori satisfacere, prouehere concordiam & c. Iam sunt, qui in Ecclesiasticis perficiendis sedulâ nauant operam, in Ethicis negligentissimi. Plures sunt qui leuiora quàm qui grauiora legis exequantur, sed sciant illi, sese desipere, & à iustitia abesse. Legis Niniuitas ad Ionæ exhortationem non solum credidisse, non solum indutos faccis, non solum ieiunasse, non solum orasse, verumetiam conuersos fuisse à via sua mala, Quod posterius magis aspexit dominus quàm prius, Nam ita habet textus: Et vidit deus opera eorum. Quænam? Quod conuersi essent à via sua mala, propterea misertus est, iuxta Hiere. 18. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo & c.

E X M I C H E A.

Cap. 2 Nonne verba mea benefaciunt cum eo, qui rectus ambulat? Q. d. In verbum meum reñcere culpam calamitatis vestre minime poteritis, sed peccata vestra in causa sunt, quo minus res ex voluntate succedant, quemadmodum Hiere. 5. Peccata nostra prohibuerunt bonum à nobis & c. & Esaie 59. Peccata vestra absconderunt faciem domini à vobis. Recte conuersimini & sentietis me secundum promiss. meas optimum atque
benis .

BONIS OPERIBVS. 37

benigniss: Scilicet, ego vobis parcam, quum ipsi nemini parcatis. Quare id ero vobis, quod vos alijs estis, Nempe tyrannus & harpyia. Audiāt hoc magnates, qui quum sint meri phalarides in subditos, tamen sibi ingentia promittunt de fauore Christi & eter. salute. Scriptum est. Sicut fecisti, fiet tibi. Remetiar tibi phalarismū in sinu tuo, nec liberabit te auri corrasii massa

Cap. 6

Annunciatum est tibi homo quid bonum sit, & quid dominus requirat a te, Nempe facere iudicium, diligere misericordiā, & sollicitum (siue humilem) ambulare cum deo tuo. Hic ternarius asterisco insigniendus est. Habes in eo epitomen vitę Christianę. Fidei non fit mentio, eo quod ijs loquitur, qui iā credidimus, vnde supest, vt si dei charitatem ceu pedissequam, imō lateranam adiungamus, Quam sentit, diligere, inquit, misericordiam, id est, ē dilectione non ficta, & libenter hilariterue benefacere fratri. Facere iudicium, pertinet ad omnes vitę functiones, & postulat vt domi forisque cuncta quā iustissime atque incorruptiss. agamus. Vltimū, videlicet, humilem ambulare cum deo, respicit ad religiosa opera, vt quę rectius humili edomitoque corde, & seruata pia quadam verecundia peregerimus. Nam tale quippiā vult hebręis zena, quod LXX. hoc loco ετοιμοι id est promptū transferunt. In Solomone reddunt humilem, tam LXX. quā Hieronymus. Ibidem. Salus erit timentib. nomen tuum. Timor dei collectim secum trahit, quicquid ad eter. salutem credentib. opus fuerit. Sine timore, inquit Syrach, Nemo poterit iustificari. Idem, Timor domini super omnia.

EX

LOCI, DE
EX ZOPHONIA.

- Cap. 3. Querite iustitiam, Querite mansuetudinem, ut abscondamini in die iræ domini, Audis causam Ierusalem, ut vltai quod græci ὄπως. Amabilis virtus vbique premijs prouocatur. Prò, deus bone, quãta erit exultatio iustorum ac mansuetorum, quando tuti à gehenna, paradifum sibi patere videntur, quando audient illud defyderatiff. δ'εὐτε, quando emimus cernent frustra eiulantes stare fatuos cum suis olei vacuis lampadibus

EX ZACHARIA.

- Cap. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, ait dñs exercituum. Sat dictum de conuersione, Si sat audiremus, crederemus, faceremus Christiani.

- Cap. 3. Hęc sunt verba, quę facietis. Loquimini veritatem, & reliq. id est. Hęc voluntas dei est, hæc salus vestra, si vos in omni cõuersione irreprehensos custodiatis, siue, vt Apostoli verba accenteam, si quęcũque vera, quęcunq; honesta, quęcunq; iusta, quęcũq; pura, quęcũque προς φιλῆ quęcunq; boni nominis, Si qua virtus, si qua laus, hec cogitatis hec faciatis & erit deus pacis vobiscum.

EX MALACHIA.

- Cap. 4. Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitię & sanitatis in alis eius. Timori dei sanitas promittitur vbique in Mose, & Prouerb. 3. & 4. Christus illuminator omnium qui venit in hunc mundum, & promissus timentib. nomen dei & re ipsa exhibitus est, & cum eo sanitas salusque corporis & animę. Huic ergo Christo deo simul & homini, domino regi & seruatori nostro vnico, in huius vitę palestra militemus,

BONIS OPERIBVS. 3e

mus, ipsomet p̄dōtriba atque vexillifero, huic nos totos impendamus, nec sit, quod remoretur aut delasset accinctos. Athleta polydamās in olympia ob robur: vt est apud Basiliū Mag. coronatus est, & item Milo Crotoniata. Et illis Brabion erat oleastri aut apij Corolla. At nobis proposita sunt immortalitatis premiā, Si vicerimus. Quid igitur: dormitabimus: sine cura viuemus? Imitabimur sardanaplū aut Margitem Homericum? Ob breuem voluptatulam

spes magnas amittemus? Quin meminerimus scriptum esse, Neminem coronari, nisi qui legitime certet & vincat, atque talem non legum iriā morte secunda.

FINIS

GEORGII VVERTHINENSIS lectori Octostichon.

Ingenuos adeas agros rogo Candide lector
In quis fragrantēs proueniunt violæ.
Vuicelius calamo colit & simul indicat illos,
Enitens domino ferre talenta suo
Has violas tumidi nunq̄ vis decutit austris:
Non finit has nunquam multa perire dies
Quin ex perdulces commiscēt semper odores:
Qui sursum rapiunt credula corda, vale

PRÆ

CONIVM EVAN
gelicæ gratiæ.

REDIMVS ET CON
fitemur catholici, adeoque huius
gratia cum priscis Martyribus,
quorū memoria nobis sacra est,
vinciri, omne tormentorū genus
perpeti, ac mori denique non re
cusamus, Nempe Siloh Gene. 49. Prophetā ma
gnum. Deutero. 18. Messyah & filium Domini
cum. Psal. 2. Daniel. 9. Verum Solomonem. 2.
Reg. 7. Verum Dauidem. Hiere. 23. Hosa. 3. Im
manuel Esaiæ. 7. Mirificum, Consiliariū, Deum
gygantem, Patrem in æternum, Principem pa
cis. Esaiæ. 9. Maher Salal. Esa. 8. Virgam de stir
pe. Isai. 11. Seruum dominicū. Esa. 61. Adonai Iu
stum nostrum. Hiere. 23. 33. Germen iustitiæ, Pa
storem vnum & principē. Ezech. 34. Lapidem
in montem factum, qui impleuit vniuersam ter
ram. Daniel. 2. Antiquum dierum. Daniel. 7. La
pidem zionis in summo angulo positum. Esa. 28.
Psal. 117. Lapidem in quo septē illi oculi. Zacha.
4. Puerum dominicum Zemach. Zach. 3. Regē
Zion, Iustum & seruatorē. Zach. 9. Dominatorē
Israelis. Mich. 5. Desyderium gentium. Hagg. 2.
Doctore iustitię. Iohe. 2. Solem iustitię. Malach.
4. Hoc est, Iesum Nazarenū, Marię filiū Bethle
hemiticum, verbum dei carnem factum. Primo
genitum vniuersæ creaturæ, corporale domicil
um omnis plenitudinis deitatis, heredē vniuers
orum, splendorem gloriæ dei, expressam imagi
nem .

nem substantiæ diuinę, deum verum de deo vero, Genitum impassibiliter generatione incogitabili, hoc est, deum decente, ante sæcula, ante visibilia inuisibilia atque a deo intelligibilia, Non factum, Etusdem, non alterius seiunctoris siue remotioris, cū patre substantiæ subsistentiæq; Opificem archangelorum, Ministrantem patri ad creationem vniuersorum, iuxta assumptū hominem in tempore prædefinito, è cælo in mundū venisse, vt peccatores saluos faceret. 1. Timo. 1. Vt quæreret seruarietque quod perierat. Lu. 9. & 19. Perierat humanum genus, (è paradiso) iuxta ac fauore creatoris eiectum. Creatura valde bona turpissime degenerarat. Plafima angelicę constitutum eò prolapsū fuerat, vt id fecisse factorem poenituerit. Manus optimi ac sapientiss. opificis in culpa summi mali huius esse minime omnium potest. Hęc enim fecit hominē rectū, è quo prauū fecit inuidia diaboli, idque adeo vt nihil sani in tota natura reliquum fieret. Hinc Caro, hinc Mūdus, hoc est peccati seminariū. Tali deprauationi debemus conscientię surda verbera, poenam vehementē ac multo sæuiorē illis, Quas & Cæditius grauis inuenit aut Rhadamantus. Pręterea perturbatiōes atque affectiōes illas ac ægritudines animi, dein mille curas. Postremo, quod ad corpus attinet, omne laborū morborūque genus, calamitatē & contritiōnē viarū nostrarū. incoelicitatē deniq; totā, seniū, fatū. Proinde homo cælo conditus, in Auernū iniicitur, vas ignominię, organū irę, instrumentū mortis, Gehennę titio. Tantū malū nobis à diabolo est. Cęterū huic malo tollendo nemo mortaliū ab orbe condito par erat. Immerfus ceno zabuli homo semet hinc euoluere qui poterat. Mansit lex na-

L O C I, D E

naturæ integra. Nihil poterat. Successit lex scri-
 pta. Nihil poterat. Perditius fuit miserum ge-
 nus, q̄ vt ab vlllo creato restitui quiverit. Accessit
 igitur Creator ipse, ad quod efficiendum in ipsa
 statim preuaricatione protoplasti animum ines-
 fabili consilio adiecerat. Creatoris erat, creaturâ
 suam ab hoste alferere. Ipse demum potis erat,
 seruare quod perierat. Effecit autem hoc ipsum,
 non per angelicos principatus, nō per homines
 Enoch aut Heliam è superis redditos, multo mi-
 nus per Abrahâ patrē iudaicę gētis, aut per Moy-
 sen Synagoge principē, aut per Dauid virum se-
 cundum cor dei, in quo multa signa diuinitatis
 preostensa, omnium minime per Nehemiam re-
 deūtis è Chaldaea populi ducē, sed per se ipsum.
 O factum, cui efferendo impares etiam Archang-
 geli sunt. Nos homunculi nihil nisi stupere, mira-
 ri, adorare. Porro negocium omne, quo nihil sa-
 cratius ac augustius esse potest, in literas miserūt
 mirabili concentu ac consensu Prophetæ & Euā-
 gelistæ. Illi quum nondum factum esset, Hi ve-
 ro quum factum esset. Jam ille reparandi atque
 obseruandi modus constitit in patiēdo. At pati
 in deum Opt. Max. non cadit, quare sibi (de quo
 nunc dissero) Deum homine mistum, pati volen-
 tem, pati voluit, vt patiēdo elueretur, quod agē-
 do commissum fuerat. Nemo hic humanitus rati-
 ocinetur. Neque enim quod veriss. dixit Lactā-
 tius, Veritas ac arcanum dei summi, qui fecit om-
 nia, ingenio proprijsque sensib. compræhendi
 potest. Nec aliud deterius est, vt scribit Ioan.
 Chrysoft. quàm velle diuinas res humana rati-
 one discernere atque metiri. Fides, quemadmo-
 dum idem ait, Sensibilia omnia supergreditur,
 & infirmitatem ratiocinationum humanarum
tran-

transit. Ea demum fide, quæ nihil disputat, tantâ in re opus fuerit. Filius igitur patri obediens usque ad mortem crucis, perditionem nostri miseratus est. & verus ille Samarita sauciatum Adâ benigne curauit, qui est eius erga hominem amor. Portauit lignum verus Isaac, holocausto destinatus. Venundatus est à fratrib. verus Ioseph. Occubuit magno incredulorum malo verus Samson, derisus ac consputus est verus Dauid, & è regno ab ijs eiectus, qui noluerunt eum super se regnare. Verus Melchizedek, verus & plus quàm Aaron ille noster Iesus Christus obtulit hostiam pacificam in odorem fragrantiss. Imò idem ipse sacrifici, qui & sacerdos, Ipse agnus, aries, vitulus. Adductus est ad occisionem vnica ouis, non aperiens os suum. Non fuit patienti species neque decor. Factus est despicibilis, & nouissimus virorum, vir dolorum ac sciens infirmitatum. Repertus est in forma serui, adeoque vermis & non homo, opprobrium hominum & despectio plebis, Mortem vero Crucis per tulit Amator hominis, vt mortem inobedientiæ humanæ debitam exigeret, & amissam vitam reuocaret. Mori vnum oportuit, vt multi viuere mus. Mors vtraque propter peccatum in mundum introierat, cuius mortis (à qua eum teneri impossibile erat.) mors factus est pontifex ille noster, quamque per mortem aboleuit, & cum eâ diabolus qui mortis habebat imperium. Peccatum expiari non potuit, nisi sacrificio humani corporis, non cuiuslibet, sed huius nostri in æternum Melchizedechici pontificis. Quare peccato expiato, mors, cuius aculeus peccatū, extincta est. Iam morte extincta nos liberati sumus, quotquot metu mortis per omnem vitam obnoxij

L O C I, D E

eramus seruituti. Atque inde Redemptio prædi-
 catur in toto orbe terrarum, & libertas & salus
 & gaudium, quod nemo tollet à nobis. Inde fa-
 tur agnus dei: Heus sitientes venite ad aquas.
 Venite ad me omnes qui laboratis & onerati
 estis, & ego reficiam vos. In me pacem habebi-
 tis. Nam ego missus vnus sum, vt Euangelizem
 mansuetis, vt medear contritis corde, vt nunci-
 em captiuis indulgentiam & clausis apertionē.
 Ego sum resurrectio & vita. Ego vobis factus à
 deo sapiētia, iustitia, sanctificatio & redemptio.
 Ego redemi vos de execratione legis, dum vo-
 bis factus sum execratio. Ego finis legis. Ego
 via ad patrē, quem reconciliaui vobis, quē ami-
 cum dulcem reddidi vobis per meam carnem
 & sanguinem, quem propiciū feci vobis, tol-
 lens peccata vestra super lignum, quē pacificaui
 ego verus Salomon. Ad hunc aditus per me est
 vobis liberrimus. Per me ad illum penetrabitis.
 Ego Mediator, ego aduocatus, ego thronus gra-
 tiæ & Igntis. Caporeth & preciosiss. ἀντίλυτρον,
 Nam non solum crucifixus sum propter peccata
 vestra, verum etiam exurrexi propter iustificati-
 onem vestri, nō moriturus iterū. Ego languores
 vestros portauī, Ego vulneratus fui propter ini-
 quit. vestras & attritus propter scelera vestra.
 Ego depēdī, quod admisit Adā. Quod ille perdi-
 dit, ego inueni. Veni in mundū, vidi mundū, vici
 mundū. Occidi diabolicum Goliath communē
 hostem humani, maxime Israelitici generis. Tri-
 unphauī antiquū draconem, trucem Behemoth,
 immanem Leuiathan serpentē vecētem, qui voca-
 tur Satanus. Propter me recipit & exosculatur
 pater perditum filiū. Propter me remittit pec-
 cata, & ita remittit, vt illorum in posterum im-

memor esse velit. Ego fundamētū, ego lapis angularis, ego caput vestrum. Ego bonus pastor, ego episcopus animarum vestrarum, Ego vnicus Magister vester. Dicite pusillanimes, Confortamini, Cōfidite, nolite timere. Ego vere dominus deusque vester. Qua propter consolamini consolamini. Venit lumen vobis. Gaudete & exultate, Nam deleui vt nubem iniquitates vestras, & quasi nebulam peccata vestra, En vobis pro cinere coronam, oleum gaudij pro fletu, pallium laudis pro mœrore. Inclinate aurem vestram & venite ad me: Audite & viuet anima vestra. Nihil à vobis in præsentiarum exigo.

Vos me non amastis, ego vos amavi prior & amor ille siue ignis potius, quo maiorem nemo habet, de cœlo in terram me detraxit. Gratuito veni, Gratuito vobis natus, vobisq; datus sum. Gratuito docui ac benefeci. Gratuito tuli opprobria opprobrantium. Gratuito mortis supplicium subiij innocentissimus. Quo beneficio cœlos peccato vestro oclusos vobis aperui. Vos credite in me & baptizemini, ecce vestra omnia sunt, quæ ego habeo, à patre tradita. Baptizatis de spiritu meo, regeneratore humanorum cordium, vt discipuli me doctorem, vtque milites me imperatorem per omnia sequantur. Hinc eritis noui ciues cœlestis hierosolymæ, noui domestici dei, populus meus omnes iusti in perpetuum, germen plantationis meæ, persuasum sibi habentes Regnum dei nō esse in verbo, sed in virtute, Quique gratiam dei salutiferam, cunctis hominib. apparentem in vacuum non recipient, Filij dei, addo dii ipsi sunt, hæredes dei, cohæredes mei, fratres mei, matres meæ, sorores meæ sunt qui me integri sectantur. Quid obsecro possit

L O C I, D E

esse magnificentius, quid amplius, quid opulenti-
 us, quid illustrius, quid optatius, quid lætius?
 Tantum bonum nobis à Christo est. At te cum
 ista superbía tua procul hinc in caluariam aliquã
 proripe Israelita, qui & tibi & gentili populo
 donatam ex æquo vniuersis salutem inuidens,
 obturbare negocio dei & obstrepere adorandæ
 voluntati quã obsequi maluisti. Vos peculi-
 um domini, fateor, Neque enim tale fecit omni
 nationi. Nec fuit tam grandis gens, quæ habe-
 ret deos appropinquantes sibi, Sicuti vos. Vo-
 bis credita erãt eloquia dei. Vestra fuit adoptio,
 testamenta, cultus, promissiones. Salus ex Iu-
 deis est. Maxime, Contra nos præpucium voca-
 bāmur, Sine deo eramus, & extranei à testamen-
 tis promissionis, & à Repub. Israelitica alieni.
 Eramus canes, sed tamen micis triticis mensæ
 vestræ aliquando insidiantes. Erant nostri dij dæ-
 monia. Simulachra nostra argentum & aurum.
 Etiam. At ideòne in vanum creati sumus filij ho-
 minū. Vos Abrahæ, nos Adæ pueri, sed vtrique
 ex deo: Nam Adam fuit Dei. Dicite, an non &
 nobis promissã salus? Profecto nos quoque cõ-
 plectitur Abrahæ Benedictio. De nobis quoque
 læta cecinit Esaias nõ vno in loco. An nõ nos su-
 mus, de quibus vaticinatus est Hieremias? Ad te
 gentes veniẽt ab extremis terræ, dicentes, vere
 mendaciũ possiderũt patres nostri: vanitatẽ quæ
 eis nõ profuit. De nobis Encomiastis dei prædi-
 xit David: de nobis Malachias: reliquos omitto:
 dixit Nomen dei magnũ fore in gentib. Proinde
 rem æqui consyderate. Vobis apparuit salutare
 dei, vt confirmarentur promissiones patrũ. Nos
 vero pro misericordia glorificamus deum, vt sit
 non Iudgorũ tantum, sed & gentiũ deus. Sed si-
ne le

ne legalib. Moſaicis nos ad Euange lii ſocietatem
 admittere dedignamini, aut ipſi mauultis vos ab
 ea abſtinere, o prodigioſe caninam inuidentiam.
 Ducitis nos viliores q̄ qui æquari veſtræ excellē
 tiæ in religione queamus, indignū atque abſurdū
 iudicatis, verpos inter recutitos ſacrificare, ora
 re, pfallere, Semen Chanaan admifceri ſemini
 Abrahamico grande piaculū arbitramini. Gens
 generoſa ſtirpis nobilitate elata deſpicitis ſama
 ritas, ſed eo faſtu, ea inuidia exitiū vobis ipſi ac
 ceſſitis. Nam eo pacto, verbum dei, quod oport
 tebat primū vobis prædicari, repulſitis, & vos
 æterna vita indignos reddidiſtis. Igitur Apoſto
 li præordinati teſtes ad nos conuerſi iuxta man
 datum. Quo fit, vt Meſſyas veſter à nobis nunq̄
 quaſitus aut expetitus, nobis inueniatur, & nos
 non populus dei, populus dei reddamur, è que
 nō dilectis dilecti. Ad hæc ex oleaſtro olea, Sum
 matim ad eam dignitatem euehamur, à qua vos
 volentes decididiſtis. Verum nunc vobis omiſſis,
 qui ſuperbia ſanguinis Abrahamici & inuidia
 malignitateq; occæcati, in vniuerſum repulſitis
 à vobis Euangelium, illos conueniamus, qui cir
 cunciſi Euangelium quidem receperunt, poſtea
 q̄ huic ſua ſcriptura adteſtatur, ſed ita recepe
 runt, vt inueteratum Moysen non relinquerent.
 Nam cum iſto Iudæorum genere gentium hoc
 eſt noſter doct̄or potiſſ. bellum gerit. Alterum
 genus, nempe illorum qui Chriſti Nazarenī no
 men fidemque prorfus auerſabātur, modice non
 nullis in locis attrectat. Quid enim ad nos qui
 foris ſunt? deplorat alicubi reiectionem obdura
 tæ gentis, cauſis è ſcriptura collatis. Reliquum
 conſumit in refutando, Siquidem illi quorum
 opinionem refutat, in Eccleſiæ conſortio inue

Method
 in Paulū

L O C I, D E

niri amabant, quantumuis à puro Christianismo alieni. Eapropter adeste, quos dubito Christianos ne an Iudæos appellitem, dicite quam ob rem irati Petro apostolo obstrepitis: Ad viros preputiū habētes introisti, & edisti cū eis? Quare obstupescitis, quod & in gentes donum spiritus sancti effusum est: Quare inuidetis gentib. Ostium fidei apertum? Quare murmuratis, quia deus & gentib. pœnitentiam concessit ad vitā? Respondetis. Immundæ gentes sunt, & indignæ noui testam. gratia. Atqui deus illas mundauit, id quod aliquanto inferius testabor, Vos igitur illas immundas ne dixeritis. Sunt iniuste, prophane, demoniace, procul arcende à contubernio sanctorum dei. Audio. Dicite vero vos, quid tandem sit, cur tales esse à vobis iudicentur? Sunt preputiati, & contemnentes, non ignorant tantum, nostri Moysi. Audio. At quid illud est, Vnde ex iniustis iustæ, ex prophanis sancte, ex idololatri Theolatræ, ex impuris puræ, breuiter ex gentib. reddi possint vestri similes, & dignæ nouo fœdere. Exigitis enim vt ante Iudæi quàm Christiani fiamus, seu potius neutri. Ipsi vos pro talib. habetis, quales vultis gentes fieri. Circumcidatur ex illis omne masculinū. Dies obseruēt & menses & tempora & annos. Ne tetigerint, ne gustarint, ne contrectarint &c. Audio. Igitur elementa mundi puras iustas ac sanctas facient gentes? Et has ipsas obseruationes respiciet deus, & ob eas recludet illis ostium fidei, citra has nihil facturus? Maxime: Nisi enim circumcidantur secundum morē Moysi, non poterunt esse salui. Agnosco verba vestra, & intellico, quo spectetis. Nimirum vt iugum super ceruices discipulorū imponatur, ne cōtingat, vt

Illi liberi grati ac alacres ad regnum cœlorum ir-
 rumpant. Sic colligitis: Nos vnâ cum patrib. no-
 stris in lege domini tot sæculis desudauimus, &
 soli præ omnibus terræ familijs portauimus pon-
 dus diei & æstus, vt non immerito nunc, nobis
 promissi in propheta fœderis, nos præ cæteris
 adeoq; soli participes fiamus. Nam soli laboran-
 tes, soli iure optimo mercedem accipimus. At
 Ethnici, deo vacui, imò dei osores vnâ cum patri-
 bus suis, Baal, Bel, Dagon, Iouem, Apim, Re-
 phphan, Berecynthiam, pallorem, porrum et ce-
 pe proni adorarunt. Et idem per solis radios,
 Tarpeia fulmina, Martis frameam & Cyrrhæi
 spicula vatis iurarunt, hostes populi dei, exciso-
 res templi, qui vitam omnem in omni turpitudi-
 ne triuerunt, repleti omni iniustitia, pleni impie-
 tate, sacrilegi, venefici, arsenocætæ, parricidæ,
 adeoq; in peccatis plane mortui, Quales cū sint,
 immerito admittuntur ad fœdus, nobis pares fa-
 cti. Ob hæc si volent illi nobiscum esse in fœdere,
 nobiscum obseruent decreta, vt per hæc velut lu-
 strati puriores ac digniores ad nouam Religio-
 nem accedant, præsertim cum hæc decreta diuini
 tus disposita sunt. Vnde nec nos ea in æternum
 abdicabimus, tametsi posthac cultores noui fœ-
 deris huius. Præcepta illa sunt in generationem
 & generationem, Cur igitur nos relinquamus
 ea, aut relinquendi contemnendiuē alijs autho-
 res simus? Ita vos. Sed hoc pacto spiritui sancto
 resistitis ó Mosaisæ. Placuit deo, ad cognitionē
 veritatis & promissum fœdus omnes homines
 admittere, non vos solos, idq; citra respectum vi-
 tæ anteaçtæ, ne quis gloriaretur. Placuit gratis
 admittere, adeoq; gratis apponere animas quæ
 saluę fiant. Clamat enim, Venite, emite absque

L O C I, D E

argento & vlla commutatione vinum & lac. In
 oculis Maieft. In excelfo non tam malæ sunt gen-
 tes, nec vos tam boni, quemadmodum vobis vi-
 detur. Malę illę sunt, Sicuti vos, & quo maior
 vtrorumq; malicia, hoc magis opus fuit adueni-
 ente Chrifto. Summus amor eft, inenarrabilis
 munificentia eft, imperueftigabilis bonitas eft,
 altiff. miferatio eft, immenfa gratia eft, partim q̄
 in terras deuenit dei filius, partim quod foedus
 inftituit et ad hoc humanum genus inuitauit. Nō
 venit propter iuftitiam veftram ad vos, nec fu-
 perfedit propter iniuftitiam gentium. Non hunc
 attraxit cultus Moses, nec repulit adoratū ido-
 lon. Venit vt omnes æque feruaret, quandoqui-
 dem omnes æque perierant, Siue Iudæus, siue
 Græcus, siue Schytha. Non eft enim diftinctio,
 Verum iuftas recutite. Ais, Non eft æqua via do-
 mini, nifi nos incircuncifis præferamur, Et nifi il-
 li legem ante Euangelium aut fimul cum Euāge-
 lio feruandam recipiant. Nos meruimus, illi nihil
 & nulla fit diftinctio? Nulla. Nam omnes pecca-
 uimus, & deftituimur gloria dei. Fallimini fi pu-
 tetis vos ideo non peccatores eſſe, quandoquidē
 natura Iudæi & non ex gentib. peccatores eſtis?
 Si igitur gentes ad Euangelium admittendæ nō
 ſunt, quia peccatores ſunt, ergo vos quoq; ab ea-
 dem repellēdi, quoniam & ipſi eſtis peccatores,
 id quod præter ſcripturam, conſcientia veftra vo-
 bis certo teſtificatur. Nec eſt, quod merita ven-
 ditetis, quę ego Rudera voco & gētilium crimi-
 nibus fere paria, Si pergatis eiufmodi iactare,
 quaſi ob ea vocarit vos deus ad communionem
 foederis. Gratiam ſalutiferam Dei Amatoris
 noſtri, quæ omnibus apparuit, negare non pote-
 ſtis, Iā quomodo gratia eſt, ſi vobis ad euāgelicū
foedus

fœdus per merita legis aditus patere debet? Vo-
 bis ne debitum sit, gentibus vero gratia? Ve-
 ster ne debitor erat deus, vt eum oportuerit &
 mittere Messyam & ad hunc vos admittere? Ta-
 lia ne opera vestra sunt, vt deum horum bonitas
 te obstringere vobis potueritis? Apagelis infœ-
 licissime hominum cum operibus istis, ob quæ
 neque prædefiniri, neque vocari, neque iustifica-
 ri, neque glorificari merueras, sed præstitit hoc
 propositum, electio, gratia. Nam si ob opera
 obq; propriam iustitiam tuam debuisset te ad sa-
 lutem oblatam vocare, gentes, quia nihil habe-
 bant aut operū aut iustitiæ, reiectas omnes oportuit.
 Quoniam vero gentes sine operibus ius-
 titiæ vocauit, consentaneū est, vos propter ope-
 ra iustitiæ non vocatos fuisse, imò vocandos, aut
 certe ex vobis reliquias, etiamsi nihil habuissetis
 operum. Etenim vt in vobis nō respexit ope-
 ra iustitiæ legalis, ita ea in gentibus non desyde-
 rauit. Ergo, inquis, excludendæ gentes. Mini-
 me. Aut enim admitte gentes, aut conuelle vati-
 cina prophetica de admittendis gentibus. Hic
 quid facies? Deus est & gentium deus, & illæ
 violenter rapiunt Regnum dei, & quia paupe-
 res spiritu, euangelizantur. Idcirco tibi per-
 suasiss. sit, saluari eripiq; è mundo nequam & dia-
 bolo, gratis, per precium sanguinis Messiæ, &
 te circumcise & incircuncisas gentes, Deinde
 vtrisque gratis donari spiritum sanctum, vtrisque
 gratis remissa peccata. Postremo vtrosque gra-
 tis purificari atq; iustificari per gratiam dñi Iesu
 Christi, in quem credunt. Indigebas enim & tu
 circumcise vt iustificeris, Nam tu quoq; iniustus
 eras, et ois iustitia tua pcedēs, nō erat iustitia co-
 rā deo. Requirebatur à vobis identidē iustitia p
 fidem

L O C I, D E

fidem Iesu, quæ requirebatur à gentibus. Conueniebat parem esse iustitiam viribusq; populi. Gentes non aliam habere poterant, quàm vel imputatam vel donatam dicas, ex fide sua. Allatam à se iustitiam non habebant, sic vos quoq; eam quam atuleratis è Synagoga ponere, & imputatam à deo propter fidem filij accipere debebatis, vt esset equabilitas. Nihil fuit impurius gentili populo, factior, sed eam impuritatem sustulit gratia misericordis dei propter fidem illorum, qua Christo crucifixo vere crediderunt. Eratis impuri vos quoq; tametsi id cernere propria iustitia non sinit. Quod vero nunc puri à priore inquinamento effecti estis acceptum ferre Gratia debetis, vt i gentes. Nam vna eademq; fide vestra beneficium salutis vobis contigit, quandoquidem inter vos & gentes deus nihil discreuit. Sed rem cōtractius eloquar. Voluisti Iudaice frater, vt prophanæ gentes ab Euangelico testamento, imò à vestro templo & commercio prohiberentur, aut iustificatæ admitterentur, Nam omnino non cōueniret vt Regnū cœlorum quæ est Ecclesia Christianorū tam iniustus ac immundis bestijs pateat. Quod voluisti, factum scito. Admittuntur iustificatæ & egedem purgatæ. Queris, quo tandem modo? Operibus Mosaicis? Nequaquam, sed fide, qua receperunt verbum dei carnem humanam factum: Ea fide reputati fuerunt iustæ apud deum, & ea fidei iustitia fretæ, ad communionem sanctorum accesserunt, atq; hinc ad thronum gratiæ, clamantes ad deum propiciū Abba. Contemnis hanc iustitiam? Certe aliam non habuerunt gentes, & ea suffecit deo vocanti gentes. Quid, quod tu nec aliam habuisti Iudæe frater, quando Synagogam desereret? Quæ si hanc iustitiam (quæ Christus est) habet

BONIS OPERIBVS.

39

habere dedignaris, nullam vel hodie habere potes, quum iustus in omni bono opere. Circumcisio Iudæum facit, non Christianum, ob id à Christiano non exigitur, nisi sentias spiritalem, quæ fit in occulto cordis. Imò si quis è gentibus à te effasci natus circumcidatur, huic Christus nihil proderit. Nam is eo factò resiliat à libertate, qua nos donauit Christus, & semet debitorè totius legis seruandæ faciat. Decipis igitur pseudapostole incultas gentes, in eo quod opera synagogæ Ecclesiæ necessaria ad salutem esse vociferaris. Agnoscimus opera legemque à deo præcepta, sed in dem cognoscimus filium, qui nos liberauit à Mosi iugo, & qui maledictionem eiusdem legislatoris prorsus abstulit. Falsi fratres facitis Iudaicæ prædicatione ut Christus frustra mortuus esse videatur. Nam quod Christi promissioni ac gratiæ acceptum ferri debuit, Hoc vos Mosaicæ iustitiæ attribuitis, repellentes à Christo quotquot ad eum per legem non veniunt. Portabitis iudicium vestrum, quia conturbastis nos Mosaiico Euangelio, nos gètes inquam, fidem non legem edoctas à nostro Apostolo. Vestra inuidia facit nobis ex dono debitum, ex gratia mercedem, et conamini seruos elementorum infirmis reddere, qui precio magno empti sumus. Stultissimè vero sit, vos à nobis ad iustitiæ opinionem circumcisionis opus exigere, quod vobis ipsis nihil profuit. Et si verum fateri fas est obfuit magis, quando à Gratiæ cognitione & promissionis benedicendarum familiarum intelligentia animos vestros maiorem in modum impediuit. Recte sit, vos vocamini filij Abrahæ, nos sumus.

Ex Mat-

LOCI, DE
EX MATTHAEO.

Euangelium nunciat gratiã dei, quę in filio dilectionis suę, omni creaturę apparuit. Pulchre, vt omnia, Ioan. Chrysostomus, Merito, inquit, vocatur Euangelium, quia hic cernere est, Deum conuersari in terris, angelorum cum hominibus iungi choros, Deum hominibus reconciliatum, diabolũ confusum, mortem peremptam, Paradisum apertam, maledicti onem remotam, peccatum de medio sublatum, p̄ offugatum errorem, veritatem reuersam etc. Cęterum pœnitentiã p̄cedit euangelium, Marci. i. Pœnitementi & credite Euangelio. Lucę. 23. Vt p̄dicetur sub no. eius pœnit. & remiss. pec. Pœnitentiã item sequitur Euangelium. Nam per euangelicę gratię fidem a peccatis saluati, per baptisum & spiritum regenerati, Christo inserti Ecclesię functi audimus: vide ne amplius pecces Rursum: Hęc scribo vobis filioli, Ne peccetis. Jam infirmitate relabentibus patet pœnitentię τὸ ἄσπλον, ne quis de misericordia dei in Christo desperet. Quin discimus a Dauide, Sperare in misericordia, non peccare in misericordiam. Proinde Euangelio credentes, sub Gratia, domestici dei, amici Christi sollicitè interrogamus: Domine quid me vis facere? Redditur oraculum: Si vis ad vitam ingredi, serua p̄cepta. Potes enim isthuc nunc, talis videlicet, Nam ego operor & velle & perficere, Tu operationi meę tuas adde manus. Verum indicabo tibi saluato, quoties testatum volui, pietatem atque honestatem mihi placere, nunc etiam, quum te liberum feci, quum te saluauim gratis. Credidisti in Euangelio, reliquum est vt digne Euangelio viuas, si saluatus glorificari voles,

Ioseph .

Joseph quoniam iustus erat &c. Non obscuro **Cap. 2.**
 re vides, quid hoc loco sit iustum esse. Ad eundem
 modum legis. Mar. 6. Ioannem iustum ac sanctum
 Et Lucę. 2. Simonem. Item Lucę. 23. Joseph de-
 curionem. Apostolus vult eligi iustum presby-
 terum &c.

Magi accedunt vt adorent & offerant, non **Cap. 3.**
 domi desidentes credunt tantum. Operibus fa-
 tentur quod credunt, non ore tantum, et operib.
 e gregijs, quorum etiam gratia periclitantur. Ex-
 petit eos vt cribret Satan operum auersor, sed ser-
 uantur. Mittitur angelus qui operarijs de salute
 prospiciat. Munerum Tropologia. Aurum est
 dilectio, Thus oratio, Myrrha carnis mortifica-
 tio, Hęc nos oportet deo in altiss. donare.

Vita Baptistę deprecanda est ad pudorem de **Cap. 3.**
 licatorum episcoporum & nostrorum conciona-
 torum qui ipsi quoque malunt Milesij q̄ Cilicij es-
 se. Eadem predicanda est ad commendationem
 abstinentię & ieiunij. Vita hęc carni inimica,
 Christo accepta est. Virtutum & operum Ba-
 ptię laus est in Euangelio. Doctrina viri vitę
 sanctimonia roborata atque ornata desideratum
 nobis Agnum monstrat. Docet non ore solum,
 Sed cultu quoque et victu et habitaculo verus
 philosophus, verus heremita. In eodem. Omnis
 arbor quę non facit bonum fructum exciditur,
 & in ignem mittitur. Minę dei in suo pream-
 bulone. Mala opera etiam credentium com-
 merentur ignem, quem effugiunt benefacta, si-
 ue, vt ille vocat, fructus poenitentia digni. Diuus
 Hilarius poenitentiam hoc loco sic definit, Nem-
 pe quod sit reditus ab errore, & recursus a crimi-
 ne & post vitia desinendi professio.

Sic

LOCI, DE

Sic decet, vt omnem compleamus iustitiam.
Certe opere complent iustitiam duo illi, & om-
nem.

Cap. 4. Ieiunans Iesus ter vincit Satanam. Victor circumit prædicans Euangelium regni, & curas omnem morbum in populo. Addamus nos quoq; operib. Ecclesiasticis Charitatis officia, vt simus integri.

Cap. 5. Beati pauperes spiritu, quoniam illorum est regnum cœlorum. Octies beati pronunciantur, qui è fidelibus Christiane viuere, & Christiani opere & passione magis q̄ verbo esse satagunt. Suspicionem temporalis beatitud. præcludit expressum autoramentum regni cœlestis. Et ne hic Ecclesiam interpreteris regnum, expressius habes: Quoniam merces vestra multa est in cœlis. Ibi enim in exultatione metent vitam æternam, qui hic in lachrymis bona opera per patientiam feminant.

Lucent lux vestra coram hominib. vt videant vestra bona opera & glorificent patrem vestrū qui est in cœlis. Nihil potuit rotūdius dici. Christiani luminaria stelleq; in mundi tenebris sunt, vt is fulgore nostro illustretur ad cognitionem filij dei. Teneamus igitur lucernas in manib. nostris ardentes in sanctis conuersationib: ac pietatib. expectantes & accelerantes aduentum diei Dei. Milites Christi lampadib. pugnant & vincunt, Iud. 7. Obserua gloriam deberi non operatib. sed patri cœlesti. Nam is glorificatur, Si nos in Christo feramus fructum operū, Ioan. 15. Ne mentiamur, quoties psallimus: Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.

Quisquis fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum, Preponitur faciendi
vero .

BONIS OPERIBVS: 43

verbū, ne scias maius esse et Christo gratius facere q̄ docere. Sic Act. 1. præponitur. Vtinā sint prudentiores qui vitā doctrinę posthabēt, & id operū odio. Electi milites. Iudic. 7. manu & lingua labunt, id est, opere & verbo negociū salutis agunt. Tale Origenes.

Nisi abundarit iustitia vestra plusq̄ scribarū & phar. non intrabitis in reg. coel. Audimus occludi fores iniustitię, Iustitię vero factorum recludi. Pharisaica iustitia in externa modo specie consistit, vt fallat vitiū specie virtutis: At Christiana iustitia interioris simul & exterioris hominis est, & hoc abundantior, quo syncerior. Eam iustitiam perfectionem vocat dominus, Eritis perfecti sic. pater &c. Eam iustitiam iubet cum primis queritari.

Quisquis irascitur fratri suo, quisquis Raca et fatue dixerit, is, vt audis, incurrit pœnam et hanc grauiss. Quare ergo liberant nos gehennę metu, Si fidem tantum habeamus, affirmantes nulum esse tam enorme peccatum, quod fidelem damnare valeat? Orate pro ijs, qui ledunt & insectantur vos, vt sitis filij patris vestri. Hic vrgēda causalis Vt. Admonui hoc ipsum in vet. testa. Euangelistę nouitij soli fidei ascribunt, vt sis filius dei, freti Ioannis initio. Locum nouimus, hunc non præterimus, quo credētis orationi adoptio tribuitur.

Si dilexeritis eos qui vos diligunt, quod præmium habetis? Præmij commemoratio Schisma torquet, Ecclesiam oblectat, quę benefaciens inimicis suis beata spe præmij æterni lenitur.

Eleemosynam præstans vt spectetur, præmio carebit. Inductio. Eleemosynam præstans nō vt spectetur, præmiū habebit, Pater qui videt

L O C I, D E

in occulto, ipse reddet in propatulo. Artis est, bonum opus bene prestare. Sinceritas ac rectitudo operantis potissimum meretur praemium, quod tribus operibus, videlicet, Eleemosynae, Precationis & Ieiunij in propatulo reddendum ter promittitur. Quod si vos non remiseritis hominibus delicta sua, nec pater remittet delicta vestra. Remissio peccatorum non in sola fide, sed in opere etiam fraternae ignorantiae sita est. Repetitur Matth. 18. ne noue doctrinae vento moueamur. Recondite vobis thesauros in caelo. Opera misericordiae a sincero Christiano bene collocantur. Non amissa est pecunia in pauperes dispersa, sed in caelum praemissa, ubi eam nec ignis nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas.

Cap. 7 Nolite condemnare, ne condemnemini. Causalem Ne, quam Euangelista indubitatus *ἔνα μὴ* tene mordicus. Poena peccatum comitatur. Siue credas siue fidas.

Petite & dabitur vobis. Petendi, querendi, pulsandi factio, dona eximia promittuntur. Verba dilucida sunt: dabit bona pater. Si postuletis ab ipso.

Oia quaecumque vultis ut vobis faciat, &c. Audis legem & prophetas sub opera concludi a domino & legis & prophetarum. Sic quoque Matth. 22. Dure accipitis Euangelici, Prophetas ad operum scopum a domino inclinari, Sed propterea nos vestri odio mellitissimas in his de seruatore Iesu promissiones & vaticinia non negligimus.

A fructibus ipsorum cognoscetis eos. Plurimum vtilitas tum necessitas operum. Arguunt haec, qui veri, qui falsi Christiani sint. Linguae, cultui, fronti nulla fides. Non quisquis dicit mihi domine domine introibit in regnum caelo, sed qui fecerit
volun

BONIS OPERIBVS: 42

voluntatem patris mei, qui est in cœlis. Secūda cō-
 turbatrix Apostolicæ doctrinæ, ne videatur esse
 quod est, astute obducit locos de facienda volun-
 tate dei, vno loco apud Ioan. cap. 6. Hæc est volū-
 tas patris mei q̄ me misit, vt omnis q̄ credit &c.
 Quo loco cæteros violenter reprimat. Mauult
 enim scripturæ maiestatem, q̄ suum vel dogma
 vel existimationem lædere. Equidem voluntas
 dei est, vt Christum credas, sed si hic cessator fue-
 ris, nil profuerit credidisse. Nam cuius voluntas
 est vt credas, illius voluntas quoque est, vt agas.
 Locus Ioannis suę cuiusdam classis est. Cæteri
 euangelistę apertissime ad faciã spectant, quoties
 scribunt de facienda voluntate dñi, & hic et cap.
 12. Luc. 12. imò Ioãnis etiam. 9. Roma. 2. 12. Eph. 5
 1. Theff. 5. Hebr. 10. 13. Credebant quibus scribe-
 batur, & tñ desideratur in eis, vt faciant volun-
 tatem dei.

Discedite à me qui operamini iniquitatem.
 A Christo repulsam fert inobedientia, & bono-
 rum operum contemptus. Non proderit in illo
 die: Fui euangelista, fui episcopus, prædicaui euã-
 gelium, exposui prophetas, visitaui meos hircos
 scripsi in papistas, expuli homines Entheos,
 Schwermeros vocant. Illud demum proderit:
 Viam mandatorū tuorū cucurriferuus inutilis.

Omnis qui audit ex me sermones meos &
 facit eos &c. Ach Luterani desistite tandem esse
 superbi mente cordis vestri, & captiuatē intelle-
 ctum vestrum in obedientiam inuictæ veritatis.
 Frustra reluctamini Christo, de quo præ cæteris
 gloriamini. Ille ruiturum in exitium dicit, qui
 quæ audierit non faciat. Vos contra ei salutē pro-
 mittitis, qui audit tātū. Agnoscitis plogū vestra
 in schola deturpatę apocalypseos. Dom⁹ oparij

L O C I, D E

fundata super petram, ab hymbre minarum, á flumine pœnarum, á vento mortis secundę tuta est, Vestra vero domus, auditores tantum & verbi vestri magis q̄ dei, relinquetur vobis deserta, & in nouiss. dericietur magna ruina, maximo fragore. Super arenam enim futilium (vera dico) cõcionum ædificata fuit.

Cap. 10 Omnis qui confitetur me coram hominibus confitebor & ego eum coram patre meo, Opus confessionis Christianę fidei meretur confidentis noticiam apud patrem. Contra Negatio ignorantiam. Eodem loco varia sunt. Amor parentum et liberorum vltra amorem Iesu, vitata Crux, desiderium vitę huius faciunt te Christo indignum, ne putes rē omnē in sola credulitate & incredulitate sitam esse.

Quicumq; ad bibendum dederit vni ex pusillis his poculum aquę frigidę, tantū nomine discipuli, amen dico vobis, non perditurus est mercedem suã. Et exigua charitatis opera, qui sunt fructus spiritus sancti, mercede sua non fraudabuntur. Exhortatio est ad hospitij opus, Si hoc prestare facultas non sit, saltem pota viatores Christi, siue quoscunq; sitientes. Iurat dominus, non modo promittit premium officiosi operis.

Cap. 11 Facta Christi á Ioanne capto audita, & á discipulis huius visa, persuadent illis Iesum esse Christum, id quod verba nulla potuerunt. Cedit & hoc in cõmédationē bo. operū. Fit quoq; cõcio de factis Ioãnis. Vita sanctiss. viri digna fuit, quæ ore dominico prædicaretur.

Cap. 12 Dico vobis, q; de omni verbo ocioso, quod locuti fuerint hoies, redditori sint rationē in die iudicij. Ociosum verbū est, autore Gregorio vt hoc obiter intexã, quod aut iustę necessitatis ratione,

one, aut pię utilitatis intētionē caret. Nunc mihi dispice nouę Ecclesię mores. Habēt sibi p̄suasum stolidā brutā, credētes ā iudicio extremo immunes fore. Nā fides sufficere tā hic q̄ illic. Vnde fit, vt neq; mala patrātes, neq; ociosa garrientes, et scribētes deum timeant.

Ex dictis tuis iustificaberis &c. Id est, nō ex fide rantum, & factis, verumetiam ex dictis tuis iustus olim iudicabere. Quare nisi condemnari vis, pone custodiam ori tuo, linguam valla dētib. & memineris quid, de quo, ad quem loquaris. Nam agetur & de verbis iudicium, non de factis solū, Porro & hinc liquet qd sit iustificare

Quisquis fecerit voluntatem patris mei, ipse meus frater, soror & mater est. Supra admonui ex collatione locorum, factum voluntatis dei ad opera pertinere, quę hic summo honore dignatur dominus omnium, Marię etiam, hoc est, Christo iunctissimi reddimur per bo. operū pia exercitia.

Parabola de auditu verbī docet, frustra auri- Cap. 13
bus atque animo concipi verbum, ni conceptū fructificet. Quando igitur incipietis erubescere auditores tantum, & non solum non factores, verumetiam factorum hostes? Tria habet textus, Audire, Intelligere, Fructum facere. Maius horum fructum facere.

Angeli colligent ē regno dei omnia scandala & eos qui patrānt iniquitatem. Actio quę fit in uita lege, iniquitas est. Terreantur satores scandalorum in Ecclesia, terreantur peccatores. Fides non excusabit nec propugnabit olim vitam improbā. Angeli segregabunt malos de medio iustorū & mittēt eos in caminū ignis &c. Ab opposito elucescit, quos sentiat dñs iusti vocabulo.

L O C I, D E

Nec malos interpretabere incredulos tantum,
nisi insanias.

Cap. 14 Baptista gladio ceruicem præbet propter doctrinam bonæ vitæ. Tanto difficilius auditu est, Si ob priuata vitia quàm publicæ religionis gratia reprehendaris. Prædicatio bonorum operum accelerat Crucem à manibus hæreticorum, correptio criminum à manibus mundanorum.

Cap. 15 Omnes ferè historię Euāgelij nihil aliud sunt quàm exempla bonorum operum. Dicitur enim est: Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, sic vos faciatis. Si non sanare, dare potes.

Cap. 16 Futurum est vt veniat filius hominis in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc reddet vni cuiusque iuxta facta sua. Hic locus toties per Biblia omnia congeminaus, vnus pro mille suffecerit ad assertionem necessitatis operum.

Cap. 17 Hoc demoniorum genus non egreditur, nisi per deprecationem & ieiunium. Nunquam peius au diuerunt duo ista opera, atque hac tempestate, & nusquam validius in ea clamatur, atque in Luterismo. Vides vero horum necessitatem ac vsum in exigendis demonijs etiam.

De tributo. Scandalum ponere eum dicit dominus, qui non facit politica opera. Iam sine peccato scandalum nullum esse potest, Quare peccat qui Magistratibus, non soluit tributum, vectigal, honorem, timorem.

Cap. 18 Quisquis humiliauerit seipsum, Sicut est puer ille iste, hic est ille maximus in regno celo. Sui submissio promissionem regni celestis habet. Puer ob oculos statuitur, vt ad huius formam descendas senex. Breuiter habes, Innocentię puerili, non virili fidei tantum, patere celo portam. Abscisio nem membrorum, Si obstaculo pietati Christianę sunt, necessariã, vt declines gehennam & obtineas

neas vitā, esse ter dicitur. Quę & ipsa præceptio arguit, Monios desipere.

Clauium potestas percutit inobedientes in Ecclesia quantumuis credentes, & fidentes. Nō prodest tibi, neq; fides neq; fiducia tua, si monitus non emendare. Malus eſcieris tam ex Ecclesia q̄ è cœlo. Nōne oportuit te quoq; misereri cōseruī tui sicut ego tui misertus eram. Misericordiam Dei potiss. iactant, qui ea potiss. abutūtur. Est erga te misericordia dei, vt tuam erga fratres inflammet, non vt hac fesus mundanas concupiscētias sectere. Audis oportere te misereri alterius, ad exemplum eius, qui tui prior misertus est. Audis itidem, nisi tu misereare, misericordiam dei repente in iram verti. Sed surdo cantilenam.

Magister bone quid boni faciā, vt habeā vitā æternā? Respondeo magister vnice bonus: Si vis ad vitā ingredi, serua mādāta. Posterioris tabulæ præcepta subdit, quo firmiorē redderet charitatē pximi, omittit priora, nō vt leuiora aut ad salutē minus p̄tinētia, Sed quia magis obuia, Ecclesiasti ca videlicet. Reddāt rationē atq; adeo pudefiāt in conspectu dei, angelorum, et hominum, qui sub Christianæ libertatis vmbra, Decalogum obliterare conabantur.

Da pauperib, & habebis thesaurū in cœ. &c. Bono largitionis operi cœlestē gazā promittit ὁ ἄγγελος magister ὁ ὡαρταμάτωρ dominus, χῖσμα φοβῶ, ἰώτα ἔν, ἢ μία κεφαλα, ἀπό το νόμου τῆσ Διαθήκης ἡμῶν μηδ' αμὴ ἄποσ λήτται.

Facilius est camelū etc. Obstat pecunię amor quo minus, credēs etiā, in Regnū dei ingrediat̄.

De suffocatrice pecunia in Luca legis. Omnis q

L O C I, D E

reliquerit & c. centuplū accipiet, & vitā æternā hereditate fortietur. Quām ingētia promittūtur operi, Sed operi, quo non aliud difficilius.

Cap. 20 Parabola operantium in vinea, Si quid aliud, roborat doctrinam operum. Inconcussum est, vocatis operarijs dari mercedem. Nouę glossu lę nihil nobis offererint, Si modo textum sibi in uisum non deradant audaculi.

Cap. 21 Vter è duob. fecit voluntatem patris & dicūt ei prior, id est, qui quod verbis se negarat factum, opere fecit. Vsq; adeo præstat facere q̄ dicere. Negat os credentis filij, at manus implet, & patri satisficit. Modo nolle illud tegat pœnitendo, & in posterum ore manuq; libens impleat iulsum Dei.

Cap. 22 Vestem nuptialem non habens proijcitur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Hęc vestis fidem significare non potest, vtpote quam omnes habuerunt, quotquot ad nuptias id est Ecclesiam accesserūt, alioqui enim non venissent, de fictis catechumenis nunc non loquor. Propterea vero Iudei inuitati non venerunt, quia non crediderunt. Oportet igitur amplius quiddā sit, quod adūbret vestis illa, Nēpe charitas de puro corde. i. Timo. 1. Et exterior bonæ vitę species seu toties laudata illa *ἐὐχαριστία* in Paulo. Vetus indumentum abijecto fidelis aut tu abiicies. Induito nouum hominem, Ephe. 4. Coloss. 3. & viscera misericordiæ. Alba vestis hęc est, quam à baptisimi lauacro mundam attulimus, vt mundam in diem domini conseruemus Decor huius indumenti faciet, vt tutus sis à formidabili sponsi voce.

Cap. 23 Qui se humiliauerit exaltabitur. Virtus pulchre prædicatur contra Monios,

Hęc

BONIS OPERIBVS. 45

Hæc oportuit facere, Nempe iudicium, misericordiam & fidem. Iudicium facis, Si iuste exequeris quod iustum est. Misericordiam, Si bene facias proximo, Lucæ. 12. vocat charitatem dei. Fidem si neminem amicorum inimicorumq; vlla in re fallas, sed dictis pactisue constes integer.

Beatus dicitur seruus fidelis, nō à fide in deum (quam vbique præsuppono, liceat enim mihi nunc sic dicere) Sed à fide erga famulitium, & bona suis manib. credita. Idem mox cap. 25. De hac fide supra diximus

Non noui vos. Quos? Qui gestāt lampades Cap. 25
sine oleo, id est fidem sine opere. Fatuæ sat credebant, id quod è parabola elicitur, sed maius non habebant, Nempe beneficam ac cuius seruiendi cupidam promptamque dilectionem. Hanc scite appellat luminosam. D. Augustinus. Profecto ἐλαίον ἐλεος non esse non potest, vtcunque reclamet meretricia quorundā procacitas. Ipse Magister allegoriā explanat Matth. 5. quum inquit. Luceat lux vestra coram ho. vt videāt homines bona opera vestra. Iam vero non lampas, sed incensum oleum lucet

Talenti defossor conijcitur in gehennam, nec conducit illi, credidisse.

Venite benedicti patris mei, possidete regnū paratū vobis ab exordio mūdi, Esuriui enim & dedistis mihi edere &c. Aeteologicā, enim, iterum atque iterū obseruandā moneo. Nam in ea disputationis cardo vertitur. Et eadem, vt de veritate certiores fiamus, in mox sequente Negatiua repetitur. Cæterū in illis comicijs reuera experiemur, Scripturā non fefellisse nos, quæ tot in locis contestetur, omnes mortales iuxta opera olim iudicandos. Salus per Christum parata,

L O C I, D E

Christi obedientia obtinetur, innocentia posside-
tur, Vtinam ad hæc aures suas non obturent Er-
gomachi. Evidentiss. est, Iustos, id est, qui è fide-
lib. opera misericordiæ præstiterunt, ituros in vi-
tam æter. Ceteros non item

Cap. 16

Vigilate & orate, vt non intretis in tentatio-
nem. Præseruare opera vigiliæ & orationis à ten-
tatione maligni vel hinc claret

Cap. 18

Docete eos seruare omnia quęcunque præ-
cepi vobis. Post euangelij optatam vocem, doce-
mur ab Apostolis præcepta dominica, & doce-
mur, vt ea seruemus

E X M A R C O.

Cap. 1

Ioannes Zacharię instantis regni præuncia-
tor à nobis suspici satis non potest. Gens Lutera-
na facit hunc horrificū Mosen, de more suo quæ
vult egregie somnians, quasi ipse dominus non
eadem ferè (cuiusmodi isti Mosayca Cynicaue
& plusquam Timonica esse arbitrantur) prædica-
rit, non dicam fecerit. Quem igitur hunc facies-
tis? Age conferamus: Ioannes dixit: Pœnitentia,
agite, instat enim Reg. dei. Idem Christus Matth.
3. Ioannes increpauit progenies viperarum &c.
Idem Christus Matth. 12. & 23. Ioannes docuit
de fructu arboris. Idem Christus Matth. 7. Ioan-
nes arguit Abrahę generis fiduciam. Idem Chris-
tus. Ioan. 8. Ioannes prædicat fidem filij. Ioan. 3.
Idem ipse filius vbique. Ioannes reprehēdit He-
rodem. Idem Christus Lucę. 13. Ioannes docet
bo. opera & dedocet mala. Lucę. 3. Idem per om-
nia Christus & multo absolutius. Ioannes ba-
ptizat. Idem Christus Ioan. 3. Tametsi per disci-
pulos Ioan. 4. Ioannes erat in deserto. Idem Chris-
tus Marc. 1. 6. Lucę. 4. 21. Ioan. 10. Sed tamen fre-
quentius in ciuitate, sic exigente causa, Abhor-
rent

BONIS OPERIBVS. 46

rent isti delicati martyres à Cameli pilis & locustis, gaudent palatijs regum & conuiujs pontificalib. Iccirco Ioannes non facit ad rhombum suum. Ais, testem accipimus Ioannē & qui à se ad Christum auditores remittat. Admodum. Igitur ne nunc nobis mortuus? Remisit à se ad Christum, id est, à Mose ad Comum. Ita ne scribē pulchelli? Ad Christum misit (nam ipse promissus seruator nullis modis erat) Sed propterea ne vt nunc velut à tristi Catone dimissi, apud Christū agerent pro sui animi sententia? Conuersatione ciuili erat dominus, si cum Eremi cie comparetur, & aliquanto indulgentior, sed quanto, dici mihi, mitior huius doctrina quàm Mosaici Ioannis? Imò quanto immitior, si tot vā, tot gehi nom, tot vermes immortales, tot minationes, tot increpationes, tot terrificas apophases, tot p̄cepta consyderes? Eia amicule fuge Eremitā patrum, vt Christo suauī conuictore scilicet liceat genialiter gr̄cari. Christus p̄nitentes à Ioanne recipit missos quidem, sed receptos ac per gratiam ex fide sua saluatos, philosophiæ addicit, neutiquam molli, sed suæ, hoc est Christiāng, in qua crucifigatur caro cum mundo, idque asperius, quàm à Ioannitis apud Iordanem fiebat. Proinde qui ab eremo fugit, à Sinai, à virga, vt liceat secundum carnem viuere in Ecclesia, is non ad Christum, sed ad Theudam aut Iudam Galilæum aut Mahometam aut ad alium quempiam pseudochristum fugiat oportet. Hic vero pluuiam fugiens in fluuium incidet

Laudatur à domino scriba ob cordatam res, Cap. 12
 p̄sonem. Ea vero fuit, diligere deū & prox.
 • plus esse q̄ vniuersa holocausta & victimas
 Quod

LOCUS DE

Quod vt veriss. est, ita quibusdā simpliciori. persua-
suasu difficill. In latrā publica nemo non officiū
præstat, at hoc opus hic labor, vt diligas, vt non
oderis, vt non inuideas. Hęc oportuit facere, &
illa non omittere, præcipui præcipua cura sit, si ve-
lis iuxta Euangelium esse Catholicus

Amen dico vobis quod vidua hæc pauper
plus misit &c. Adeo curæ deo sunt bona opera,
vt vel minutissimam stipem respiciat, & de hoc
opere sermonē ad discipulos habens insigni elo-
gio ipsum decoret. De hac re paulò inferius

Cap. 16

Tres Mariæ emerunt aromata vt venientes
vngerent Iesum. Hoc non potest non bonum
opus esse, quādo quod ipse dñs. Mat. 26 & Mar.
14. bonū opus appellabat, in se profusum vngue-
tum. Apud Lucā cap. 8. dicitur Magdalena, Iohā
na Chuzæ, Susanna & aliæ ministrasse domino
de facultatib. suis. Ioseph ab Arimathæa merca-
tus est sindonē, qua extinctum dominū inuolue-
ret, & posuit eundem in monumento suo nouo.
Nicodemus dedit de suo mixturam myrrhæ &
aloes ingentis precij, Ioan. 19. Magi regij Persæ
donarūt aurū domino puero. Mathæus telones
fecit domino conuiuium magnū. Lucæ. 5. Idem
in Bethania Lazarus. Ioan. 12. Cuiusmodi bona
esse opera dño (qui propter nos pauper factus fu-
it. 2. Cor. 8.) exhibita, nemo sanus negat. Et om-
nia hæc ipsi dño valde placuerunt, vt nos quoq;
prouocaremur ad opus munificentiæ, scientes,
domino dari, quicquid pusillis suis detur. Dices.
Illi quos allegas diuites fuere, quid demus pau-
peres? Audi Tobiam pædagogum. Fili si mul-
tum tibi fuerit, abundanter tribue. Si exiguū fue-
rit, exiguum libenter impartire stude &c. Nemo
fidelium vsque adeo pauper est, vt cū vidua pau-
pere

pere duo æra minuta interdum dare non possit. Grata est deo elemosyna tenuis à tenui profecta. Numulum petenti te das, sed drachma, staterem, coronatū daturus, si esset facultas. Talem animum cum exiguo siclo aspicit & gratum habet dñs. Apostoli cum in deserto præter quinque panes ordeaceos & duos pisces nihil haberent edulij, incontanter alijs dederūt. Quid, quod ipse dominus è paupere crumena, quā Iscariota gesta bat, egenis dare cōsuevit. Ioan. 13. Paulus scenopo eius (Chrisost. vocat alibi futurē pellium, alibi fabrum tabernaculorum) in tenui re alijs, non sibi solum, prospicit. Act. 20. 2. Theff. 3. Heliseus pauculos panes sibi allatos, alijs impartit, cuius hoc verbum præclariss. da populo, vt comedant. 4. Reg. 4. Palmā aquæ plenam pro magno munere accepit à muliere Perfarum rex, benignius à te paupere accipiet poculum aquæ frigide Rex regum Iesus, donantis quippe animum magis quàm donum respiciens

EX LVCA.

Zacharias Euangeliū gloriæ magni dei germane intellexit, quēadmodū oda eius loquitur. Nā post cantatam Gratiā redēptionis secundū promissiones, cōuertitur ad doctrinā bo. operū, quorum ipse & Elizabetha vxor pleni fuerunt. Quare sic sentit: Non satis est Luterista, euangelice credere, nisi & euāgelice viuas. Non satis est ἀλιθεύειν (fingo enim nunc vos nihil in docenda fide mētiri) sed λατρεύειν quoque ad rem pertinet. Cultum vultis, scio, sed quē vis citius atque hunc, quem Zacharias è spiritu præscribit. Sanctitatem & iustitiam non vultis, nisi internā. Exteriorē contrā hypocritisim calūniamini, adeo, vt nephas sit, sanctitatis vti vocabulo, nisi de fide loqua

L O C I, D E

loquaris. Vindicabit a vestra tyrannide plusquam Aegyptia veritatem apostolicae doctrinae iustus deus.

Cap. 2 Anna Phanuelis suo tempore afflicta vidua, hac tempestate inclementius affligitur ab Ergomachis, quorum licet sunt, qui opus precationis & ieiunij in vniuersum non respuant, nullum omnium tamen audiui, qui concedat patriam deo his operibus prestari. Malunt enim dissimulare Lucam λατρευουσα, scripsisse quae opera honorare. Cuius patriae confessio, est haeretici Lutherismi resectio.

Cap. 3 Querunt turbae, publicani, milites: Quid faciemus? Quae questio haec post fidei ἀνωκορίτου professionem prima semper fuit apud electos dei. Nostrum homines eam questionem superuacaneam sibi esse existimant, fide sola contenti, Facere inquit, Christi est, qui pro nobis fecit.

Multa quidem & alia exhortans Euangelizabat populo. Qua epitoma significare voluit Lucas duplex doctrinae genus baptistae. Alterum quo Euangelizauit Agnum dei, Alterum quo instruit, quibus Euangelizabat, castos mores. Euangelizabat Ioannes. Sed idem παρακαλώ. Quod posterius ad institutionem vitae spectat. Atque huc pertinet doctrina paulo ante data, de faciendo sollicitis, & increpati pharisaei, & reprehensus rex, non ob incestum modo, verum etiam ob omnia mala, quae fecit. Qui nihil nisi Euangelizat, is a deo non venit, nec intrat per ostium in ouile. Paulus fundamento, qui Christus est, iacto, superstruit institutionem boni operum, & clamat: παρακαλώ, baptistae nimirum, & cum primis domini sui imitator minime lubricus Rom. 12. Ephe. 4. 1. Thef. 4. & 6.

4. &c. Idē Petrus. 1. ca. 2. 5. In libro Actorū sepe coniuncta leges, Euangelizare & docere, præsertim cap. 5. & 20. Item Lucę. 20

Vitam Christianā credentes in se docet dñs. Cap. 6
 Obtestor Schismaticos, vt quē saluatorē receperunt, eundē Magistrū quoque aut ferant, aut de Saluatore taceant, Siquidē is dicit: Nō noui vos. Matt. 7. 25. Catholicos oro, vt quando ipsi saluatorē & magistrū Christū ferre possunt, toto corde, tota anima, tota virili incipiāt sic facere, quē admodum Matthæi. 5. 6. 7. & hoc sexto Lucę docentur. Facite, iterum dico facite, & erit merces vestra multa, & eritis filij altissimi

Date & dabitur vobis, Obserua, &, in istis legib. Promissiones opulentiss. Fiunt dantibus bona, & remittentib. mala. Cætera ferē apud Matthæum.

Remittuntur peccata eius multa, quoniam Cap. 7
 dilexit multum. Quā inuisa verba noui Euangelij architectis. Laborant misere, vt glossis à natura sua veritatē expellant, sed tamē vsque recurrit

Quod supra de facto voluntatis dei ex Matt. 7. Cap. 8
 & 12. dixi, hic clariss. cōfirmatur. Mater mea & fratres mei hi sunt, qui verbum dei audiunt & faciunt illud. Cuius autē matres & fratres sunt, qui audiunt, non faciunt verbum? Denique quales illi, qui neque audiunt neque faciunt?

Quęstio describitur, quo modo vita æterna Cap. 10
 possideri queat. Ad hanc respondetur, Per opera dilectionis dei & proximi, ad quam oraculum illud exhörtatur: Hoc fac & viues, id est vitā æternā possidebis, vt quęstisti. Ergo machi mei dicūt, Christum hic ironia ludere, vt sit sensus: Hoc fac & viues, id est, aha nunquam facies aut facere valebis. Igitur mox quoq; ludit, quum

L O C I, D E

quum repetit: Vade & tu fac similiter. Ludit & in Apocalyp. Prima opera fac. Maxime omnium in Ezech. quum iubet, vt nobis cor nouum faciamus, Nihil audacius finxit natura hoc genere hominum

Cap. 11 Beati qui audiunt verbum dei & custodiunt illud. Inijciunt & hic scrupulum in planicie. Sensus est, Custodiunt, id est, in corde & memoria, non dicit faciunt. Respondeo. Quid aliud est custodire Lucæ. 19. Vbi ille ait, Hæc omnia custodiui a iuuetute mea, ἐφυλάξαμυρ nempe idem verbum, quod hic ponit, & ne tergiuerferis Cap. 19. quoque de retinendo in corde verbo dici, præcedit questio, Magister quid faciam &c. vt de factis modo intelligi oporteat. Sed quid hoc diluo, cum toties in scriptura legatur de custodiendis mandatis, de seruandis præceptis &c. certe externo opere?

Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. In mediâ increpatione interferit exhortatione, Omnia munda mundis, id est, fidelibus, per charitatem operantibus. Qui eleemosinas faciunt προσ τὸ θεαθῆναι alijs profunt, sibi obsunt

Locus de paradisi sacculis & thesauro inefficiente, supra in Matth. vt pleraque alia quæ hic prætermitto. Beati dicuntur vigilantes ad aduentum domini. Hæc vigiliæ sunt desiderantium & gementium, vt appropinquat tandem absoluta redemptione.

Seruus cognoscens voluntatem domini sui & se non preparauit nec fecit secundum voluntatem, plagis vapulabit multis. Hæc nobis credentibus, quos neque fides neque cognitio diuine voluntatis iuuabit, Si desint facta. Infidelibus, deteriores, infidelibus puniemur grauius

BONIS OPERIBVS. 49

Parabola arboris in quatuor annos toleratæ ob spem fructus, admonet, succidendos credentes in alimoniam ignis inextincti, nisi fructus operum ferant in tempore suo Cap. 13

Agonizate ingredi per angustam portam. Sunt omnia perspicua. Beatus qui intelligit, beator qui facit, qui fecit omnium beatiss. est. Quæ hanc legem consequuntur, accurate scrutator.

Vita bona omni sermonis genere infigitur, id quod minime futurum erat, si μέσσην esset viuere & operari

Voca pauperes & beatus eris, quia non possunt rependere tibi. Rependetur autem tibi in re furr. iustorum Cap. 14

Facite vobis amicos ex mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æter. taber. Item, distribue pauperib. & habebis thesaurum in cælo. Hęc & id genus loca duplici modo vsurpamus. Aut in horum potetia atque autoritate pugnamus contra Misergos, & euincimus bo. opera ad cælestes scenas conducibilia, aut horum salubritate nos ipsos ædificamus, adque studium euangelicę vitę appellimus. Cap. 15

Purpuratus epulo in flamma cruciatur, propter contemptum operum & vitę melioris. Hoc secta negat, quia secta est, & blaterat interim nobis, diuitem istum fide caruisse &c. Respondeo. Epulo iste credidit, vt iudæus in Mose & Prophetis educatus, obseruans ceremonias dei secundum legem. Talis autem fidem venturi Messyæ quoque habuisse putandus est. Id quod si neges, eadem opera negabitur, Lazarum fidem Messyæ habuisse, neque enim hoc euidentiore argumento constat. Porro epulonem credidisse, declarat quum ait; Pater Abrahamã, præterea; Mitte Lazarum,

G

zarum,

LOCUS DE

zarum, Quæ etiã resurrectionis fides est. Ad hæc dicitur, domũ eius paternam Mosen & Prophetas habere. Ultimo cõminiscitur pœnitentiam, rem profecto piã, & quæ respicit credentes.

Tot fidei signa ne in Lazaro quidem inueneris. Causa vero damnationis illius fuit impœnitentia, vnde ipse timet fratrib. suis nimirũ ipsis quoque impœnitentib. & ea vita, qua is à viuis discesserat, ne ad eundem locum cruciatus venirent. Si secundum charitatem ambulasset fidelis Iudæus, in eum locum non deiectus fuisset.

Norat dicere: Domine dñe, sed voluntatem dei facere recusarat. Completũ est in Epulone verbum Christi: Væ vobis diuitib. qui habetis cõsolationem vestram. Completum est in mendico: Beati qui esuritis nunc quia saturabimini, 1. u. cę. 6. Vtrique redditũ est, iuxta opera sua. Epulo esurientẽ non pauit, ideo iuit in ignẽ æter. Matt. 25. Mendicus compassus est, ideo conregnat, iuit per multas tribulat. in reg. dei. 2. Timot. 2. Act. 3. Sed audiendus iudex Abraham: Fili recordare, quia recepisti bona & c. Lazarus similiter mala. Habes assignatas rationes vtriusque sortis.

Cap. 17

Scopus parabolæ est, vt voluptarij resipiscant in tempore, Scopus alterius partis, vt ærumnosi fideles patientiam habeant spe mercedis

Vos cum feceritis omnia, quę p̄cepta sunt vobis dicite: Serui inutiles sumus, Quæ debuimus facere, fecimus. *λουθηρομανιτας* aliquot vt sapiant, frustra moneo. Iactant hunc locum pro dogmate suo. Redeat igitur Lucas & mutato textu sic scribat: Serui inutiles sumus, quę debuimus facere non fecimus. Redeant scholastę & sic adnotet: Imò facere nolimus, facere nos non posse finximus, facere ceu indifferens duximus, contra facere tonauimus, facere in alijs ceu hy

procriticū risimus. Sed dono, serui inutiles sunt, at non tales de quib. hic dicitur, sed nepotes illius de quo Matth. 25. Seruum inutilem eijcite in tenebras exteriores

Cap. 18

Parabola pharisæi & publicani non aduersus bo. opera, sed fiduciam, superstitionem ac superbiam operariorum proposita est. Sic enim habet scopus parabola. Dixit ad quosdam, qui in se confidebant quod essent iusti & aspernabantur ceteros. Nec opera hæc per se bona iustitiæ laude caritura erant, ni ea fastus pharisaicus coinquinasset. Publicanus descendit iustificatus in domum suam, utique, sed num sola fides? Da textum. Imò bo. opera eius humili ab animo profecta lego, de fide nullum apiculum lego. Fidem in primis habuisse eum oportet, sed hic tribuitur iustitia cordi contrito & humiliato, præterea confessioni, precatiori, addo adhæc religiosos gestus. Epiphonema litem dirimit: Qui se humiliat, extolletur. Ad eum modum potero Latroni bo. opera in aliquo sensu attribuere. A fide inerat in eo charitas, qua proximum oportune increpuit, inerat in eo metus dei, quem in socio desyderauit. Confitebatur peccatum suū, iustificabat Iesum, veritati testimonium perhibens, orabat toto affectu &c. Ioan. Chrysostomum vide in homil. de latrone. Equidem ea fecit, quæ homo pius in tanta necess. debuit. Esurientem pascere, peregrinum colligere huicque lauare pedes, mutuum dare, corpus in seruitutem adigere, liberos Christiane instituere & his similia opera operari non potuit, ab hominū consortio in palum ablati.

Historia Zachæi docet filietatem Abrahæ non in fide tantum esse sitam, Nam hic homo postea quam credidisset, & bona sua in pauperes disper

Cap. 19

G 2 gens,

L O C I, D E

gens, filius Abrahę esse dicitur, ad exēplū patris Abrahę, qui fidē suā operum opt. laude equauit.

Cap. 21

Vigilate omni tempore deprecātes vt digni habeamini effugere omnia ista &c. Hic locus apertiss. declarat per opera fieri, vt digni reddamur, quos a futuris malis & ventura ira misericordia dei conseruet. Dico misericordia dei, Nā hęc nō respuit opera, vti nec opera misericordiā

E X I O A N N E.

Cap. 3

Quemadmodum opera mala malos inquietant & meticulosos faciunt, vt sibi conscij videlicet in concilio iustorum comparere vident, ita efficiunt operā bona, vt boni tanquam leo confidens absque terrore in lucē clariss. prodeant, non metuentes sibi ab auditione mala. Eam laudem ipse dominus in media fidei p̄dicatione bo. operib. vendicat, Nempe quod faciant confidentem atque intrepidum.

Cap. 5

Prodibunt qui bona fecerunt in resurr. vitæ. Qui vero mala egerunt, in resurr. condemnatio- nis. Cōsentit cum Matthæo cumq; reliquis scripturis Ioannes, nec obstat, quod aliquoties fidei vitam æternam ascribit. Facit hoc non dissimulanter, sed non vult in sententiam sectę accipi. Id quod si hic locus minus expugnaret, abūde istud facerent literæ eius Apostoli

Dominus ipse ad operum testimonia in dimissione confugit, per quę sciamus, ipsum a patre missum. Sic quoque ait cap. 10. Opera quę ego facio nomine patris mei, hęc testimo. reddūt de me. Mox vocat ea, opera bona Judæis ostensa, vnde certi reddimur, Miracula Christi, opera bona & esse & appellari posse, in illustrius ornamentū verbi salutis, Opera fidē cōsiliarūt dño, & valde accōmoda fuerunt ad peragendū salu-

tis

BONIS OPERIBVS. 51

tis negociū. Me, inquit Cap. 9. Oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Quis vero credet nos dei esse filios, Christi discipulos ac fratres, Si nostrę professioni lux bo. operum nihil attestetur?

Si filij Abrahę essetis, opera Abrahę faceretis. Ex operib. vult cognosci veros Abrahę filios. Iudæi genus, sectę fidē patriarchę venditāt, opera viri eā vili ducunt, Orthodoxi vero, de genere nil solliciti, fidem & opera Abrahę parib. vestigijs insequuntur, vt non noti sed germani filij sint & benedicte promissionis participes

Cap. 8

Si quis Dei cultor est & voluntatem eius facit, hunc exaudit. Theosebia & obedientia faciunt ad exauditionem precatōnis, id quod alibi quoque scriptura loquitur. Quid? obedientia promouet etiā cognitionē Euangelicę doctrinę. Supra cap. 7. Certe in maleuolam animam non introit sapientia

Cap. 9

Odiū animę proprię, id est, contemptum vitę huius vita æterna dignum esse Misergus negat, Christus affirmat. Animę ob Christi fidem gloriamue profundę prodigus, viuet in æternū. Mox. Si quis mihi ministrauerit, honorabit eum pater meus. Honori nobis est apud deū, Seruire. Alibi gratiæ est, Matt. 5. 1. Petr. 2. Item laudi. Roma. 2. Alibi honorem pollicetur, qui se honoret. 1. Reg. 2. A deo sordent opera coram Deo scilicet

Cap. 12

Exemplū prebui vobis &c. At cuius rei exemplum, nisi bonorum charitatis operum?

Cap. 15

Si hæc nouistis, beati estis si feceritis ea. Nos se parum est, nisi quod noris, facias, Audis vero factores beatos dici. Quæ sentētia multa scripturarum vi rata ac firma fit.

LOCI, DE

In hoc cognoscēt omnes, quod discipuli mei
sitis, Si charitatem habueritis inter vos mutuā.
Christianorum nota charitas est. nō Christi co-
gnitio & Theologiæ scientia. Fratrum stigma
minime fallēs est impletio legis, à domino semel
atque iterum inculcatæ, nimirum hoc capite &
15. id est bonum opus, non fides, non auditio, nō
cœnatio.

Cap. 14. Qui habet præcepta mea & seruat ea, ille est
qui diligit me. Eodem pertinet: Si diligitis me,
præcepta mea seruate. Rursus: Si quis diligit me,
sermonem meum seruabit. Item cap. 15. Si præce-
pta mea seruaueritis, manebitis in dilectiōe mea.
Inculcatur, charitatem non à lingua, sed ab opere
pendere. Deinde opera legis Christi è charitate
oriri. Postremo efficere opera præceptorum, ne
decidamus ab amore domini erga nos & ab amo-
re nostro erga eum

Cap. 15. Torus hic sermo schematicus eo tendit, vt
quotquot credidimus, fructiferi simus in operā-
do. Esse autem facile isthuc, Nam operandi vim
è Christo accipi, in quo per efficaciam mysterio-
rum implantati sumus, Nihil vero operum face-
re quenquam posse, citra huius opem. Ducenda
vixor Hanna, id est gratia. Hæc, ne dubites, parit
et tibi puerum optimum, fructum ventris sui, vi-
delicet bo. opera. Ita sermō Origenes

Vos amici mei estis, si feceritis quecunque
ego præcipio vobis. Inductio. Inimici Christi
sunt, si qui non faciant præcepta illius, ijdem mē-
daces in Canonica Ioānis dicuntur, in Paulo ne-
gatores dei, & paganis deteriores

Cap. 16. Pater amat vos, quia vos me amastis & cre-
didistis, quod à Deo exierim. Prouocat amorem
amici patris amor noster, Verum is amor nullus
esset,

BONIS OPERIBVS. 32

esset, nisi prius amasset pater. Prior amauit quidē, sed præstat noster amor, vt redamantes ad amare pergat. Fides amori postponitur, non quod ante fidē amemus, sed vt innuatur, fide maiorem potioremq̃ esse amorem, 1. Corinth. 13. Vnde dominus ad tædium vsque Petrum rogat, num sese amet, vtrum credat toties non rogat, quippe contentus confessione fidei apud Matthæum. Euidenti argumento est trina quæsitio, nil vsquã esse, quo magis delectetur bonus deus, atque vna dilectione sponsæ

EX ACTIS APOSTOLORVM. Cap. 1

Erant perseuerâtes vnaminiter in deprecatur & oratur. &c. Exempla tam illustria obsistere nõ potuerunt, quo minus suauiludij nostri orbem contra bo. opera cierent. Apostoli, Maria, sanctę mulieres, consobrini domini, non orarunt solum, verumetiam orationi inisterunt, incubuerunt, inseruerunt, inuigilauerunt, adhæserunt. Eiusmodi enim sonat vox græca Lucæ trista, Paulo etiam familiaris, quoties nisum aliquē & diligentiam ad res obeundas significare voluit. Reb. afflictis confugiunt sanctissimi ad certum orationis præsidium, & mouetur oratorium. Act. 4. atq; adeo fit iustus terre motus Act. 16. Quo signo declarauit omnipotens vim boni operis. Sic Moses orans, sed in altum sublatis puris manib. meretur victoriam de Amaleck. Sic Helias orans claudit & aperit cataractas cœli. Cuiusmodi accedunt ad præconium operum doctrinæ. Ananias ad orantē Saulum bonus nuncius mittitur. Act. 9. Petrus lætior nuncius mittitur ad ieiunantem & orantē Cornelium Act. 10. Apostoli captat & tempus & locū orationi

L O C I, D E

diutulæ congruum Act. 3. & 10. Orant in domo
Mariæ cuiusdā magno studio Act. 12. Philippis
exeunt iuxta flumen oraturi Act. 16. & c.

Cap. 2

Erant perseuerantes in doctrina Apostolorum & communicatione & fractione panis & precationib. & c. Mox: Erant quotidie perseuerantes vnaminiter in templo, & frangentes per singulas domus panem, inuicem sumebāt cibū, cum exultatione & simplicitate cordis laudātes deum & c. Habes vitam Monasticam, id est vere euangelicam in exemplo primæuorum Christianorum, ô sæculum aureū. Quām plane afflat hæc exoriētis Ecclesię descriptio sp̄m ignēq; ijs, qui primæui domi, prisce sanctitatis ac disciplinæ ex animo ac ardēter cupidi sunt, Ipsa rei lectio Energitica est, nedum res acta. Vides vero mera ibi opera esse, operib. primam illam sanctorum communionem coisse, operib. constitisse

Cap. 3

Habes à Petro datam eleemosynam, non aurum aut argentum, sed bonam valetudinē claudo, nobis sanam doctrinam. Ibidem cōcionatur Petrus, significans conuerti eum oportere, qui peccata sua deleta esse velit. Adhęc missum Iesum, semen benedictionis, vt vnūquisque conuertat se ab iniquitatibus suis

Cap. 9

Tabitha erat plena operib. bonis & eleemosynis quas faciebat. Laus discipulæ à re omnium contemptissima in schola Luteri. Sed rectiff. fit, vt quod spiritus sanctus probat, hæresis improbet.

Cap. 10

Cornelius religiosus & timens deum cū tota domo sua, præstans eleemosynas multas plebi, deprecansque deum semper, audit angelum dei dicentem: Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriā coram deo, Periocham

hanc

hanc utinam possim personare in omnium hominum aures, qui à Christo cognomen habēt. Sed Germania ἐργόμαχος aures non habet, os habet. Induxit illa in animum, nolle recipere quod sit à Saxonica febris diuersum, cuius duricię pœnas vltori deo dabit. Cæterum Centurio operarius fidei non expers fuit (quando sine fide impossibile est placere deo) alioqui mortua opera fecisset. Fidem incarnationis indubie habuit, incarnatū vero Iesum nesciuit. Qua fide iustificatus, opera suaperintulit. Hęc ante resectum illi Mysteriū regni etiam deo acceptissima fuere, tātum abest vt non accepta illi sint, quę posteaquē reuelato Euangelio, Christum seruatorem exacte cognoris, facias. Ne dicam opera huius ante reuelationē, nō nihil momenti habuisse ad acceptionem Euāgelij, quandoquidē ita habet eius ad Apostolū narratio. Ecce vir, ait, Corneli, exaudita est oratio tua. Mitte ergo in Ioppen &c. Non ociosa est rationalis *oū*. Precessit tamē in ipso quoque gratia, quę & subsequitur, ne triumphet Pelagius. Simili modo non reticet Paulus, se misericordiam cōsecutum, eo quod per ignorantiam Ecclesię restiterit. Quod nullę aures ferrent, nisi Paulus dixisset. Dixit vero vt sciamus, Misericordiam prouocari aliquādo, & esse, cur misereatur Opt. de 9. Nihilominus fatemur, illud ipsum misericordię esse, quo prouocetur misericordia. i. Timoth. 1. Verbum Petri: Qui timet deum, & operatur iustitiam, is acceptus est illi. Palam alludit ad rationale *oū*. Operari iustitiam nihil aliud esse potest, quā exercere opera iustitię, domi ac foris, erga deum et hominem. Habebo. operum sectatores • deo acceptos esse. Hoc si mentitur Petrus, libenter

L O C I, D E

ter cum illo nos mentimur. Sin verum dicit, traditur Satanae Luterismus omnis.

Cap. 13 Exhortantes, vt perseverarent in fide, & per multas tribulationes oporteat nos ingredi in regnum dei. Sic supra cap. 8. Datur spiritus sanctus per impositionem manuum velut per medium opus. Item in Paulo. Iuxta hanc sermonis figuram dicere mihi licet, inuitis inferorum portis, credentem per multa opera oportere ingredi in reg. dei, non aliter ac incredulos & sicte credulos per peccata descendere in Orci culum. Operando & patiēdo apprehendimus vitam æter. Si in fide perstiterimus. Fidelis sermo et omni acceptione dignus.

Cap. 10 Locos pœnitentię colligere animus non fuit. Nam ea res aliud institutum requirit. Verum istud non subindicare non potui, Paulum hic pœnitentiam docere quæ est erga deum, vt cognoscant Misergi se errare, quum dogmatizant, fidentaxat erga deum agi. Porro confer, vt cætera Pauli vitam (cuius formam aliquam Miletî reliquit, aliquam in epistola Corinth. 1. cap. 4. & 2. cap. 4. n. Philip. 1. & 1. Thessalo. 2.) cum vita nostratium Paulorû, & liquebit ita illâ bo. operib. plenam fuisse, vt hanc malis.

Cap. 23 Cognoscant hic quoq; conuersationem exteriorem ad deum vsq; pertingere, & desinât dare cœlo fidem tantum, terrę opera. Idem cap. 24. Equidem magnæ probitatis est, coram Deo & hominibus in bona puraque conscientia conuersari.

Cap. 24 Euangelizat Felici & Drusillę fidem Paulus vbi pedem non figit nec finit sermonem, sed deserit post Euangelium gratię dei, de iustitia, temperantia, & iudicio futuro, vt concionatorib. forma

ma

BONIS OPERIBVS. 119 54

ma præberetur, quæadmodum cap. 26. vbi cū poenitentia poenitentia opera docet.

EX EPISTOLA AD ROMA.

Primo statim & secundo capite, Epistolam oratorum more ingressus, exagitat cum Iudæis Græcos ob aliud nihil, quàm quod designatis flagitijs, nolent culpam agnoscere & poenitere, propterea eam impoeniten. certo secuturum iudiciū in die iræ. Inde mox ascendens obiter prædicat Ethicę legis opera tam in Iudæis quàm Græcis.

Qui redditurus est vnicuique secundum facta sua, his quidem per patientiam boni operis gloriam & honorem & immortalitatem quærent, vitam æternam &c. Sic docuerunt de operibus omnes prophete, Magister, Apostoli, apostolici, Episcopi, Scriptores vsque ad maiores nostros. Quare amentes simus, si nunc diuersam ab hac doctrinam persuaderi nobis sinamus, vel ipsum è cœlis delapsum Gabrielem. Cap. 2

Non qui audiunt legem, iusti sunt apud deū, sed qui legem factis exprimunt iusti habebuntur. Factores legis hic iustificari scribit, quū alioqui neget esse è lege iustitiam. Respondeo. Alibi loquitur de legalibus quæ Euangelizatores Iudæici (Sic enim vocat illos Tertul.) ceu necessaria in Ecclesiam ingerebant, & item de mortalibus videlicet ante fidem, at hic de lege dei loquitur, qua docemur bene agere, vnde præmittit, auditores, quod multi soleant audire, pauci facere. Item præmittit: qui in lege pecca. per legē iudicabunt. Ad hæc cōnectit de gētib. quæ naturaliter habēt quę legis sunt, vt videas hunc locū de morali solū intelligi oportere, Atque hic demū facit Paulus cum

Iaco

L O C I, D E

Iacobiana episto.

Si præputium iustificationes legis seruauerit
 &c. Persuasum mihi est, uocabulum legis poly-
 semon esse. Alibi enim significat pentateuchum
 modo, & hoc peculiarius, Iudæis etiam suffra-
 gantibus quando ha Thora crepant, alibi totū
 uetus test. ut. i. Corinth. 14. in lege scriptum est,
 &c. cum sit in Esaiā secundum. LXX. alibi signi-
 facat præceptum vnum ē lege, id est libro legum
 Mosaicarum, alibi simpliciter uerbum dei, ali-
 bi habet & Christus legem. i. Corinthior. 9.
 Galath. 6. In Paulo nostro iam legalia dun-
 taxat, quæ passim uocat opera legis, iam mo-
 ralia tantum, ut proximo loco & infra cap. 7. &
 13. iam simul legalia & moralia complectitur, li-
 cet hoc perq̄ raro. Vtraq; sentit Philip. 3. in iusti-
 tia legis &c. & Titi. 3. Nō per opera iustitię quæ
 fecimus. 2. Timo. 1. nō secundū opera nostra etc.
 Proinde necesse habent Theologi, ut accurate di-
 spiciant, quid quo loco uocet legem Apostolus.
 Lex per Euangeliū abrogatur Hebr. & lex per
 Euangelium stabilitur Roma. 3. Nisi igitur distin-
 guas inter legem & legem aut in Manichæi aut
 in Ebionis spermologiā imprudens incidet. Cæ-
 terū adnotato loco iustificationes legis ad Ethicā
 pertinet. Loquitur enim de incircuncisis, q̄
 facientes legem, circuncisis anteferuntur. Utro-
 bique lex est, Sed præputij præstantior, quia Ethicā
 ca, & ea pars legis, uerbo gratiæ stabilita, adhuc
 uiget. Huc pertinet, quod uirtutes grauiora le-
 gis appellat in Euangelio dominus. Verum ut
 maxime sentiat Apostolus totam legem, uideli-
 cet ceremoniam & moralem, quoties opera le-
 gis dicit, non repugnat tamen orthodoxæ doctri-
 næ, quandoquidem aut contra Israelitas tonat, q̄
 respues

respuebant fidem Euangelicā, visi sibi citra hanc iusti eo quod sectarentur legem iustitiæ, suam iustitiam siue opera legis Rom. 9. 10. aut contra eos fulgurat, qui etiam absq; fide Iesu iustitiam ex lege habere posse Iudæos fratres arbitrabātur, quā q̄ ipsi, iam credentes, è fide sua, non è morali lege ante facta, iusti habiti fuerant, utcunq; sibi legis merito ad Gratiā peruenisse videbantur. Atq; nec ita viceris, si vel iniquum donem.

Hoc toto cap. clariss. patet, in hoc apparuisse Cap. 6

Gratiā saluatoris, vt declinemus à malo, & faciamus bonum. Damnatur itaq; secta & de falso Euangelio, & de carnali vita. Debat hęc, si saperet, in hoc cap. et huius similib. potiss. versari, vt ad emendationem morum ædificaretur, & non consenscere velut ad Sirenum scopulos, in pugna Iudaica, Cuius bona pars nobis nihil negocij exhibet. Catholici vtuntur hoc capi. in doctrina Baptismi & Christianę circuncisionis, item priore parte sequentis sept. Cuius sensus

est: Viri fratres à Mose liberati estis, sed Christo emancipati, ne putetis licentiam esse libertatem. Cap. 7

Moses exegit à vobis seruitutem, exigit Christus quoque seruitutem, licet disparem. Hic noua omnia, nouus spiritus, nouus homo, noua creatura, cuiusmodi cum per Regenerationem facti estis, seruire & fructificare deo debetis, abundantius etiam q̄ antea sub vetusto ac literali Mose. Nota autem fructificare Deo esse rectas actiones deo gigni, interprete Vulgario. Hoc illud est quod toties mihi volo, Nempe bo. opera deo fieri, à quo & fiunt in nobis & rependuntur nobis

Huic sept. Adijce aliquot periodos octauæ cap. Cap. 8

contra vitam veteris Adæ, quæ pro nephas, pro nostram fidem, rerum nunc in Ecclesia non sua potitur.

L O C I, D E

potitur.

Cap. 12

Rationalis cultus dei consistit in correctione prauorum morum. Libet huc nonnihil Origenicum afferre. Si quis superbiam corporis sui vincat, is imolat vitulum: si iracundiam superet arietem: si libidinem, in holocaustum offert hircum. Si vagos cogitatus refecet, columbas & turtures. Breuiter hostia viuens sancta deo placens, corpus est incontaminatum. Hec ille. Hoc sacrificij genus aut est necessarium ad vitam, aut non necessarium. Si est necessarium, pudefit secta cum dogmate. Si non necessarium, indifferens est. Si indifferens, licebit in peccatis manere contra, Roma. 6. Catholica anima Paulum audiat significantissime precipientem. Ne *συχνηματιζεσθε* seculo huic, sed *μεταμορφουσθε* per renouationem sensus vestri, vt probetis quæ sit voluntas dei, quod bonum acceptumque & perfectum sit, id est, Curate vt Christiani sitis operetenus.

Cap. 13

Nā præterijt tempus peccandi, ceu atra nox, Tempus vero bene operandi per Euangelium illuxit. Quare abijcite opera tenebrarum & induimini ceu arma opera lucis, vt *εὐχημόνως*. Conuersemi, dum dies est, quo cum venerit dies tenebrarum & caliginis, Sopho. i. dies visitationis & retributionis. Ose. 9. fiduciam habeatis. i. Ioan. 4.

Cap. 14

Qui in his (iustitia, pace, gaudio spiritus) seruit Christo, acceptus est Deo & probatus hominibus sæpe in literis apostolicis inuenire est, seruitus dei & Christi, vt noua libertas (quod Saxonicum venenum orbi propinarunt noui apostoli) ad saxum veritatis allisa frangeretur. Proximo per charitatem seruiendum esse concesserunt è quinto ad

to ad Gal. compulsi, quidem etiam monuerunt, sed omnes æque horrent, si dicas Servire Christo oportere liberos. In seruitutē legis nemo quenq̄ in ecclesia redigit, quod olim faciebant pseudapostoli. 2. Cor. 11. Gal. 2. 5.

Debēt & hæ(gētes) in carnalib. ministrare Cap. 15
pauperib. sc̄tis. Debitū nostrū est, vt bene erga fratres et sorores in Christo operemur. Huc pertinent loci: Debetis alter alterius lauare pedes, Ioan. 13. Et Roma. 13. 1. Ioan. 4. Nemini quicq̄ de beatīs nisi vt diligatis inuicē. Hoc debitum à nobis poscit, cui debemus omnia.

EX PRIORE CORINTH.

Apparet exordio, Christianos inculpatoſ Cap. 1
se debere in die, siue in diem. Philipp. 1. Domini nostri Iesu Christi. Pertinet vero hoc ad exteriorem conuersationē, de qua tēpore iudicij gaudebunt qui tēpore gratiæ in ea præcelluerunt.

Quæ oculus non vidit & c. præparauit deus Cap. 2
diligentib. se. Locum hunc in Esaiā vidimus. Crebro monendū sumus de re omnium certissima atq; saluber. vita æter. præparata est diligentib. deum, non credentib. solum.

Non in verbo regnum dei est, sed in virtute. Cap. 4
Nisi hoc Paulus diceret, blasphemum iudicaretur ab ijs quorum res tota in verbo, concione, garritu, aramento consistit. Virtute id est, vt exacte Erasmus, vi cœlesti, quæ cōcordia, malorū tolerantia, & totius vitæ innocētia declarat. Valētinian⁹ Imp. episcopos monuisse legiē, vt præſentent *ὄν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ βίῳ* Iustinus auditor Apostolorum ad gētes sic ait, Non in verbis sed in factis versantur res Religionis nostræ. Si Philosophia mundi huius, Seneca teste ad Lucil. non dicere sed facere docet, & totam hanc Socra

L O C I, D E

Socrates ad mores reuocauit, quāto veri⁹ isthuc philosophia Christi? Gorgias aliquando perorans de concordie laude male audiit à Melātho. q̄ ipse domi suę concordiam inter pauculos non haberet. Eudemonidas in Academia Xenocratem videns de virtute philosophantem: Quādo inquit, vtetur ea? Panthidas item cum audisset philosophos de reb. grauib. disputare ait: Sermones isti nihil vtilis sunt, nisi ijs vtamini. Hinc illud Laconis est, qui Athenienses honesta scire sed non facere dixit. In hanc sententiam nihil potuit consummatius dici, q̄ quod ab Euripide votū est, quando sic inquit: Vtinam miserum mortalium genus elingue sit, resq; ipsæ pro voce hominibus sint. Quæ memorauī, vt à paganis semipagani discamus, quando quidem scholam Christi ferè pertæsi sumus.

Cap. 5 Pascha nostrum pro nobis immolatus est Christus. Hoc Euangelium est. Itaq; festum celebremus in azymis synceritatis & veritatis. Hæc parænesis est, Euangelio contigua. Sermone consequentia inferunt: Christus pro nobis mortuus est, Ergo posita malicia, synceri vericquissimi. Sic cap. 6. auocat à peccando Nam, inquit, empti estis precio. Q. d. Redēpti estis, quia peccaueratis, non vt peccetis, aut vobis peccando palpetis. Sic Gala. 1. vt eriperet nos & c. sic Ephe. 5. scriptū trad. vt purifica. & c. Sic Coloss. 1. per mortem, vt exhib. nos sanctos & c. Ad quē modum Titi. 2. Qui ded. seipsi. pro nob. vt red. & purifica. & c. Rursum. 2. Cor. 5. Pro omnibus mor. vt qui vsuit etc. Nostri globi his gaudent epiphoris: Christus pro nob. mortuus est, ergo liberi sumus ab onere, ergo peccantes non perimus, ergo inutilia sunt opera, ergo præcepta dei

nos

nos non obligant ad gehennam, quia ea pro nobis impleuit Christus.

An nescitis, quod iniusti Reg. dei nō cōsequētur? Quos vocet iniustos, mox exprimit, Nimirum flagitiosos. Audin vero tu Luterista crassa peccata (quorū scripturā rationem habere negas qñ & mundus ea dānet) prohibere credentes à coeli limine. Idem ad Eph. et Gal. Cap. 6

Circumcisio nihil est & p̄ceptum nihil est, sed observatio p̄ceptorum dei. Quorū hęc Paule? Sunt ne aliquid opera legis, quę tu toties reijcis? Aut igitur aliud est, cum ais opera legis, & aliud, cū ais observatio p̄ceptorum dei, aut tibi ipse non constas? Atqui tibi cōstas. Proinde aliud est opus legis, aliud observatio p̄ceptorū quorū illud nihil est, te ita dicēte, hoc vero aliqd est. Intellexistis hęc omnia? Cap. 7

Sic currite vt apprehendatis. Quid? vitam æter. ita enim sequitur. In stadio Ecclesię currite per merita: quę Christi merito valent: ad heredita. possidendam. Sic Beda: Nobis currēdum est, sed in via. Qui p̄ter viam currit, inaniter currit. Via per quam curritur, Christus est, per illū curris, ad illum curris, in ipso requiescis. Hęc ille ex Augusti. Extra stadium Ecclesię non curritur. Aut si curritur, hic rependitur. Quemadmodum Remanorum virtutibus honorem & temporale bonum repensum fuisse Augustinus in ciuitate sua existimat. Cap. 8

Si linguis hominum loquar & angelorum, & si omnem fidem habeā, Charitatē autē nō habēā, nihil sum. P̄conium charitatis post se relinquit omnia. Frustra credis, frustra fidis, frustra Euangelizas, Si ἀντιθέτου Charitatem dei & proximi à spiritu datore non habeas, si secun-
H dum

L O C I, D E

dum charitatem non ambules, si per charitatem fraternitati non seruias.

Nunc autem manet fides, spes, charitas, Triā hęc, Sed maior horum charitas. Non tutum est hac ætate, qua sola fides regnat, isthuc palam confiteri. Sed audemus maius quiddam, Deus charitas est. 1. Ioan. 2. Nusq̄ legitur. Deus fides est. Itē Charitas est perfectionis vinculum, non fides, Colof. 3. Charitas est finis precepti Mosaiici, nō fides. 1. Timo. 1. Porro quanti fidem sua in classe faciamus, alibi testificatus sum. Non me pudet Euangelij. Amo cum Paulo loqui, amo cū Paulo tacere. Fateor mihi placere sacras literas, à stylo scribarum recentiorum illæsas. Si id peccare est, fateor id quoq̄.

Cap. 15

Abundantes in opere dñi semper, sciētes q̄ labor vester non est inanis in dño. Operemini domino, laborate, sudate in Ecclesiastica vinea, merces vestra est in cœlis. Nam nisi esset reuiuifcentia mortuorū, in vanū et laboraretis et certaretis, Atqui est reuiuifcentia, Certum igitur brachion strenue currentib. polliceor.

Cap. 16

Si quis non diligit dominum Iesum Christū sit anathema, Maran atha. Epistola in doctrinam charitatis desinit, vtpote quam vsq̄ adeo per omnia attollat. Maledictioni extremæ deuouet non diligentes Christum. Iam qui hunc non diligunt nec proximum diligunt. Qui proximum non diligunt, non bene operantur erga proximum. Fit igitur, vt qui non bene operetur, deuotioni anathematis reddatur obnoxius, Iuxta Psal. 118. Maledicti qui declinant à mandatis tuis.

EX POSTER. COR.

Cap. 1.

Gloriatio nostra hęc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod cum simplicitate &c. Perio-
dus

dus hæc ad conuersationem spectat, de qua glo-
 riarî non vno in loco solet Apostolus. Vide Act.
 23. 24. 2. Timot. 1. sic commemorat. 1. Thefl. 1. cõ-
 sancte & iuste apud illos vixerit. Ad hanc vero
 gloriationem adigit sanctos potestas tenebrarũ
 aduersaria. Qua sæuiente subit piorum conscien-
 tijs vitæ inculpabiliter actæ recordatio, vnde
 haud mediocrem consolauonem, nec abiectam fi-
 duciam in aduersis accipiunt. Sic gloriatus est de
 bonæ vitæ conscientia, etiã coram deo Moses
 Num. 16. Dñe tu scis & c. præter hunc Samuel.
 1. Reg. 12. Qui ipse quoq; deum testem suæ cõuer-
 sationis inuocat, & eam fiduciam illi suæ ipsius
 conscientie testimonium addidit. Job item cap.
 31. David in psalms sæpissime. Et Ezechias Ela.
 38. Memento dñe quomodo coram te ambulauî
 & c. Et Hieremias cap. 18. Recordare dñe, quod
 steterim & c.

Momentanea leuitas afflictionis nostræ mire
 supra modum æternum pondus gloriæ operatur
 nobis & c. Fructum tribulationis tranquillum,
 Heb. 12. æternã gloriã fore pmitit in Paulo Spũs
 Hæc immortalitatis gloriã, quã præcedit mor-
 talis ignominia καὶ ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν,
 id est ineffabilem facit. Vehementer optatã cru-
 cem, quæ tanta gloria dignos reddit sui baiulos.
 Hęc sententia Roma. 8. sic enarratur: Siquidẽ cũ
 Christo compatimur, vt & vnã cum illo glorifi-
 cemur. Et. 2. Timo. 2. Si cõpatimur, & cõregna-
 bimus. Huc illud quoq; apud Lucã refertur: Bea-
 ti qui fletis, quoniã ridebitis. Labore paratur res-
 quies. Et tristitia venit ad gaudium. A caluaria
 iter est ad paradysum Christi fidelib.

Cap. 4

Quapropter contendimus siue domi siue for-
 ris peregre agẽtes, vt deo placeamus. Ocs enim

Cap. 5

L O C I, D E

nos manifestari oportet coram tribunali Christi
 vt reportet vnusquisq; ea quæ fiunt per corpus,
 iuxta id quod fecit, siue bonum siue malum. Hęc
 profecto credentib; & vere Euangelicis Corin-
 thijs scripsit, vt locus non sit tergiuersationi. Si
 hoc terrore domini non terremini, vt schismatici
 à dogmate simul & conuersatione resipiatis, nō
 terrebimini, si quidam vestratum à mortuis resur-
 gentes, tale nuncient. Christus pro omnibus
 mortuus est, vt qui viuunt posthac non sibi vi-
 uant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurre-
 xit. Habes hic quoq; quod supra monui, mor-
 tem Christi causam esse debere, cur, à malis ab-
 luti, bonis posthac vacemus operib;. Ille morte
 sua vitam nostram quæsiuit, et sibi eam demeruit
 astrinxitq;. Est æquill. permutatio, Christus no-
 bis mortuus est, vt nos illi viueremus. Placet il-
 lius mors, placeat illi vicissim nostra vita. In cor-
 pore mortali mortificatoq; illi nūc viuamus, vt
 in corpore immortalis cum illo viuamus.

Cap. 6. Ecce nunc dies salutis, Ne quam vsquam de-
 mus offensionem &c. Sed commendemus nos
 ipsos vt Dei ministri in tolerantia multa, in afflic-
 ctio. in labori. in vigilijs, in ieiunijs. Lege cetera.
 Palam facit, tempus Euangelicę gratiæ, tempus
 Christianę vitę & bonorum esse operum. Euan-
 gelium ortū est in mūdo malo, vt ex hoc delecti
 mali, boni fiant & bonarū actionum zelotæ.

Cap. 7. Habentes igitur promissio: Charissimi mun-
 demus nos ipsos ab omni inquinamento carnis
 & spiritus, perficientes sanctūmoniam in timore
 Dei. Schisma κακῶς πάρα quoties sanctūmonix
 mentionem fieri audit, quippe contentum, quod
 Christus sanctūmoniam perfecit. Quare si is per-
 fecit, irritum est, si tu quid conere. Sic igitur
 emenda

BONIS OPERIBVS

59

emendabitur diuinitus inspirata scriptura: Habētes promissiones Chariss, non mundemus nos ab omni inquinamento carnis, quia non possumus, nec opus est, Christus enim qui potuit per fecit sanctimoniam nostro nomine. Ad hanc normam corrige illud in Petro è Leuitico: Ne sancti estote, quoniam ego sanctus sum, ait dominus, & id genus plurima. Quod ego ἐῖρωτεύωμ dixi, vt saltem hac via aliquid apud valde ironicos istos proficiam.

Illud autem dico: Qui seminat parciter, parci- Cap. 9
ter & messurus est, Et q̄ seminat in benignis col-
lationib. &c. Hic semina frater, vt illic metas. Se-
minantur vero opera, metitur vita æterna. Gal.
6. Hic euntes inus, & flemus mittentes semina
nostra. Venientes autem veniemus (ad œcume-
nicum iudicium) cum exultatione, portantes ma-
nipulos nostros. Psal. 125.

EX GALAT.

Qui dedit seipsum pro peccatis nostris, vt e- Cap. i.
riperet nos ex presenti seculo malo. Iterum atq̄
iterum infigit animis nostris, alteram dominicæ
mortis causam, præuidens nimirum in spiritu,
obiter ingressuros spurcos Gratiæ prophanato-
res, quorum blandiloquentia & cauponatione
vetus disciplina rueret. Mors Christi deterrere
te debebat, ne peccares, & tu hac fretus peccas,
nec te peccasse pœnitet. Christus mortuus est
pro peccatis nostris, ne peccare pergamus. Hoc
sentit ibi Paulus. Præcio sanguinis sui redemit
nos de hoc seculo (quod peccata malum efficiūt)
Atq̄ adeo eripuit, ne in posterum in malo secul-
lo mali simus, ne iuxta sæculum & eius deside-
ria viuamus, Sed ab hoc liberati saluatq̄ gratis
per fidē, accepto spiritu, liberatori in omni bono
H ; opere

L O C I, D E

opere seruamus. E præfenti faculo malo per mortem crucis erepti sumus credentes, non vt in eo non viuamus, fed ne illi, ne fecundum illud ne ad voluntatem aut curfum illius viuamus. Mors crucis facit, vt mundum crucifigi oporteat nobis, et nos mundo, ac fiat, vt mortui in mortuo mundo reliquum vite tempus consumamus. Præftat hæc ereptio, vt nunc liberti mundi fimus, & fiamus ferui dei, vtq; libertini peccati fimus, & fiamus ferui iuftitiæ. Roman. 6. 7. 8. 1. Perr. 2. Cur hoc tam fcitu neceffarium cum Paulo infigente non infigam?

Cap. 5. In Chrifto Iefu neq; circuncifio neq; præputium valet, fed fides per dilectionem operans. Hoc cap. charitatē magis q̄ fidem docet Apoftolus, charitatem inq̄, vt quæ legem Chriftri impleat, & citra quam fides vel efficaciff. nihil valeat, dices: Fidei energiam tribuit, Refpō deo, tribuit, fed addita charitate, fine qua nulla eft, fi quam habet, energia. Charitas anima eft fidei, igitur à charitate, fiue, vt hic dicitur, per charitatē habet energiam fides.

Expecto Monitorum grunitus, quib. auditis, fcripturarum collatione docebo, quid Apoftolus energumenam fidem Gal. 5 salutem. 2. Corin. 1. Vitam ibidem, operationem Coloff. 1. & Iaco. orationem &c. Cap. 5. vocet, & attentabo, num Saturni falcem & Tinediam bipennem, qua omnia difsecant, heberare poffim. Nam fi hunc locū (quem fi nesciunt, nunc ego illis. commonftro) amiferint, maximam partem dogmatij amiferunt.

Quoniā vero de libertate hac in epiftola potiff. loquitur Paulus, et parum firmam in fuam perniciem torquēt, paucis accipe quid fit libertas

Sacrae

BONIS OPERIBVS. 68

Sacræ ligerae de triplici libertate cōminiscuntur: Vna corporum, reliquæ animorum. Prima est, qua olim liberi erant serui anno septimo. Exod. 21. De hac libertate, Hieremias cap. 34. Hanc libertatem item sentit Apostolus, 1. Cor. 7. Et vbi liberorum mentionem interspargit videlicet. 1. Cor. 12. Gal. 3. Ephes. 5. Huius generis libertas est, de qua apud Mattheum cap. 17. Igitur filij sunt liberi. Nam filij regum patrib. non pendunt tributū quippe immunes. Altera vera illa libertas est, & nostra, Nempe qua liberi sumus à seruanda Moysi lege, & gentes, & Iudæi, ita vt vtrosq; non obstringat, nec inducat iram maledictionis, De hac libertate Ioan. 8. Si vos filius libera: Item. 1. Cor. 10. 1. Cor. 3. Gal. 2. 4. 5. 1. Petr. 2. Tertium libertatis genus, est qua liberi sumus à peccato, vt serui iustitiæ simus. Roma. 6

Quicquid seminauerit homo, hoc & metet, Cap. 6
 Nam qui seminat in carnem suam, de carne metet corruptionē. Sed qui seminat in spiritū, de spū metet vitam æternam. Bonum autē faciendo ne defatigemur. Tempore enim suo metemus non defatigati. Itaq; dum tempus habemus, operemur bonum &c. Sensus est, Sicut feceris fiet tibi. Da & dabitur tibi in sinu tuo mensura bona, concussa, referta. Non inanis est labor, non perit beneficentia. Messis opulentiss. æternæ vitæ satis ac super omnia remunerabit, vsq; ad poculum etiam frigide aquulæ. Inuicem alij aliorum onera portate, & sic complete legem Christi. Vno salutu bis peccas Paule, partim quod Christo legem tribuis, partim quod eam complere nos iubes. Nam Christo & legi nihil, dein nemo potest complere legem. Hoc dixi sumpta persona Lutherani cuiuspiam.

LOCI, DE
EX EPHES.

Cap. 1. Electionem Christianorum ad sanctos mores & opera charitatis ceu in finem suum tendere, palam ibi legis,

Cap. 2. Legis & hic Christianos, ab ijs qui ante fuerant mutatos esse debere, Nam propterea fuisse ad Regni consortiū vocatos. Exui ac abijci vetustas debet, instar serpentine pellis, & suspiranda Aquilę renouatio. In via peccati venimus à mundo ad ecclesiam, sed curandum, ne illac redeamus Magi chaldęi doceant nos, qui Christo cognito per aliam viam reuersi sunt. Sic nos à prioris vię itinere abstinentes, meliore via ad paradysum contendamus, q̄ ad ecclesiam primū accessimus. Conditi sumus in Christo Iesu ad opera bona, que preparauit deus, vt in eis ambulemus. Intelligis creatos & recreatos nos esse ad perfectionem bo. operum. De prima creatio. exponit Basilus, de secunda, videlicet spiritali, Theophylas. vt scias vtramq; nostri conditionem exigere bona opera. Veriſſ. Theophy. Post fidem, inquit, susceptam, operibus opus est. datum est cœlum, sed recte factis ad id eniti oportet. Cap. 4. 5. et. 6. occupatur operū morumq; adhortationib. quas vtinam sic legerent Ergomachi vt legunt disputatio. aduersus opera legis. Que ad nos è paganismate conuersos proprie pertinet, ferè negligimus de alienis interim curiosi, id scilicet est iuxta Comicum foris, non domi sapere. Sufficiebat semel exacte didicisse ac nosse libertatem gentiū à Moysi iugo, at in doctrina euangelicę innocentie assiduos esse conueniebat, quandoquidem scriptura hac in parte frequentior est. Q, si vsq; adeo expugnare pergant paręneticam, video epitaphio fore opus. tā vitę Christianę q̄ Christianis operib.

Hos

BONIS OPERIBVS. 61

Hos capitū scopos obserua: dico & obtestor per dominum, ne posthac ambuletis, sicut reliquæ gentes &c. Vos autē non sic Christū didicistis ubi claret, Christum siue euangelium eò discere oportere nos, vt per iustit. & sanctitatē veram, in nouitate vitæ conuersemur. Sitis imitatores dei tanquam filij dilecti &c. Nunc estis lux in dño, vt filij lucis ambulate &c.

Sciētes q̄ vnusquisque quod fecerit boni, hoc Cap. 6
reportabit à Deo. Colos. 3. Scientes quod à do-
mīno recipietis mercedem hæreditatis. Nota sen-
tentia est. Da Christe, vt verbum tuum capiat in
nobis, ad fructificandum deo. Da Christe, da
quæso. Nam tempus breue est, & nos velut vm-
bra fugimus.

EX PHILIP.

Quemadmodum. 1. Cor. 1. Sic hic quoque Cap. 1
vult, vt inculpati syncerique simus, ad diem dñi,
Imò vt fructu iustitiæ repleti in isto die simus.

Audis opus nobis fore iustitiæ operib. quando
statuemur ad tribunal Christi. Idem. 1. Thessa. 3.
& 5. 1. Thimoth. 6. O vnice necessaria sollicitudo

Tantum digne Euangelio Christi conuerse
mini. Prædicator gentium nusquam dicit, ad eos
qui non operantur, Tantum credite, sed ad
eos qui credunt dicit: Tantum euangelizetis viui-
te. Quid? hoc ipso capite refragatur solius fidei
fabricatorib. quum dicit: Vobis donatū est pro
Christo, non solum in ipsum credere, verum eti-
am pro illo pati. Proinde nemo clamatorum ti-
bi illud eripiat: Nempe, tantum, fidei adimī &
operib. ascribi, quæ tamen credentium sunt, Cæ-
terum vtitur hic verbo insigniore, dum affectat
nobis maiorē in modū cōmendare externæ con-
uersationis studiū, Respicit vero huc, vt impe-

L O C I, D E

cret, politiam non Ethnicam sed Euangelicā. Cupit differre politiam Christianorum à politia paganorum, Sicut differt nostra ab ipsorum philosophia, & nostræ Ecclesiæ ab ipsorum Muscæis. Nam ita est voluntas Dei. Ephe. 4. Admonet digne vocatione nostra Colof. 1. Et digne Deo. 1 Thef. 2. Ambulandum ijs esse, qui fide in album filiorum Dei relati sunt

Cap. 2 Cum timore & tremore vestram ipsorum salutem operemini, id est, ita viuatis, vt ea que faciunt ad vestram salutē operemini. Theophyl. Apud Ioānem iubemur operari cibum, qui periret in vitam æter. Eodem sensu iubemur hic operari salutē eter. id est, eò referre quicquid aut agimus aut dicimus, vt apprehēdamus obtineamusque vitam in cœlis, promissam & Agni immaculati merito promeritam

Cap. 3 Scopus operum nostrorum Brabion supernæ vocationis est, id est, vocati sumus in cœlum Euangelica prædicatione, illò tendimus, illic manet nos palm 1, quæ est merces hæreditatis

EX COLOSSENS.

Cap. 1 Precatio Apostolica ad deum, vt voluntate Dei percognita, ambulemus digne domino, atque huic placeamus in omni bono opere fructū ferentes &c. Non auditur Paulus his in locis, quia nullibi minus Euangelista est, nec quid ab eo præter Euangelion requiritur. Vitam deo dignam à nobis exigere, est aquam è pumice aque caluo capillitium postulare. Filius deo digne vixit, cuius vitam ipse nobis donauit, vt iudici vitam deo dignam postulaturō dicamus: Tu pro nobis digne deo vixisti. Qua satisfactione accepta, à ventura ira tuti nos, in cœlum pernicem inuolabimus. Nam non de factis cognitor ac iudex est,

BONIS OPERIBVS.

62

est, sed de fide nostra. Quare nos debemus credere tantū promissioni & fidere misericordia, Christus debet facere. Tali $\chi\rho\iota\sigma\tau\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\alpha$ seduxerunt corda simplicium Germanorum apostatici verius quā apostolici præcones, quorum Euangelion a vero Euangelio diisonat, non diatesseron, quale erat Tatiani, sed dis dia pason

Aliud. Nunc autem reconciliaui vos in corpore carnis suæ per mortem, Vt exhiberet vos sanctos & irreprehensibiles & inculpato in conspectu suo. Supra locos consentientes è Paulo aggressi, quib. hic, & quo illi genuine enarrantur. Chrestologi mortem & sanguinē Christi peccatis alēdis prædicāt, Theologi vero tollēdis. Illi tantū vtuntur morte Christi ad consolationem non pœnitentium (quos non habent, aut si habent, non sunt sui) Sed impœnitentium, ij vero partim ad consolationem vere matureque pœnitentium, partim ad monitionem siue exhortationem sanctorum morum, sicut hic & supra legis. Tantum discrimen est inter Catholicos & Luderanos.

Sicut igitur accepistis Christum Iesum dominum, ita in eo ambulate. Idem cum Ephes. 4. vos autem non sic didicistis Christum &c. Aper te exigit, vt qui Christum in Euāgelio didicerūt Christum in fide acceperunt, Christum in gratia cognouerunt, Christum in baptismo induerunt, secundum Christum viuant, ad exemplum Christi ambulent, vestigia Christi insequantur, voluntatem Christi faciant. Hanc veritatem stabiliri audiemus in Cano. Ioannis.

Cap. 2

Eripuit nos benedictus ille a potestate tenebrarum et transtulit in regnum suum, vt terrestria, mundana, animalia, carnalia, diabolica vehementer

Cap. 3

men

L O C I, D E

menter ab animo contemnentes, superna quaeramus, ac coelestia curemus, vt hoc mūdo vtamur tanq̄ non vtentes, & de patriā, ciuitatis manentis, possessione ac fruitione cogitemus.

EX P R I O R E T H E S S A L O.

- Cap. 1** Non in verbo solum, verum etiam in virtute Quod alios docuit 1. Corint. 4. Ipse opere verū facit. Hortatur, & pr̄git verus doctor.
- Cap. 2** Vt ambuletis digne deo, qui vocauit vos in Reg. suum et gloriam. Vbiq; vides Gratiaē praedicatione hoc agere Apostolum, vt mores formet, non solum vt latum afferat nuncium. Qui vocati sumus ad regnum gloriaē Magni dei, gratiaē est, sed ea vocatio gratiosa requirit vitā Christianam & opera bona, vitam & opera inquam digna tā vocatione munifica, quam vocante deo
- Cap. 4** Quemadmodum accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere deo, vt abundetis magis &c. Lege quae sequuntur. Alibi audis, debere nos, hic oportere nos recte face re. Nescio si quid tam cōfessē veritati addi possit
- Non vocauit nos deus ad immunditiam sed ad sanctimoniam. Venit enim filius dei vocare peccatores ad poenitentiam, non ad licentiam. Vocauit immundos vt mundi fiamus, & mundi apparitionem iudicis è caelo expectemus. Tristum est in Paulo, *ἐν χημόνοις* ambulandum
- Cap. 5** Non constituit nos deus, vt iram nobis concitemus, sed vt salutem consequamur per Christum. Eandē sententiam aduersum operum carnis probe munit. Peccatores iram, operarij salutem consequimur per Christum qui via est. Vbi ergo sunt qui in medio flagitiorū barathro sibi æter, salutem pollicentur?

E X

BONIS OPERIBVS.
EX POST. THESSA.

6

Persecutionem patientes digni habentur re-
gno Dei, cuius gratia etiam patiuntur. Textum
torquere potes, negare non potes. Crux & ve-
xatio dignos facit nos, aut certe facit vt digni fia-
mus regno gloriæ, sicut bonum opus vigiliæ &
orationis quoque Lucæ. 21. vtrobique idē in græ-
co. Aliud. Qui non obedierunt Euangelio, pœnā
luent interitum æter. Non dicit: qui non audie-
runt Euangelium. Quid vero sibi velit obedi-
endi verbum. cap. 3. vides: Si quis non obedit ser-
moni nostro &c. Hic iterum legis electos esse
nos in salutem, & vocatos in acquisitionem glo-
riæ. In fine huius cap. precatur, vt electi ac voca-
ti stabiliantur in omni sermone & opere bono

Cap. 1

Cap. 2

EX PRIORE TIMOTH.

Finis præcepti est charitas &c. Eo omnia
vrget lex Mosi, vt charitas atque amicitia in po-
pulo Dei vigeat. Idem Roma. 13. Gal. 5. Matt. 22.
At non vulgaris charitas, sed eius hominis, qui
sit puri cordis, bonæ cōsciētia & rectæ fidei. Sic
sentit: Quid iactant nobis legem suam Iudæi fra-
tres: Si amamus, legem seruamus

Cap. 1

Nam hoc bonum est & acceptum coram sal-
uatore nostro. Quid obsecro? Vitam degere in
pietate & honesta. Atqui hæc duo ad opera ten-
dunt, quare ergo negāt, Christo accepta esse ope-
ra? Sic cap. 5. dicuntur opera viduæ accepta esse
coram Deo.

Cap. 2

Profitentes pietatem per opera bona, Sunt
qui longum separent a pietate opera, semet fallē-
tes ex loco: Corporalis exercit. &c. Theophyl.
Necessē est, vt mulieres se rectis operib. ornent

Salua tamen fiet per generatio: filiorum, Si
manserit in fide, Num sola, adduntur dilectione,
san-

fan-

L O C I, D E

Sanctificatione, castitate

Puras manus &c. Docent hodie sufficere ad orationem fidem, Paulus vero addit vitæ innocentiam.

Cap. 4

Pietas promiss. habet vitæ præsentis & futuræ. Ad pietatem autem declarandam opera exteriora pertinere audisti, ad hæc iubetur Timotheus vt seipsum exerceat ad pietatem. Exercere vero foris fit, nec obstat locus de corporali exercitata: ad pauca vtili, Nā hoc de Encraticis obseruati onib. sentit quib. plus equo inleruiebat sui corporis crucifixor Timotheus. Tametsi eas non reijcit, Imo sæpe laudat, & se in his exercuisse iacetat. Sed præfert pietatem. Hæc in fide ac vita, in nocturna atque diurna meditatione diuinæ legis ac in beneficentia liberali consistit. Tali per Paul. promittitur æterna vita. Tale faciens saluabit se. aspice textum omnem.

Cap. 5

Fidem abnegauit & est infideli deterior. Quis? Non bene operans erga familiares erga domesticos fidei. Cæterum si nō bene operans, aut qui deest officio suo, fidem abnegauit, infideli deterior factus, quanto magis fidem abnegat male operans? Si adamussim dicti huius res christianorum exigenda est, nolo dicere, quid de nobis iudicari oporteat. Parce Iesu, trāsforma nos ante obitum, ne in æternum pereamus

Cap. 6

Apprehende vitam æter. ad quam vocatus es. Agonizans per arctam viam nostræ Religionis prehende brabium. Sis iustus, pius, fidelis, amator, patiens, mansuetus, & accipies coronā. Vocatus es vt curras. Præfixum est brabium. Tuum est currere, acquirere, frui. Præcipe vt bene faciant, vt diuites sint in bonis operib. Synce
re Chri

re Christianus ter diues est, Nemp̄e diues fide
 Iacob. 2. diues erga deum. Lucae. 12. & diues bo-
 nis operib. Germani totū hoc appellant: an der
 Sele reich. Turpe autem sit, Agesilaum genti-
 lem monere, vt ciues non pecunia sed virtute di-
 tescere studeant, nos vero præcipientem Pau-
 lum non audientes, nummis honestum postpo-
 nere. Porro operum diuitiæ, thesaurus solidus
 est, quo recondito apprehenditur vita æter. No-
 tabis, quod ait, vt apprehendant vit. æter. Allu-
 dit enim ad dicta domini, de thesauro in cœlum
 colligendo.

EX POSTE. TIMOTH.

Bis precatur Onesiphori familiæ misericor- Cap. 1
 diam domini, maxime in die illo apud iudicem,
 propter refrigerium carceris. Beneficus Onesi-
 phorus, beneficum experitur deum. Misericor-
 dia misericordiam consequitur, Matth. 5

Signaculū fundamēti ceu Epigrāma insignius Cap. 2
 magna cura attēdere cōuenit ne erremus. Errāt
 autem, qui se dei esse arbitrantur, & tamē ab ini-
 quitate neque discedunt neque curant discedere,
 cum scriptum sit: Qui Christi sunt, carnem suam
 crucifix. & c. Nominas nomē Christi, dicis: Dñe
 domine. Canis: Iesus Christus nostra salus, glo-
 riaris in Euangelio, & non facis quæ dicit, sed
 Deum per transgressionem de honestas ac bonā
 doctrinam infamas. Aut igitur ab iniquitate di-
 scede, aut à signaculo

Vt integer homo dei sit, ad omne bonum Cap. 3
 opus apparatus. Hic scripturę finis, vt hominē
 Christianum doceat, redarguat, corrigat, institu-
 at, vsque dum reddatur perfectus, adque omne
 opus bonū cōsumatus, Eō Ecclesia sacras literas
 præ

L O C I, D E

prædicat, legit, recitat, canit, vt fiat in omni bono opere & cultu dei sui absolutior. In hūc finē sunt disquirenda arcana, excutiendæ quæstiones, scribēdi cōmentarij, varijs linguis enarranda biblia

Cap. 4

Audis coronam datum iri diligentib. aduentum domini. Iam hūc nemo diligit, nisi qui cum gemitu illum expectat. Nemo autem expectat, nisi qui in angusta via iustitiæ per multas tribulationes agonizat. Promittitur ergo corona iustitiæ iustis. Qui vero iusti, nisi qui operantur iustitiam? .i. Ioan. 3.

E X T I T.

Omnis in hoc est, vt mores ac facta doceat presbyteros, seniculos, anus, adolescentes, adolescentulas, seruos &c. Qualis enim Christianismus, sine Christianis moribus? Exige ad hanc formam morum, quæ fideles nunc delirant & obtupesces.

Cap. 1

Deum profitetur se scire, cæterum factis negant. Secta sui commodi catafeciatrix interpretatur, deum factus, id est, operib. cæremonialib. negari, cum mox sequatur, modis negetur. Facta vitæ improba belle dissimulat, sibi nimirum conscia, quod Euangelium an euangelicis factis negare & operib. renebrarum obscurare non desinat. Exhorrescite ad hoc Pauli dictum vniuersi, qui in Ecclesia Christum profitentes, nō solum ad omne opus bonū reprobj, verum etiā ad omne opus malum prompti estis

Cap. 2

Apparuit enim gratia dei salutifera omnib. hominib. erudiens nos, vt abnegata impietate & mundanis desyderijs, sobrie, iuste & pie viuamus, &c. Prædicatur gratia salutifera. Vtique. Sed in quem finem? Nonne in hunc, vt ab huius apparitione solito probiores simus? Contempla

re cir-

re circumstātijs. Versatur in parānesi seruorum,
 ā qua allurgit ad prædicationē gratiæ, vt vel hinc
 illi ad officium pellicerentur. Huc facit causalis,
 enim, Et ne hæsites in re certa, repente delabitur
 ad exhortationē morum, ac gratiam illam Chri-
 stianæ vitæ eruditricem facit, non eam, qua frerī,
 secute in veteri vita stertamus. Præterea desinit
 tuba gratiæ in doctrinam operum, & concludit:
 Christum esse mortuū pro nobis, partim vt nos
 ab omni iniquitate redimeret, partim vt purifi-
 caret sibi ipsi populum peculiarē, scētiorem bo-
 operum. Hæc loquor, & arguo Misergos cum
 omni imperio. Nemo iuuentutē meā despiciat.
 Beneficium mortis requirit ā nobis tum fidem,
 tum opera. Atque non solum opera, verum etiā
 zelum operum, & sollicitudinē operum & præ-
 stantiam operum, Neque enim solum vult ope-
 rari nos, Sed etiam καλῶν ἐργῶν προϊσασθαι,
 nec operarios modo, Sed & καλῶν ἐργῶν ἡλιώ-
 τας.

Eramus quondam & nos stulti, inobedien- Cap. 3
 tes, errātes, seruīetes concupiscētijs ac volupta-
 & c. At postquā bonitas & erga homines amor
 apparuit & c. Et hoc loco iactat gratiā, vt erudiē-
 tem bonæ vitæ. Nā initio capitis monuerat de pa-
 rendo, vtque ad omne bonum opus parati sint,
 in vitæ commercijs æqui, reminiscētes se quo-
 que fuisse, quales adhuc gentiles sunt. Hinc ad
 gratiæ præconiū euehitur, cui nimirum debe-
 atur, sensuū morumque, si qua est, in nouatio, sed
 ibi non sustinet gradum, Nam ad opera sua re-
 dit, præcipiens, credentes in cognitione gratiæ
 eò confirmandos, vt curent operando præstare,
 vtque discant operando præstare, maxime erga
 domesticos fidei,

LOCUS DEI
EX PHILEMO.

Epistolion boni operis è charitate proficiscē
tis. Porro non cuiuslibet est, opere præcellere,
quale hic memoratur, videlicet erga fugitiuum
& suppilatorem seruum, in cuius caussa vterque
ex æquo bene operatur. Paulus commendat mi
serum, Philemon commendatum recipit. Vul
gus nostrum non magnifice sentit de operibus
huius formæ. Sed qui animam suam in vitam cu
stodire vult, is sibi persuadeat, opera multiplici
cia, & ea ferè Deo gratiora esse, quæ ab vsu com
muni remotiora, non enim dicam, despectiora
vulgo sunt. Verum è re Ecclesiæ video mihi fa
cturus, si nominatim expressero, quæ opera bona
Christoque accepta sint, non immemor horum,
quæ supra accensui. Sunt autē: Deo vni per amo
rem incomparabilem adhærere, Christum filiū
ore cōfiteri, Spiritui sancto obsequi, seipsum ab
negare, deicere, contemnere, affectus Adæ cru
cifigere, offerre deo quod optimum habemus,
nempe nosipfos, ieiunare à peccatis, sabbatizare
à flagitijs, intercedere pro omni creatura, My
sticis scripturis studere, in ecclesiæ defensionem
dona dei collocare, ecclesiæ irreprehensum præf
se, peccatores conuerrere aut saltem corripere,
erga criminosos sequerum esse, ad crimina vel pa
trata vel memorata gemere, se à scelerosis separa
re, cum honestis conuersari, discordes concordēs
facere, præparare animam ad tentationes, discere
bene mori. Hæc sui generis sunt, quib. adijce: Da
re, mutuum dare, ablatum aut repertum restitu
ere, depositum, & pignus reddere, cæcum & pe
regrinum in viam ducere, decimas ministro da
re, lapsum erigere, errantem reducere, spicas pau
peri legendas relinquere, mendicos mensa acci
pere, vacuos non dimittere, aduenas suscipere,
ama-

amare, iuuare, proximum imminente periculo
 premonere, profugos tegere, pro proximo spō
 dere ad vsus necessarios, esculenta ac strata ægro
 tis ac captiuis mittere, puerperijs opē ferre, eos
 qui sub iugo sunt, & mercede laborantes pro fra
 trib. & sororib. habere, atque hsdem adijcere be
 neficiola vltra debitum, sollicitum cauere ne vir
 gines ob paupertatem semet prostituant, sed cu
 rare vt elocentur, remittere debitum ei qui non
 est soluendo, concedere de iure suo propter faci
 endam pacem, accurrere ad opitulandum com
 munib. pariter & priuatis malis, vias publicas
 construere, iusta statēra modio ac sextario vti,
 vendere ac emere secundum charitatem, pauper
 tatis ratione habita, scandali, iræ & iurgij causas
 vitare, dona contemnere, salutare & honorare
 maxime contemptiores ac pauperiores, coram
 cano surgere, liberos proximi tui peccātes incre
 pare, iuste iudicare, vera dicere, bene precari, om
 nia in partē meliorē interpretari, bona de quo
 uis dicere, mala tacere, pauperum causas gratis
 scribere, gratis agere, diuites sollicitare ad miseri
 cordias pauperū, cruciari ob penuriam pauperū,
 indolescere calamitati pauperū, esurire cum esu
 rientib. frigere cum frigentib. miserescere capite
 plectendis, parcere & subiectis, his plura, quæ
 Charitas, operum omnium Magistra ac largi
 trix, in cordib. nostris per spiritum diffusa, indi
 cat & ad indicata tacitis stimulis incitat. Adiun
 ge hieratica hæc. adesse quādo baptizatur vt in
 tercedas, adesse quando vicinus eucharistia ciba
 tur, vt petas, precari ad mensam, legere familiæ
 sacra, elatū funus insequi, fodere sepulchrū, sepe
 lire, orare ad sepulchrū, amicos solari, sacra pro
 more venerari, veteres ritus Ecclesie cū alijs vna
 nimiter peragere, ab vsu lecti nōnūq̄ abstinere,

L O C I, D E

uestri digne dño, signare crucis symbolo, largi
ri, si sit opus, ad conseruationē sacre gdis & c. Cō
numera his omnib. que supra Ionæ. 3. ordine suo
retuli.

E X H E B R E.

- Cap. 6 Non est iniustus deus, vt obliuiscatur ope
ris uestri & laboris ex charitate suscepti, quam
exhibuistis erga nomē illius, qui ministrastis san
ctis & ministratis. Ad Philemo. dicitur benum
fieri erga Christum, sicut hic erga nomen illius.
Hic locus vehementer oppugnat operum con
temptores, & prauē secantes verbum dei
- Cap. 10 Cum habeamus sacerdotē mag. & c. in hoc
vt prouocemus ad charitatē & bona opera. Ad
Tit. de Zelo, hic de paroxysmo honorum ope
rum audis. Alterius opera debēt me ad paria vel
his maiora extimulare, vt ego illum operando
vincam, ille vicissim me. O piam & deo dignam
inuidiam. Do keiner dem andern etwas zuuor
gibt mit gut thuen.
- Cap. 11 Vbi voluntatem dei peregeritis, reportabi
tis promissionem. Promissio fide accipitur, ope
re possidetur. Sic cap. 11. Fide vicerunt reg. ope
rati sunt iustitiā, adepti sunt promissiones. Mūdū
fide vincimus. 1. Ioan. 4. Sed operib. iustitiæ, que
tempore gratiæ facimus, adipiscimur promissam
hæreditatem. Hæreditas filiorum est, filij autem
sumus per fidem & obedientiam, quorum alte
rum sine altero nihil valet
- Cap. 12 Pacem sectemini cum omnib. & sanctimonii
am, sine qua nemo videbit deum. Paulo ante die
xerat: Patrē spirituum nobis suam impartire san
ctimoniam, ne igitur eius dicti fiducia inflatus,
de sanctis morib. nihil cogites, obdit repagulū.
Habemus gratiā per quam seruiamus Deo,
vt illi placeamus cum Reuerentia & Religio
ne.

BONIS OPERIBVS. 67

ne. Seruire Deo, non naturę sed gratię est. In la-
tria sit reuerentia, pudor, metus, cautio, ne offen-
datur maiestas Numinis.

Ex animo precatur, vt absoluti fiant in om-
ni bono opere, ad faciendum voluntatem dei.
Significat necessitatē eius rei, ad quam ego Chri-
stianum populum, totis virib. inhortor, sciens
terrorem domini

EX IACOBO.

Beatus vir qui suffert tentationē, quia cum Cap. 1
probatuſ fuerit, accipiet coronā vitę, quam pro-
misit ihs qui se diligunt. Beata spes immortalita-
tis fidelium est, qui aduersitate tentātur & pro-
bantur, vel ad sanguinem vsque, neque tamē se-
parantur a dilectione dei in Christo

Sitis factores verbi, non auditores tantum &c.
Verbum dei propterea audire, legere, conciona-
ri debes vt facias ad salutem

Factor operis beatus in suo facto erit. Reli-
gio pura & immaculata apud deum & patrem
hec est, inuisere orphanos & viduas in afflictio-
ne sua, immaculatum custodire seipsum a mūdo.

Quę vtilitas fratres mei, si fidem dicat ali- Cap. 2
quis habere se, facta vero non habeat. Num po-
test fides saluum facere illum?

Fides si facta non habuerit, mortua est per se.

Ergo sola non saluat. Adhec si secundum se mor-
tua est, ergo secundum se nihil est

Fides ex factis perfecta est. Consumatio fidei
opera sunt, an fides consumatio operum sit, non-
dum legi. Ibidem habes, Opera veluti spiritum
esse fidei.

EX PETRO.

Videte vt in timore conuersantes &c. cum Cap. 1
sciatis vos non caducis reb. redemptos fuisse. &c.

Vtitur & Petrus historia mortis dominicę ad
I 3 paræ

L O C I, D E

paræneticam doctrinam, vide quid hac de re in Paulo memorarim. Ne configuremini prioribus concupisc. Exigitur morum sanctimonia à vocatis sanctis. Sanctus pater, sanctos requirit filios.

Cap. 2

Dilecti obsecro vt aduenas &c. Conuersationem vestram habete honestam inter gentes, vt vos ex bonis operibus æstimantes, glorificent deum in die visitationis. Apud Ioannem dicitur nos penes charitatem cognosci, hic legis ex bonis operibus æstimari debere. Cedunt autem bona opera in gloriam dei operum amatoris Matt. 5. Bonis operibus obturantur ora calumniatorum, & vincitur inimicitia Roma. 12

Quoniam & Christus passus est pro nobis relinquens nobis exemplum vt sequeremur, vestigia eius. Et hoc loco prædicat beneficium redemptionis ad exhortationem. Mox itidem: Peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui, iustitiæ viuere. Priore loco prædicat passionem Christi, vt nos patiamur. Posteriore nunciat remissa peccata, ne amplius peccemus. Atque ita docet nos mors dñi nostri, & crucem & vitam

Cap. 3

Vt etiam qui non obtulerant verbo, per verborum conuersationem absque verbo lucrifiant &c. Apud Eusebium lib. 10. cap. 10. legitur Iberorum gentem conuersatione pia Christianæ mulieris ad Christum conuersam fuisse. Et ipse Iustinus ingenue fatetur se per conuersationem & tolerantiam Christianorum, Christi fidei additum fuisse. Lib. 4. cap. 9. Quin Iulianus Imper. non negat Christianorum superstitionem (Sic enim vocat fidem nostram) augeri honestis vitæ bonæ officijs. Trip. hist. lib. 6. cap. 29. Æque magnum dicam: Vrsarius conuersatione digna cacodæmonas effugare valuit

Nam

BONIS OPERIBVS. 69

Nam qui vult vitam diligere &c. Perſpicuū facit apoſtolus, emendatam vitam neceſſario exigi ad vitam in æterna hæred.

Cum igitur Chriſtus paſſus ſit pro nobis in carne, vos quoque iuxta eandem cogit. armeniæ ni &c. Iterum inculcat, quod toties Paulus, mortem Chriſti Ieſu docere, ne amplius peccemus. Habes in deo comendari animas benefaciendo, præter tot commoda bo. operum

EX POSTERIOR.

Sed in hoc ipſum omni adhibito ſtudio, ſubministrate in fide virtutē &c. Virtus, definitore Auguſt. Ars eſt recte beneque viuendi. Huic ſi deſe ſtudeant in Eccleſia, Hanc factis extendant vt adipiſcantur promiſſionem gloriæ.

Hæc cum vobis adſint & exuberent, haud ocioſos, nec in irritum laborantes efficiunt, ad domini noſtri Ieſu Chriſti cõgnitionem. Mox: Quapropter fratres operam date vt vocationem & electionem veltram firmam efficiatis. Hæc enim ſi feceritis, non labemini vnquam, ſiquidem ad hunc modum abunde ſubminſtrabitur vobis introitus in æter. regnum &c.

Quales oportet eſſe vos in ſanctis conuerſatio: & piet. Expectantes & accele. aduentum diei dei. Paulopoſt: Date operam vt immaculati & incõtaminati ab illo reperiãmini in pace &c.

EX IOANNE.

Si dixerimus, quod ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus mentimur, & veritatem non facimus. Quod ſi in luce ambulamus: Et reliqua lege, qui bene de Chriſto ſentis.

Per hoc ſcimus, quod cognouimus eum, ſi iuſſa illius ſeruamus. Mox: Qui dicit, Noſt eum & præcepta eius non ſeruatur, mendax

L O C I, D E

est, & in eo veritas non est. Qui autem seruat ser-
monem &c. Vel hinc liquet, sermonem seruare.
Ioan. 14. Idem esse quod præceptum seruare seu
facere

Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambula-
re, & ipse ambulare.

Si quis diligit mundum, non est charitas patris
in eo.

Qui facit voluntatem dei, manet in æternum

Filioli manere in eo, vt cum apparuerit, habea-
mus fiduciam, & non pudeamus ab eo in ad-
uentu eius. Hoc totum respicit ad facta iustitiæ.
Nam sequitur, si scitis quod iustus est &c.

Cap. 3 Omnis qui habet hanc spem in eo, purificat
se, sicut & ille purus est.

Filioli nemo vos seducat: Qui facit iustitiam, iu-
stus est, sicut & ille iustus est

Omnis qui peccat, non vidit eum nec co-
gnouit eum. vide reliqua

Scimus quod translati sumus de morte ad vi-
tam, Quia diligimus fratres

Per hoc cognoscimus, quod ex veritate su-
mus & in conspectu eius suadebimus cordib. no-
stris &c.

Cap. 4 Qui non diligit, non nouit deum, quoniam
deus charitas est. Mox: Si diligamus nos inuicē,
Deus in nobis manet

Cap. 5 Hęc est charitas dei, vt præcepta eius serue-
mus, & præcepta eius graua non sunt. Non au-
dēt viri illusores, alioqui ad Ioānē stomachabūdi
dicerent, quod illi apud Elaiā cap. 29. Manda re-
manda, manda remanda, quandoquidem fidelis
discipulus toties mandata iterat

E X S E C V N. I O A N.

Intuemini vos ipsos, ne perdamus quæ ope-
rati sumus, Sed vt mercedē plenam recipiamus.

Ope

BONIS OPERIBVS. 69

Opera perduntur, & frustra facta sunt, Si à Christo ad Antichristum deficias. Si in Christo vsq; in finem perseueres, non perdita sed collecta & seu depositum in caelis collata sunt.

EX APOCALYP.

Dominus ait. Scio opera tua, & laborem & patientiam tuam &c.

Age pœnit. & prima opera fac.

Opera tua nouissima plura prioribus.

Non inueni opera tua plena coram Deo.

Opera eorum sequuntur illos. Hæc catastropha sermonem dei nostri finiamus, Nudo corpore è vita discedemus. 1. Timoth. 6. Iob. 1. Eccli. 5. Opes nobiscum non sumemus, sed alienis relinquemus, nec descendet nobiscum gloria nostra, Iob. 27. Psal. 48. Neque tamen nudi reperiemur operarij. 1. Cor. 5. Sed comes indiuisa erit Nuptialis vestis, tunica immaculata, id est, sancta conuersatio et thesaurus bonorum operum, quæ hic apud Deum deposuimus.

FINIS.

THESES DE FIDE ET OPERIBVS.

- 1 Errant, qui fidem tam rarum Dei donum sine causa faciunt.
- 2 Errant, qui donum faciunt tam incertum, nẽpe quod cras adimatur ei qui hodie habeat.
- 3 Errant, qui docent tam incertos adultos nos esse an credamus, q̃ incerti de infantibus, simus an credant.
- 4 Errant, qui secus diffiniunt fidem, q̃ eam diffinierunt sacræ literæ, quicq; eam alijs verbis extulerunt.

I 5 Errant

L O C I, D E

- 5 Errant, qui fidei ceu deo ascribunt operatio-
nem operum certissimam.
- 6 Errant, qui negant Christianum populū ha-
ctenus fidem habuisse.
- 7 Errāt, qui negāt malos in ecclesia credere pos-
se, et si fides illis nil proderit.
- 8 Errant, qui iustificandi verbum aliter inter-
pretantur, q̄ debet.
- 9 Errant, qui affirmant fidem & charitatem
idem esse, nec minus separari, quā separatur
ignis & calor.
- 10 Errāt q̄ preter scripturas clamāt, fidē iustifica-
re, quū deus per fidē iustificare dicatur.
- 11 Errant, qui docent solā fidē, ad iustitiā, sanctis-
moniam & salutem sufficere.
- 12 Errant, qui docent omnia pura bonaq̄ esse
quęcunq̄ fideles faciant.
- 13 Errant, qui docēt deū ob solā fidē nobis faue-
re, solamq̄ fidem respicere.
- 14 Errant qui omnia in scripturis violenter ad fi-
dem referunt contra naturam textus.
- 15 Errant qui fidem cum oppressione bonorum
operum prædicant
- 16 Certissimum est, fidem dei donum esse.
- 17 Certiss: est, fidem, de qua nobis controuertit̄,
nullā esse, preterq̄ Iesu Christi, veri Messyæ,
vni geniti Dei viui, Seruatoris nostri, qui pro-
missus fuit in scripturis prophetis, & exhi-
bitus sub Augusto Cæsare.
- 18 In hūc credit tota Eccl'ia, credit autē toto pe-
ctore, hoc est, habet sibi lōge psuasiss, atq̄ ra-
tiss: ita esse, quēadmodū sacrę literę docēt, pa-
rator mori q̄ vel dubitare vel negare.
- 19 Hęc fides principiū & fundamentū est, sine
qua nihil apprehenditur.
- 20 Hac fide iustificauit deus, quotquot ab initio
accesserunt

BONIS OPERIBVS. 70

accesserunt ad Ecclesiam, hoc est, accepit habuitq; pro iustis, nullo respectu precedentium vel meritorum, vel peccatorum.

- 21 Hac fide purificati sunt, quotquot ab initio accesserunt ad Ecclesiam, utpote qui ante impuri erant tam religione quam conuersatione.
- 22 Hac fide benedicti sunt cum fidei Abrahamam, quotquot benedicti ab initio sunt.
- 23 Vna fides haec est, quam qui non habet, nullam habet.
- 24 Qui hac fide carent, iniusti sunt, & si sibi omnium videamur iustissimi.
- 25 Qui hac fide carent, & iustitia fauoreq; Dei & vita coelesti carent.
- 26 Qui hac fide carent, impuri sunt, et maledicti gehennae filii, etsi operibus plenissimi sint ac moribus fulgentissimi.
- 27 Carent autem hac fide praeter Iudaeos, Saracenos, Maemolucos, & Schytas, quidam heretici homines.
- 28 Nec habere eam fidem putandi sunt, qui caeteris articulis sanctissimae fidei nostrae, & sacris literis vtriusque legis corde perfecto non credunt. Tales dixerim fictos Christianos.
- 29 Hanc fidem laedunt superstitiosi Christiani, qui varijs, anilibus atq; stolidis credulitatibus ducuntur.
- 30 Hanc fidem negant flagitiosi Christiani, qui re pudato dei metu, more filiorum seculi huius viuunt & moriuntur. Credunt illi quidem corde Christum, & ore palam profitentur, sed factis gentilibus abnegant.
- 31 Haec fides est, ob quam potestatem nobis pater dedit, filios dei fieri, & ex deo nasci.
- 32 Haec fides est victoria mundi, Nam is Christo manus dedit quantumlibet repugnans, et subieceret se

L O C I, D E

- fese regna terrę in fidei Christianę obediētiā.
- 33 Hęc fides scutū est contra ignita Mali iacula,
Etenim christifidelis nō timet cacodæmones
- 34 Hęc fides facit, ne maneamus in tenebris, &
ne moriamur in æternum.
- 35 Hęc fides tanta est vt quis sine ea placere deo
haud quā possit.
- 36 Per hęc fidē custodimur virtute dei ad salutē
- 37 In hac fide potest acquiri vita æterna & in
alia nulla. Vnius enim Christi Iesu nominis
fides est, in qua oēs hoīes oporteat saluos fieri
- 38 Hęc fides nō nititur sensibilib. Excedit cogita
tionē humanā, & transit infirmitatem, om
nium ratiocinationū. Nam contraria sunt cre
dere et ratiocinari. Pugnant inter sese credere
& experiri.
- 39 Hac fide plenus dicitur, qui sibi persuasissimū
habet quicquid legitur de Christo in Mose,
Prophetis & psalmis, & quicquid ab Apo
stolis euangelizatum est.
- 40 In hac fide sanus dicitur, q nulla infectus hæ
resi, cōstāter vereq; credit canōicis scripturis
- 41 Hęc fides infirmiuscula in catechumenis esse
potest & potest augetur atq; indies certior
fieri in rudiorib.
- 42 Hanc fidē quotidie exercere, inq; ea pectora
nostra obdurare debemus, recitādo Symbo
Apostolorum.
- 43 Hanc fidē confiteri debemus contra a dversa
riā potestātē, & asserere contra hęreticā pra
uitatem, & suadere infidelibus et acuere lan
guidis.
- 44 In hac fide oblectare animas nostras debem⁹
& agere gratias Deo benignissimo, q; viuere
in fide filij eius indignis nobis contigerit.
- 45 Optarim omnes nationes, quę sub cœlo sunt
in huius

in huius vnitatem fidei occurrere.

AXIOMATA de operibus.

- 1 Nullis vel sanctis operibus aut meritis tribuendū est, quod Opt. Deus hominem cōdidit, & illi omnia subiecit.
- 2 Nullis operibus aut meritis tribuendum est, quod misericordiss: Deus tot tātaq; humano generi promisit.
- 3 Nullis operibus aut meritis tribuendum est, quod amantiss: Deus filium suū in terras misit, carne indutum.
- 4 Nullis operib. aut meritis tribuēdū est, quod filius ille dei natus, mortuus, excitatus, atq; in cœlum receptus est.
- 5 Nullis operib. aut meritis tribuēdū est, q; sp̄i ritū sanctū paraclētum demisit.
- 6 Et, vt de effectu atq; fructu Mysterij totius loquar, nullis operib. aut meritis tribuēdū, qđ redemit nos filius tradito suo corpore.
- 7 Nullis operib. aut meritis tribuendum, quod nos p̄destinavit, vocauit, elegit, iustificauit, purificauit, patri ex inimicis amicos exhibuit & heredes regni constituit.
- 8 Nullis operib. aut meritis tribuēdū est, quod nos a diabolo saluauit, e Mundo eripuit, intra Ecclesie mœnia posuit, sacramentis et fide donauit, Gratiam infudit.
- 9 Omnia hæc fecit gratis, amore et misericordia imperscrutabili atq; inenarrabili permotus.
- 10 Gratis autē saluato, & signis sacris insignito p̄cepit, vt faciat, sicut ipse fecerit.
- 11 Nam in hoc apparuit Gratia omnib. salutifera vt sobrie iuste & pie viueremus.
- 12 In hoc cruci affixus fuit dñator cœli & terræ vt acquireret honorū operū Zelotas hoīes.
- 13 Voluntas saluatoris est, vt saluatus deposita

L O C I, D E

vetustate, in nouitate vite ambulet.

- 14 Decretū Redēptoris est, vt redēptus in timore & tremore seruiat ei, qui se redemit.
- 15 Iussio electoris est, vt electus eum qui se elegit iugiter colat.
- 16 Ea seruitus, is cultus perficitur amore eius, quos peccatores amauit prior.
- 17 Sita vero est cultura illa in obediētia, quæ est obseruatio mandatorum dei.
- 18 Sita item est in obsequio Apostolicarū traditionū, & cōstitutionū Ecclesiasticarū, quatenus religioni conducunt, & pietati seruiunt congruunt.
- 19 Credere oportet filiū Ecclesiæ, eundē amare Deum & proximum oportet.
- 20 Quicūq; alterutrū negligit, is condēnabitur.
- 21 Fide accessimus ad Ecclesię corp⁹, amore atq; obedientia accedemus ad patriam.
- 22 Propter fidē reputati sumus iusti præ incredulis nationibus, sed ea reputatio moritur, nisi iusti re ipsa fiamus.
- 23 Quare q; bo. operū doctrinā à regno Christi secludit, is venit à diabolo.
- 24 Christus & Apostoli diligētissime docuerūt bona opera quotquot crediderunt.
- 25 Atq; vt studiosius in hæc incumberemus, ipsi bona opera fecerunt, non docuerunt tantum.
- 26 Nisi fierent bona opera, nescirentur Christiani, & infirma esset nostra vocatio.
- 27 Mactant igitur animas, qui vociferantur Christianismum in cognitione & fide sola consistere.
- 28 Merent fidei æquari opera, si non præferri.
- 29 Si mala opera seu peccata animā impoenitentem ad inferos demergunt, necesse est bona opera salutem pœnitentis operari.

Bona

BONIS OPERIBVS. 72

- 30 Bona opera placant iram dei fulminaturam,
31 Bona opera sunt deo odor suauolentiss: & tā
grata tamq̄ requisita q̄ est fides.
32 Bona opera profunt animę & corpori, prete
rea fame & politię.
33 Bona opera iuuant et eum qui facit, & cum
cui fiunt.
34 Bona opera prestant tranquillitatem animi,
quare nihil optabilius.
35 Bona opera securitatē prestabunt in resurre
ctione iustorū, quando appropinquabit redē
ptio consumata.
36 Secūdu opera vel bona vel mala iudicabun
tur olim tam viui q̄ mortui in Ecclesia.
37 Bona opera recipient credētē in beatas sedes
inq̄ aureum thronum collocabunt.
38 Gaudiū ipsis angelis est super bene operātib.
39 Lupus est qui Euangelio tectus, opera à fide
libus abegit.
40 Impius hereticus est, qui nomē operis sordes
re fecit in Ecclesia fidelis populi.
41 Nemo hereticorū plus nocuit regno Christi,
q̄ Misergi huius tempestatis.
42 Si qs nō docet bona opera, nec facit, sit Ana
thema Maran atha.

PRECATIO PRO ECCLESIA

Catholica, secundum alphabeti literas.

Ad te dñe oculi mei, donec miseraris vineę tuę.
Benedic ei benedictione spiritali, vt vigeat in glo
riam tui nominis.

Cumula eam tuę gratię donis, vt ornata multos
inuitet de hoc seculo.

Da pluuiam matutinam atq̄ serotinam, vt gran
descant in vite palmites.

Eradica subnascens lolū, ne deturpetur vinea.

Fuga

1629576

LOCI, DE

Fuga cœli volucres, ne semē recēs factū sublegāt
 Gradere dñe, vifitator vineæ, & bene habebunt
 omnia.
 Habe plantarū curā, ne à bestijs fylug cōculcent
 Immitte bonos vinitores, qui stercoreare, ac fode
 re, plantare ac rigare norint.
 Kyrie illultra faciem tuam super vineam istam,
 & discute noctis tenebras.
 Labora qui vineę agricola es, ne frustra labore
 mus cooperarij.
 Mone per spiritum operarios, vt vineam sollici
 tius excolant.
 Ne patere in eam irrepant vulpeculę, et aper po
 pulabundus.
 Occurre vrenti vëto, ne herbescēs lædatur vinea
 Puta purgaq; omnem palmitem vt fructum fe
 rat iustitię.
 Quate dolosos vinitores, & eijce qui oderunt te
 dignam vineam.
 Recordare promissionis tuę, & age nobiscum se
 cundum bonitatem.
 Salua, emenda, emūda, foue, obtege, tuere vineā
 Tinge nos spiritu tuo, Circuncide, vre, examina
 Viuifica, innoua, doce, deduc in via præceptorū
 tuorum.
 Xeni hac in terra sumus, fac nos patriam gemen
 do inquirere.
 Ypochalcon genus hominum in Ecclesia caue,
 nos decipiat.
 Zelo tui domine ferueamus, cunctis diebus vite
 nostrę. Amen.

Ioan. Gra. excudebat Anno. 1534.

012 68075859